

ጅማ ዩኒቨርሲቲ

ማህበራዊ ሳይንስና ሰብአዊነት ኮሌጅ

የኢትዮጵያ ቋንቋ (ዎች) እና ስነ-ፅሁፍ አማርኛ ቋንቋ ትምህርት ክፍል ድህረ ምረቃ መርሀ ግብር

በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት የተማሪዎች የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም ከአዳምጦ የመረዳት ችሎታቸው ጋር ያለው ተዛምዶ፤ በሰዴ ሙጃ ወረዳ በሙጃ ሮቢት አጠቃላይ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በ10ኛ ክፍል ተተኳሪነት

በ

ጎዴ ምንውዬ

ታህሳስ፣ 2014 ዓ.ም

ጅማ፣ ኢትዮጵያ

በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት የተማሪዎች የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም ከአዳምጦ የመረዳት ችሎታቸው ጋር ያለው ተዛምዶ፤ በሰዴ ሙጃ ወረዳ በሙጃ ሮቢት አጠቃላይ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በ10ኛ ክፍል ተተኳሪነት

ጅማ ዩኒቨርሲቲ

ማህበራዊ ሳይንስና ሰብአዊነት ኮሌጅ

የኢትዮጵያ ቋንቋ (ዎች) እና ስነ-ጽሁፍ አማርኛ ቋንቋ ትምህርት ክፍል ድህረ ምረቃ መርሀ ግብር

በ

ጎዴ ምንውዬ

ዋና አማካሪ፡- ጥበቡ ሸቴ (ዶ/ር)

ረዳት አማካሪ፡- ይክበር ይመስገን

አማርኛን በማስተማር ኤም. ኤ. ዲግሪ ለማግኘት በከፊል ማሙያነት የቀረበ ጥናት

ታህሳስ፣ 2014 ዓ.ም

ጅማ፣ ኢትዮጵያ

ጅማ የኒሽርሲቲ

ማህበራዊ ሳይንስና ሰብዓዊነት ኮሌጅ

የኢትዮጵያ ቋንቋ (ዎች) እና ስነ-ጽሁፍ አማርኛ ቋንቋ ትምህርት ክፍል ድህረ ምረቃ መርሀ ግብር

በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት የተማሪዎች የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም ከአዳምጦ የመረዳት ችሎታቸው ጋር ያለው ተዛምዶ፤ በሚል ርዕስ በአማርኛ ቋንቋ ማስተማር የሁለተኛ ዲግሪ ማሟያ በጎዴ ምንውዬ የቀረበው ይህ ጥናት የየኒሽርሲቲውን የጥራትና ወጥነት ስለማሟላቱ በፈታኞች ተረጋግጦ ተፈርሟል፡፡

የፈተና ቦርድ አባላት

አማካሪ ..... ፊርማ ..... ቀን .....

የውጭ ፈታኝ ..... ፊርማ ..... ቀን .....

የውስጥ ፈታኝ ..... ፊርማ ..... ቀን .....

ማረጋገጫ

በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት የተማሪዎች የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀምና አዳምጦ መረዳት ችሎታቸው ጋር ያለው ተዛምዶ፤ በ10ኛ ክፍል ተተኳሪነት፤ በሚል ርእስ በጅም ዩኒቨርሲቲ በማህበረሰብ ሳይንስና ሰብአዊነት ኮሌጅ በኢትዮጵያ ቋንቋ (ዎች)ና ስነ-ፅሁፍ አማርኛ ትምህርት ክፍል አማርኛ ቋንቋ ለማስተማር የሁለተኛ ዲግሪ ማሟያ ያቀረብኩት ይህ ጥናት ከዚህ በፊት በማንኛውም አካል ያልተሰራ የራሴ ወጥ ስራ መሆኑንና የተጠቀምኩባቸው ድርሳናትም በትክክል የተጠቀሱና ዋቢ የተደረጉ መሆኑን እንዲሁም ጅም ዩኒቨርሲቲ የጥናቱ ህጋዊ ባለቤት መሆኑን በፊርማዬ አረጋግጣለሁ፡፡

ስም-----

ፊርማ-----

ቀን-----

ምስጋና

በቅድሚያ ጤናውን፣ ሐይልና ብርታቱን በመስጠት ይህ ስራ ለዚህ ደረጃ እንዲደርስ ሰዓቱንና ዕለቱን ሁሉ ባርኮ ለሰጠኝ ለልዑል እግዚአብሔር አመሰግናለሁ። በመቀጠል በመማር ማስተማሩ የቀለም አባቴ ሆነው ላስተማሩኝ መምህራ፤ ለዚህ ጥናት ከርዕስ መረጣው ጀምሮ እስከ ፍፃሜው ድረስ ደከመኝ ሰለቸኝ ሳይሉ ምክራቸውን ለለገሱኝ አማካሪዬ ለዶክተር ጥበቡ ሽቴ እጅግ ላቅ ያለ ምስጋና አቀርባለሁ። በማንኛውም ጊዜ ለምጠይቃቸው ጥያቄዎች ሁሉ በፈቃደኝነትና በቅልጥፍና ምላሽ በመስጠት አማክረውኛል፤ በትጋት እንድሰራ አበረታተውኛል። በመቀጠል ይክበር ይመስገን (ኤም. ኤ) ረዳት አማካሪ በመሆን ያለውን ችግር ነቅሰው በማውጣትና በምን መልኩ ማስተካከል እንዳለብኝ እጅግ በተቀላጠፈና ቅንነት በተሞላበት መንገድ አማክረውኛል፤ ከእርሳቸው ለስራ መትጋትንና ቅንነትን ተምሬለሁና ከልብ አመሰግናለሁ።

ሁሌም ቢሆን ስለ እራሷ ምችት ሳይሆን ስለ እኔ ስኬትና ውሎ መግባት ለምታስበው ውድ እናቴ ማንአህሎሽ ጥሩነህ ሁሌም ከልብ አመሰግናለሁ፤ ይህ ሁሉ ክብር ያላንች አይሳካም። ለተማሪዎች የቀረበውን የአዳምጦ መረዳት ጥያቄዎች በማረምና ፈተናውን በምፈትንበት ጊዜ እርዳታቸው ላልተለየኝ ለሙጃ ሮቢት አጠቃላይ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የአማርኛ ቋንቋ መምህር በተጨማሪም ቁጥራዊ መረጃውን በመውሰድ እንዴት እንደሚተነተን እገዛቸው ላልተለየኝ ለመምህር ዘላለም ሁነኛው ሁላችሁንም ከልብ በመነጨ ስሜት አመሰግናለሁ።

የቁልፍ ቃላት አቻ የእንግሊዝኛ ትርጓሜ

1. አዕምሯዊ ምስል መፍጠር (Imagery)
2. ትርጉም መመስረት (Establishing meaning)
3. መልዕክትን መገንዘብ (Perceiving messages)
4. አፍልቆታዊ ክሂል (Productive skills)
5. የመማር ብልሃት (learning strategy)
6. አዕምሯዊ ዘዴ (Cognitive strategy)
7. ልዕላ አዕምሯዊ ብልሃት (Metacognitive strategy)
8. ማህበራዊ ብልሃት (Socio- Affective strategy)
9. ከላይ ወደ ታች (Top- down)
10. ከታች ወደ ላይ (Bottom up)
11. መቀነሰ / መጨመር (Deduction/induction)
12. ግንዛቤያዊ እውቀት (knowledge of cognition)
13. ደንባዊ እውቀት (Regulation of cognition)

ማውጫ

ይዘት

ገፅ

ምስጋና.....	II
የቁልፍ ቃላት አቻ የእንግሊዝኛ ትርጓሜ	III
አጠቃሎ	VII
ምዕራፍ አንድ፤ መግቢያ	1
1.1 የጥናቱ ዳራ.....	1
1.2 የጥናቱ አነሳሽ ምክንያት.....	4
1.3 የጥናቱ አላማ	6
1.4 የጥናቱ ጠቀሜታ	7
1.5 የጥናቱ ወሰን.....	7
1.6 የጥናቱ ውስንነት	8
1.7 ቁልፍ የቃላት ብያኔ	9
ምዕራፍ ሁለት፤ የተዛማጅ ድርሳናት ቅኝት	10
2.1 ንድፈ ሀሳባዊ ቲዎሪዎች.....	10
2.1.1 የብልሀት ምንነት	10
2.1.2 የብልሀት አከፋፈል.....	11
2.1.2.1 የመማር ብልሀት	12
2.1.2.2 አዳምጦ የመረዳት ብልሀት.....	13
2.1.2.3 አዳምጦ የመረዳት ብልሀት ዓይነቶች	14
2.1.2.3.1 አእምሯዊ ብልሀት	16
2.1.2.3.2 ልእለ አእምሯዊ ብልሀት.....	17
2.1.2.3.3 ማህበራዊ ብልሀት	18
2.1.3 አዳምጦ የመረዳ ምንነት	19
2.1.4 አዳምጦ የመረዳት ጠቀሜታ	20
2.1.5 የማዳመጥ ብልሀት አጠቃቀም እና አዳምጦ የመረዳት ችሎታ ተዛምዶ	21
2.2 የቀደምት ጥናቶች ቅኝት	24
2.2.1 የሀገር ውስጥ ጥናቶች	24
2.2.2 የውጭ ሀገር ጥናቶች	25

ምዕራፍ ሶስት፤ የጥናቱ ንድፍና የአጠናን ዘዴ.....	27
3.1 የጥናቱ ንድፍ.....	27
3.2 የተጠኝዎች አመራረጥ.....	27
3.2.1 የትምህርት ቤት የናሙና አመራረጥ	27
3.2.2 የክፍል ደረጃ ናሙና አመራረጥ	28
3.2.3 የተማሪዎች የናሙና አመራረጥ	28
3.3 የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎች	29
3.3.1 የጽሁፍ መጠይቅ	29
3.3.2 አዳምጦ የመረዳት ችሎታን የሚለካ ፈተና	30
3.4 የመረጃ አተናተን ስልት.....	31
3.5 የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎች አስተማማኝነት.....	32
3.6 የመረጃ አሰባሰብ ሂደት.....	33
ምዕራፍ አራት፤ የመረጃ ትንተናና የውጤት ማብራሪያ	35
4.1. የመረጃ ትንተና.....	35
4.1.1 ከማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም መለኪያ የፅሁፍ መጠይቅ የተገኙ መረጃዎች ትንተና.....	35
4.1.1.1 ከአእምሮዊ ብልህነት የጽሁፍ መጠይቅ የተገኘ መረጃ ትንተና.....	36
4.1.1.2 የልጅ አእምሮዊ ብልህነት አጠቃቀም መለኪያ የጽሁፍ መጠይቅ መረጃ ትንተና...	38
4.1.1.3 የማህበራዊ ብልህነት አጠቃቀም መለኪያ የጽሁፍ መጠይቅ መረጃ ትንተና	40
4.1.2 ከአዳምጦ መረዳት የችሎታ መለኪያ ፈተና የተገኙ መረጃዎች ትንተና	43
4.1.3 በማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀምና በአዳምጦ መረዳት ችሎታ መካከል ያለው ተዛምዶ ትንተና	45
4.2 የውጤት ማብራሪያ	47
ምዕራፍ አምስት፤ ማጠቃለያ፣ መደምደሚያና አስተያየት	52
5.1 ማጠቃለያ	52
5.2 መደምደሚያ	54
5.3 አስተያየት.....	55
ዋቢ መጻሕፍት	57
አባሪዎች.....	67
አባሪ ሀ:- የአዳምጦ መረዳት ችሎታ መለኪያ ፈተና	67

አባሪ ለ:- አዳም ለመረዳት የቀረቡ ምንባቦች	71
አባሪ ሐ:- የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም መለኪያ የጽሁፍ መጠይቅ	76
አባሪ መ:- ከመገኛ ቋንቋው የተወሰደ የጽሁፍ መጠይቅ	78
አባሪ ሠ:- ከሶስት አራሚዎች የተገኘ የአዳም ለመረዳት ውጤት ውጤት.....	81
አባሪ ረ:- ከጽሁፍ መጠይቅ የተሰበሰበ መረጃ	83
አባሪ ሰ:- SPSS Version 20 የተተነተኑ ስታስቲካዊ መረጃዎች	87

የሰንጠረዥ ማውጫ

ይዘት	ገፅ
ሰንጠረዥ 2.1 የተዛምዶ ትንቢያ መጠንና ደረጃ.....	23
ሰንጠረዥ 3.1 የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም የጽሁፍ መጠይቅ ዝርዝር መግለጫ.....	30
ሰንጠረዥ 3.2 የLestari (2017) በጥናታቸው የተጠቀሙት የአዳም ለመረዳት የምድብ ርቀትና ደረጃ 31	
ሰንጠረዥ 4.1 የተማሪዎችን የብልህነት አጠቃቀም የሚያሳይ ስታስቲካዊ መረጃ	36
ሰንጠረዥ 4. 2 የአእምሮአዊ ብልህነት አጠቃቀም በቁጥርና በመቶኛ ስሌት	37
ሰንጠረዥ 4.3 የልእሽ አእምሮአዊ የማዳመጥ ብልህነት በቁጥርና በመቶኛ ስሌት	39
ሰንጠረዥ 4.4 የማህበራዊ የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም በጥርና በመቶኛ ስሌት	40
ሰንጠረዥ 4.5 የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም ከፍተኛ ውጤት፤ ዝቅተኛ ውጤት፤ አማካይ ውጤትና መደበኛ ልይይት.....	41
ሰንጠረዥ 4.6 የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም አማካይ ውጤት እና መደበኛ ልይይት	42
ሰንጠረዥ 4.7 የተማሪዎች የብልህነት አጠቃቀም በደረጃ የሚያሳይ ስታስቲካዊ መረጃ	43
ሰንጠረዥ 4.8 የአዳም ለመረዳት ፈተና ዝቅተኛ፣ ከፍተኛ፣ አማካይና መደበኛ ልይይት.....	44
ሰንጠረዥ 4.9 የአዳም ለመረዳት ችሎታ መለኪያ ፈተኛ የምድብ ርቀት፣ ድግግሞሽ፣ በፐርሰንትና በደረጃ	44
ሰንጠረዥ 4.10 የተማሪዎች የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም ከአዳም ለመረዳት ችሎታ ጋር ያለው ተዛምዶ በፐርሰንት የተዛምዶ ቀመር.....	46

አጠቃሎ

የዚህ ጥናት ዋና አላማ የተማሪዎች የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም ከአዳምጦ መረዳት ችሎታቸው ጋር ያለውን ተዛምዶ መመርመር ነበር። ጥናቱ ተዛምዶ ወይንም ንድፍን የተከተለ ሲሆን ስታስቲካዊ ገላጭ የምርምር ስልትን ተከትሎ የቀረበ ነው። የጥናቱን ተሳታፊዎች ለመምረጥም እድል ሰጭ ናሙናን መሰረት በማድረግ በረድፋዊ ንሞናን በመጠቀም ተመርጠዋል። ተሳታፊዎቹም በሙጃ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በ 2013 ዓ.ም በአስርኛ ክፍል የሚማሩ 154 ተማሪዎች ናቸው። መረጃውም የማዳመጥ ብልህነት መለኪያ በፅሁፍ መጠይቅና በአዳምጦ መረዳት የችሎታ መለኪያ ፈተና ተሰብስበዋል። መረጃዎቹም መጠናዊ የምርምር ዘዴን በመጠቀም በ(SPSS 20) ኮምፒውተር ሶፍት ዌር በፒርሰን የተዛምዶ ተሰልተው በገላጭና ድምዳሜያዊ ስታቲስቲክስ ተተንትነዋል። በፅሁፍ መጠይቅ በተሰበሰበው መረጃ መሰረት የተማሪዎች የብልህነት አጠቃቀም በጥቅል የብልህነት አይነት 75 (50%) አብዛኛውን ጊዜ የሚጠቀሙና ሁልጊዜ የሚጠቀሙ ሆነው ሲመዘገቡ 41 (27.33%) ደግሞ አብዛኛውን ጊዜ የማይጠቀሙና በጭራሽ የማይጠቀሙ ሆነው ተመዝግበዋል። ከብልህነት አይነቶች መካከል የበለጠ የሚጠቀሙት አእምሯዊ ብልህነት ሲሆን ይህም በፅሁፍ መጠይቅ በተገኘው መረጃ መሰረት ከፍተኛ ተጠቃሚ ($M = 3.85, SD = 1.15$) በሆነ ውጤት ከሁለቱ የብልህነት አይነት ቀዳሚ ሆኖ ተገኝቷል። በማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀምና በአዳምጦ መረዳት ችሎታ መካከል ያለው ተዛምዶ በተመለከተ አጠቃላይ ($t = 5.23$) ሆኖ ተመዝግቧል። በመሆኑም በተማሪዎች በማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀምና በአዳምጦ መረዳት መካከል አዎንታዊና ጉልህ የሆነ ተዛምዶ እንዳለው በስታቲስቲክስ ጉልህ ልዩነት ($p < 0.05$) ታይቷል። ስለዚህ የአማርኛ ቋንቋ መምህራን የማዳመጥ ብልህነትን መጠቀም አዳምጦ የመረዳት ችሎታን ለማጎልበት ከፍተኛ ጠቀሜታ እንዳለው በመገንዘብ ማዳመጥን በክፍል ውስጥ በሚያስተምሩበት ጊዜ ተማሪዎች ብልህነትን እንዲጠቀሙ ቢደረግ፣ የአማርኛ ቋንቋ መምህራን ማዳመጥን በሚያስተምሩበት ጊዜ የተማሪዎችን የብልህነት አጠቃቀም ያማከለ ቢሆን፣ የመማሪያ መጽሐፍት በተለይም ደግሞ በማዳመጥ ተግባር ላይ ያሉ መመሪያዎችና ትዕዛዛት የማዳመጥ ብልህነትን የሚያስጠቅሙ ሆነው ቢዘጋጁ የሚሉ ለተማሪዎች አዳምጦ የመረዳት ችሎታ እድገት ጠቀሜታ ይኖረዋል። በመሆኑ በቀጣይ በዚህ ርዕስ ጉዳይ ላይ ተጨማሪና ሰፊ ጥናት ቢካሄድ የተሻለ ግንዛቤ ሊገኝ ይችላል። የሚሉ የመፍትሄ ሀሳቦች ተጠቁመዋል።

ምዕራፍ አንድ፤ መግቢያ

1.1 የጥናቱ ዳራ

ማዳመጥ መሰረታዊ ከሆኑት አራቱ የቋንቋ ክሂሎች ውስጥ አንዱ ሲሆን ይህ ክሂልም የመቀበያ ክሂል በመባል ይታወቃል። የመቀበያ ክሂል የተባለበት ምክንያት ደግሞ አድማጮች በሌላ ሰው የተነገረውን ወይም የተነበበውን ቃላት መረጃ የሚቀበሉበት ሂደት ሲሆን የተማሪዎች አዕምሯዊ ግንዛቤ እንዲጎለብት የሚያደርግና በአለም ዙሪያ ስላሉ ሁነቶችና ክስተቶች ምንነትና ማንነት መረጃ የሚቀበሉበት መንገድ በመሆኑ ነው። ስለዚህ ማዳመጥ ቃላትን ከመስማት የበለጠ ትኩረትን የሚሻ ከመሆኑም በተጨማሪ በአዕምሮ ፍቺና ትርጓሜ እየሰጡ መሄድንም የሚመለከት ነው። ማዳመጥ አንድ የተላከ መልክት የመቀበል ሂደት ሲሆን የተላከው ሐሳብ በስርዓታዊ ቅደም ተከተል በተፈጠረ መዋቅር መሰረት ስሜት ገላጭ የሆነ መልዕክትን መፍጠር መቻል ደግሞ የአዳምጦ መረዳት ሚና ነው። ስለዚህ አንድን የቀረበ ንግግር ወይም ጽሑፍ ስናዳምጥ ቃላትን ከመስማት ባለፈ ሊተላለፍ የተፈለገውን ቀጥተኛም ሆኖ አገባባዊ መልዕክት መረዳትና የተረዱትንም ለንባብና ለፅሁፋዊ ክሂላቸው መዳበር እንደዋነኛ መሳሪያ የሚጠቀሙበት ነው (Cardinal፣ 2013)።

ከላይ የተነሱት ነጥቦች የሚያመለክቱት ማዳመጥ አንድን መረጃ ከሌላ ሰው ሐሳብ የምንቀበልበት ሲሆን ዋነኛ ግቡ መረዳት እንደሆነ ነው። አዳምጦ መረዳት ደግሞ ከመስማት የላቀ ትኩረት መስጠት የሚሻ ተግባር እንደሆነ Gilakjani & Ahmadi (2011) አዳምጦ መረዳት ማለት በጽንሰ ሐሳብ ደረጃ ሲታይ ንቁ ሂደትን የሚከተል ሲሆን በተመረጡ ቃላት ግብዓቶች ላይ በማተኮር ከቀረበው ንግግር ወይም ጽሁፍ ትርጉም መፈለግና ምን አይነት እውቀት ማግኘት እንደፈለጉ ውሳኔ ላይ የሚደርሱበት ነው። ይህን ሐሳብ መነሻ በማድረግ አዳምጦ መረዳትን ተማሪዎች ሲጠቀሙ አላማቸው ወይም ደግሞ ከቀረበው ሐሳብ መረዳት የፈለጉትን ነገር ቀድመው መገንዘብ አለባቸው። ምክንያቱም ለተማሪዎች አዳምጦ የመረዳት ችሎታ ማደግ ዘርፈ ብዙ ጠቀሜታዎች ይኖሩታል። ለዚህ ነው Hamouda (2013) ማዳመጥ መረዳትን ለመልመድ ጠቃሚ የሆነ ግብዓት ነው በማለት የገለፁት። ይህም የሚያሳየው ደግሞ ማዳመጥ ለሰው ልጅ የህይወት እንቅስቃሴ ከፍተኛ ጠቀሜታ እንዳለው ነው። Islam (2012); Miller (2003)ን ዋቢ አድርገው እንደጠቀሱት የሰው ልጅ በቀን ከሚያደርገው የተግባብ ሂደት ውስጥ 50% በላይ የሚሆነው በማዳመጥ ሲሆን 25% ደግሞ በመናገር ሌላው 16% በማንበብ ሲሆን ቀሪው 9% በመጻፍ ነው ይላሉ። ይህ ቁጥር

የሚያሳየው ማዳመጥ ለሰው ልጅ የዕለት ከዕለት በሚያደርገው የተግባቦት ሂደት ላይ ከፍተኛ ሚና እንዳለው ነው። ከዚህም በተጨማሪ ማዳመጥ ለንግግር ግብዓት በመሆኑ የሰው ልጅ በሰፊው የሚጠቀመው ክሂል ለመሆን ማሳያ ነው።

Lestari (2017) እንደገለጹት ማዳመጥ ለተማሪዎች የተግባቦት ሚናን እንዲፈጥሩ የሚያግዝ ክሂል ሲሆን በቀለማዊ የትምህርት ተግባራት ብቻ ሳይሆን ለቀጣይም የህይወት እንቅስቃሴ አስፈላጊ ነው። Renukadevi (2014) በበኩላቸው ማዳመጥ ዘርፈ ብዙ ሚናን የሚጫወት ክሂል ነው። ከዚህም ውስጥ ለአብነት ብናነሳ ለቋንቋ ተማሪዎች እንዴት እንደሚናገሩ፣ የቃላት ጥብቀትን፣ የቃላት ፍችንና አገባብ፣ መልዕክትን መረዳት፣ ድምፅን ከቅላጺ ጋር በማዛመድ ማጥበቅና ማላላት እና የድምፅ አወጣጥን ተማሪዎች እንዲማሩ የሚያደግ ነው። ከዚህም በተጨማሪ ማዳመጥ ለተማሪዎች በቀለም ትምህርት ሂደታቸው ውጤታማ እንዲሆኑ መንገድ የሚከፍት ክሂል ነው። በቀለም ትምህርታቸው ውጤታማ መሆን ከቻሉ ደግሞ መምህራንም ሆኑ ተማሪዎች ለአዳምጦ መረዳት ትኩረት እንዲሰጡ ያደርጋቸዋል (Darweesh, 2014)። Ahmadi (2011) እንደገለጹት አዳምጦ መረዳት የግንዛቤ ሂደትንና ስነ ልሳናዊ ህግጋትን በሚከተል የስነ ልሳን ክፍሎችን ማለትም ድምፅን፣ ቃላትንና የሰዋሰው መዋቅርን፣ እንዲሁም የማዳመጥ መመሪያዎችን መተግበር ነው።

የማዳመጥን ምንነት እና ጠቀሜታ ከላይ የተገለፀውን ያህል ካልን የተማሪዎች የተግባቦት አቅም ሊያደግ የሚችለው ደግሞ የብልህነት አጠቃቀማቸው በተሻለ መልኩ ተግባር ላይ ማዋል ሲችሉ እንደሆነ (Richards, 2008) ገልፀዋል። Rost (2001) በበኩላቸው አዳምጦ በመረዳት ስኬታማ በሆኑና ባልሆኑ ተማሪዎች መካከል ያለው ልዩነት በተማሪዎች መካከል ያለው የብልህነት አጠቃቀም እንደሆነ ይገልጻሉ። ይህም የሚያሳየው ተማሪዎች ማዳመጥን በሚማሩበት ጊዜ ብልህነትን መጠቀማቸው ለቋንቋ ችሎታቸውና አእምሯዊ ግንዛቤን ከመጨመሩም ባሻገር ውጤታማ ሊያደርጋቸው የሚችለውን ብልሃት እየለዋወጡ መጠቀም እንዲችሉ ያደርጋቸዋል። የማዳመጥ ብልህነት ማለት ደግሞ ተግባራዊ ስልት ሲሆን በቀጥታ ጥቅም ላይ የሚውለው ለአዳምጦ መረዳት ግብዓትነት ነው (Chamot, 2004)።

Hamouda 2013) በጥናታቸው እንደገለጹት እስከ 1980ዎቹ ድረስ በርካታ አጥኝዎች ትኩረታቸው የተማሪዎችን የማዳመጥ ችሎታ ውጤታማ የሚያደርገውን የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም ላይ ነበር። የቋንቋ መምህራንም ዋነኛ አላማና ግብ ተማሪዎች በምን አይነት የማስተማር ስልት ቢማሩ ወደ ተሻለ አድማጭ መሄድ ይችላሉ በሚል ላይ ነበር። ስለሆነም በብልህነትና በማዳመጥ ችሎታ መካከል በርካታ ጥናቶች

መውጣት ጀመሩ። ከጥናቶችም መካከል በRubin (1975) የቀረበው ሲሆን በዚህ ጥናትም ጥሩ የሆነ የቋንቋ ተማሪ ከመማር ብልህነት ጋር ቀጥተኛ ተዛምዶ እንዳለው ነበር። ስለሆነም ጥሩ የሆነ የማስተማር ብልህነትን መጠቀም በአዳምጦ መረዳት ጥሩ የሆነ ተማሪን ማውጣት እንደሚችል በጥናታቸው ማጠቃለያ ሰጥተዋል።

በሁለተኛነት የተጠናው ጥናት ደግሞ Fröhlich, Stern & Todesco (1978) ሲሆን በጥናቱ ማጠቃለያ የተሰጠው ሀሳብ ጥሩ የሆነ የቋንቋ ማስተማሪያ ብልህነት ከውጤታማ የማዳመጥ ለመዳ ጋር ቀጥተኛ ተዛምዶ አለው የሚል ነው። በመሆኑም መምህራን ማዳመጥን በሚያስተምሩበት ጊዜ ለተማሪዎች አዳምጦ የመረዳት አቅም ሊያሳድግ የሚችል የትኛው ብልህነት እንደሆነ ቀድመው ማጤን እንዳለባቸው የሚገልፅ ነው (Chamot, 1995)። ከዚህ በመነሳትም Chamot (1995) የብልህነት አከፋፈል ነው ያሉትን ሲያስቀምጡ የብልህነት አከፋፈል ስልቱ የተሻለ የሚባል ነበር። ምክንያቱ ደግሞ የብልህነት አከፋፈሉ ትኩረት ያደረገው ከተማሪዎቹ አንፃር ስለሆነ ነው። ሂደቱም ቢሆን ማዳመጥን ንቁ እንዲሆን የሚያደርግ ነው። አከፋፈሉም አእምሯዊ ስነ ልቦናን (Cognitive psychology) መሰረት ያደረገ ነው።

የብልህነት ፅንሰ ሀሳብ በቀለም ትምህርት ላይ ተፅዕኖ ሊፈጥር የሚችል፣ ለቋንቋ ትምህርት ችሎታና ለህጎቹ ትልቅ ትኩረትን የሚሰጥ ነው። ስለሆነም ጥሩ ቋንቋ ተማሪ የሚባለው የብልህነትን አጠቃቀም የሚያሳድግና የትኛው ብልህነት የተሻለ እንደሆነ ለእርሱ የሚስማማውን የመማር ብልህነት መምረጥ ሲችል ነው (Goh, 1997; Wilson, Saygin, Sereno & Cacoboni, 2004)። ለተማሪዎች የማዳመጥ ብልህነት ማደግ የመምህራን ሚና ጥገኛ እንዳይሆኑና ሀላፊነትን መሸከም እንዲችሉ መደገፍ ነው (White, 2006)። ስለዚህ በመማር ማስተማር በጣም ጠቃሚው ጉዳይ መምህራን ተማሪዎች እራሳቸውን በነፃነት የማዘጋጀት ስልት እና መነሳሳት የሚረዱበት መንግድ እንዲፈጥሩ ማድረግ ነው (Paris, 2004)። ቋንቋ ለመማር አመቺ የሆነውን ብልህነት መምረጥ የተማሪዎች ሀላፊነት ነው። ብልህነታዊ ተማሪ የማዳመጥ ብልህነት መጠቀም ያለውን ዋጋ የሚያውቅ፣ ለልምምድ ያለው ዋጋ ከፍ ያለ እና ሌሎች ተጨማሪ ብቃቶችም ለማምጣት የሚጥር ነው። ተማሪዎች በተከታታይ ቋንቋን የመማር ብልህነት እንዴት መጠቀም እንደሚችሉ ባወቁ ቁጥር ለቋንቋ ትምህርት ችሎታቸው ማደግ ተመራጭ የሆነ ውጤትን ማምጣት ይችላሉ (Beckman, 2002)።

ማዳመጥ በአሁኑ ሰዓት በቋንቋ ትምህርት ትኩረት የተሰጠውን ያህል ተማሪዎች አዳምጠው የመረዳት አቅማቸው ዝቅተኛ ደረጃ ላይ እንደሚገኝ በርካታ ምሁራን ያስቀምጣሉ። ከእነዚህም መካከል Tuslanah

(2000) እንደሚገልፁት አብዛኛዎቹ ተማሪዎች የማዳመጥ ክሂል ከባድ ይሆንባቸዋል። በተለይ ደግሞ ከፅሁፍ ላይ በንባብ መልኩ የሚቀርብን መረጃ ለማዳመጥና ለመረዳት ችግሩ ጎልቶ የሚታይበት ሁኔታ እንዳለ አብራርተውታል። በፅሁፍ የቀረበ ምንባብ በሚነበብበት ጊዜም አዳምጦ ንጥል መረጃን ለማግኘት የማዳመጥ ችግር ይገጥማቸዋል። አንዳንዴ እንደውም እንኳንስ መረጃ ማግኘት ቀርቶ ስለ ምን እንደተነበበ እንኳን አዳምጠው ምንም አይነት መረጃ መያዝ አይቻሉም በማለት በተማሪዎች ላይ የታየውን የአዳምጦ መረዳት ችግር ገልፀውታል። ስለዚህ የጥናቱ ተተኪ ለተማሪዎችም ከላይ የተገለፀው አዳምጦ የመረዳት ችግር በተደጋጋሚ እንዳለባቸው አጥኝው በክፍል ውስጥ በሚያስተምርበት ጊዜ ሲከታተለው የቆየ በመሆኑ ይህ ችግር የአጥኝውን ትኩረት ስቧል።

1.2 የጥናቱ አነሳሽ ምክንያት

ማዳመጥ ቋንቋን ለመማር በጣም ጠቃሚ ከሆኑት ክሂሎች ውስጥ አንዱ እንደሆነ ቀደም ሲል በዳራው ላይ ተጠቁሟል። እንደ Gilakjani & sabouri (2016) አገላለፅ ተማሪዎች በሚያዳምጡበት ጊዜ በርካታ መሰረታዊ የሆኑ አዳምጦ የመረዳት ችግር ይታይባቸዋል። ምክንያቱም ደግሞ በዩኒቨርሲቲና ከዚያም በታች ባሉት የክፍል ደረጃዎች ትኩረት የሚሰጠው በመፃፍ፣ በማንበብና በቃላት ፍቺ ላይ ያተኮረ ትምህርት መሆኑ ነው። ማዳመጥ በብዙ የመማሪያ መፃሕፍትም ሆነ በበርካታ መምህራን ዘንድ ትኩረት ያልተሰጠው ክሂል ስለሆነ ነው። እንደ Btown (2000) ማዳመጥ ለተግባራት ቁልፍ መሳሪያ የሆነ እና ከ19ኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ ወዲህ በስርዓተ ትምህርት በመካተት ለትምህርት እየቀረበ መሆኑን ያስረዳሉ። ከዚህም ተማሪዎች ሐሳባቸውን በንግግር ከማቅረባቸው በፊት በርካታ መጠን ያላቸው የማዳመጥ መረጃዎችን ትኩረት መስጠት እንዳለባቸው የሚጠበቅ እንደሆነ በመግለፅ ነገር ግን ተማሪዎችም አዳምጠው መረዳት ከቻሉ ቅላጭ፣ ማጥበቅ፣ ድግግሞሽን እና የቃላት ምድብን ለይቶ ለመጠቀም የበለጠ ግንዛቤ እንዲኖራቸው ያደርጋል።

ከላይ ከተገለፀው በተጨማሪ Wilson (2009) አንድ ሰው የሚያዳምጥበት ምክንያት መረጃ ለመፈለግ፣ ደስታን ለመግለጽ፣ የሌሎችን ስሜት ለመጋራት፣ ለመመዘን እና ሂስ ለመስጠት ያገለግላል። ከዚህ ሀሳብ መረዳት እንደሚቻለው አንድ ሰው ለሌሎች ሀሳብ ለማካፈል በቅድሚያ ማዳመጥ እንዳለበት ነው። ከማዳመጥ ጥቅም ጋር በተያያዘ Rost (2009) እንደገለጹት ማዳመጥ ቃላትን ለሁለተኛዊ የህይወት እንቅስቃሴን የምንገለገልበት ሂደት ነው። ያለ መረዳት ደግሞ ጥልቀት ያለው ሀሳብን ማግኘት አይቻልም።

: በመሆኑም የማዳመጥ ክሂል ንቁና ትኩረትን የሚሻና የአእምሮ ብቃትን የሚጠይቅ ነው:: ይህም ማለት ቀጥታ ከተነገረው በተጨማሪ በአውዱ ዙሪያ የተገለጸውን ለመረዳት አጋዥ መንገድ በመሆኑ ተገቢ ትኩረት እንድንሰጥና ተናጋሪው ምን እንዳለ በፍጥነት ለመረዳት እንድንችል ያግዘናል::

የተለያዩ አጥኝዎች የተማሪዎች አዳምጦ መረዳት ችሎታቸውን ከማዳመጥ ብልህነት ጋር ስላለው ተዛምዶ ለመጠቀም ሞክረዋል:: ከእነዚህም መካከል Liu (2008) በጥናታቸው እንዳመለከቱት በተማሪዎች አዳምጦ የመረዳት ብልህነትና አዳምጦ በመረዳት ችሎታ መካከል ዝምድና እንዳለ በመግለፅ በተለይም ደግሞ ከአእምሯዊ እና ልእለ አእምሯዊ ብልሃት ጋር ያለውን ዝምድና አዎንታዊ መሆኑን አመልክተዋል:: በሌላ መልኩ ደግሞ Afriani (2017) የማዳመጥ ብልህነትና አዳምጦ የመረዳት ችሎታ ተዛምዶ እንደሌላቸው አሳይተዋል:: እንደውም እንደርሳቸው ገለፃ አንድ ተማሪ ብልህነቶችን ሳይጠቀም ጥሩ የሆነ አዳምጦ የመረዳት ችሎታም ሊኖረው እንደሚችል ጠቁመዋል:: Vandergrift, Goh, Mareschal and Ghodtari (2006); Rahimi and Katal (2012) and Nair (2002) ብልህነትን የሚጠቀሙ ተማሪዎች በተለይ ደግሞ ልእለ አእምሯዊ ብልህነትን የሚጠቀሙ ተማሪዎች የተሻለ አዳምጦ የመረዳት ችሎታ እንዳላቸው በመግለፅ ይህ እንዲሆን ደግሞ መምህራን የማዳመጥ ክሂል በክፍል ውስጥ ሲያስተምሩ በእቅድ ላይ የተመሰረተና ግምገማን ያቀፈ መሆን እንዳለበት አሳይተዋል::

R. Dalman (2016) በበኩላቸው አዳምጦ መረዳት ከልእለ አእምሯዊ ብልሃት ጋር አዎንታዊ ተዛምዶ ሲኖረው አእምሯዊ ብልሃት ደግሞ አሉታዊ ተዛምዶ እንዳለው በመግለፅ አእምሯዊ ብልሃትን የተጠቀሙ ተማሪዎች የማዳመጥ ችሎታቸው ዝቅተኛ እንደሆነ በጥናታቸው አረጋግጠዋል:: D. Yulisa (2018) ደግሞ በማዳመጥ ብልሃት እና አዳምጦ በመረዳት ችሎታ መካከል አዎንታዊና ወሳኝ የሆነ ተዛምዶ እንዳለው ገልፀዋል:: በመሆኑም ከእነዚህ ጥናቶች ማረጋገጥ የሚቻለው በማዳመጥ ብልሃትና በአዳምጦ መረዳት ችሎታ መካከል ስላለው ተዛምዶ የሚቀርቡ ጥናቶች ተመሳሳይ ውሳኔ ላይ መድረስ እንዳልቻሉ ነው::

ከላይ ከቀረቡት ጥናቶች መረዳት እንደሚቻለው ብዙዎቹ የማዳመጥ ብልህነትና አዳምጦ መረዳት ችሎታ ተዛምዶ እንዳላቸው የተገለፀ ከመሆኑም በተጨማሪ ብልህነትን የሚጠቀሙ ተማሪዎች የተሻለ አዳምጦ የመረዳት አቅም እንዳላቸው የሚጠቁሙ ናቸው:: በሌላ በኩል ደግሞ የማዳመጥ ብልህነት ከአዳምጦ መረዳት ችሎታ ጋር ተዛምዶ እንደሌለው ተጠቅሷል:: በዚህ ሀሳብ መሰረትም ተማሪዎች ጥሩ አድማጭ እንዲሆኑ ከብልህነቱ ጋር ምንም ዓይነት ዝምድና እንደሌለው የሚጠቁም ነው:: ጠቅለል ሲደረግ አጥኝው በአደረገው የንባብ አሰሳ :-

- የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀምና አዳምጦ በመረዳት ችሎታ መካከል ተዛምዶ መኖሩን ከላይ በቀረቡት ጥናቶች በመጠቀሱን፤
- ምንም እንኳን ተዛምዶን የሚያሳዩ ጥናቶች ቢኖሩም ጥናቶቹ በሁለተኛ ቋንቋና በውጪ ቋንቋ ላይ የተጠኑ መሆናቸው፤
- የማዳመጥ ብልህነት ከአዳምጦ መረዳት ጋር ተዛምዶ እንዳለው ቢጠቀስም የተወሰኑት ደግሞ ዝምድና እንደሌለው የሚገልፅ የተቃርኖ ሐሳብ መነሳቱ ለጥናቱ መነሻ ሆኗል፡፡ ስለዚህ ይህ ጥናት የሚከተሉትን ጥያቄዎች ለመመለስ መሰረት በማድረግ ተካሂዷል፡፡

ጥናቱ ይዟቸው የተነሳው ጥያቄዎችም :-

1. የተማሪዎች የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም ምን ይመስላል?
2. ተማሪዎች የትኛውን የብልህነት አይነት የበለጠ ይጠቀሙታል?
3. የተማሪዎች የብልህነት አጠቃቀም ከአዳምጦ መረዳት ችሎታ ጋር ያለው ተዛምዶ ምን ይመስላል? የሚሉት ናቸው፡፡

1.3 የጥናቱ አላማ

የዚህ ጥናት ዋና አላማ በአማርኛ ቋንቋ የተማሪዎች የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም ከአዳምጦ መረዳት ችሎታቸው ጋር ያለውን ተዛምዶ መመርመር ነው፡፡ የሚከተሉት ዝርዝር አላማዎችም አሉት፡፡

1. የተማሪዎች የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም ምን እንደሚመስል መመርመር፤
2. ተማሪዎች የትኛውን የብልህነት አይነት የበለጠ እንደሚጠቀሙ መፈተሽ፤
3. በተማሪዎች የብልህነት አጠቃቀምና በአዳምጦ መረዳት ችሎታ መካከል ያለውን ተዛምዶ መመርመር የሚሉት ናቸው፡፡

1.4 የጥናቱ ጠቀሜታ

ይህ ጥናት ለቋንቋ መማር ማስተማር እድገት ማለትም በማዳመጥ ብልህነትና በአዳምጦ መረዳት ችሎታ መካከል ስላለው ተዛምዶ ጠቀሜታው የጎላ ሊሆን ይችላል፡፡ ስለሆነም ለሚከተሉት ባለድርሻ አካላት ጠቀሜታ ይኖራታል፡፡

1. የአማርኛ ቋንቋ ተማሪዎች ከዚህ ቀደም የሚጠቀሙትን የማዳመጥ ብልህነት ምን እንደነበረ እንዲገነዘቡና ወደ ፊት እንደሚሰጣቸው የተግባር አይነት የትኛውን ብልህነት ለየትኛው መጠቀም እንዳለባቸው መንገድ በመጠቀም ለአዳምጦ መረዳት ችሎታቸው እገዛ ያደርጋል፤
2. ለአማርኛ ቋንቋ መምህራን ደግሞ ትርጉም ያለው አስተዋፅኦ ሊያደርግ ይችላል፤ ለመምህራን የተማሪዎቻቸውን የአዳምጦ መረዳት ብልህነት መካከል ስላለው ተዛምዶ በመረዳት ተገቢውን የመማር ማስተማር ሂደት እንዲከተሉ በማድረግ በኩል መረጃ ይሰጣል፤
3. ለስርአተ ትምህርት አዘጋጆች የማዳመጥ ብልህነት የአዳምጦ የመረዳት ችሎታን ተዛምዶ በማሳየት የመማሪያና የማስተማሪያ መጽሀፎችን በሚያዘጋጁበት ወቅት ለማዳመጥ ብልህነቶች ትኩረት እንዲያደርጉ ጥቆማ ይሰጣል፤
4. የማዳመጥ ብልህነትን ንድፈ ሀሳብ ይዘው ወደፊት ሰፊ ጥናት ለሚያደርጉ አካላት እንደመነሻ ሆኖ ያገለግላል፡፡

1.5 የጥናቱ ወሰን

የጥናቱ ትኩረት በደቡብ ጎንደር ዞን በሰዴ ሙጃ ወረዳ ከሚገኙ ሁለት የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች መካከል ነው፡፡ በመሆኑ በአመቺ የንሞና ስልት አንድ ትምህርት ቤት ተመርጧል፡፡ የተመረጠው ትምህርት ቤትም ሙጃ ሮቢት አጠቃላይ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ነው፡፡ በዚህ ትምህርት ቤት በ2013 ዓ.ም ተመዝግበው ሲማሩ ከነበሩት 616 የ10ኛ ክፍል ተማሪዎች መካከል 154ዎቹ ተመርጠዋል፡፡ ጥናቱም በእነዚህ ተማሪዎች ላይ የተወሰነ ነው፡፡

የዚህ ጥናት ዋና አላማ የተማሪዎች የብልህነት አጠቃቀም ከአዳምጦ መረዳት ችሎታቸው ጋር ያለውን ተዛምዶ መመርመር ነው። ስለዚህ በጥናቱ የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀምና አዳምጦ መረዳት ችሎታ የሚሉ ሁለት አበይት ተላውጦዎች ያካተተ ነው። ጥናቱ የተላውጦዎችን የእርስ በእርስ ተዛምዶና የመተንበይ ድርሻቸውን መለየት እንጅ የምክንያትና ውጤት ትስስራቸውን አይፈትሽም። ለጥናቱ የተመረጠው ስልትም ተዛምዶዊ የምርምር ስልት ነው። ጥናቱ በዋናነት የብልህነትን አጠቃቀም ከአዳምጦ መረዳት ችሎታ ጋር ያለውን ተዛምዶ መርምሯል። በመሆኑም ከተላውጦዎች አኳያ በማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀምና በአዳምጦ መረዳት ችሎታ ላይ ተወስኗል።

የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም ማለት በዚህ ጥናት ተማሪዎች አንድን በምንባብም ይሁን በቃላዊ ንግግር የቀረበን የማዳመጥ ተግባር እንደሚደመጠው ይዘትና አቀራረብ መሰረት አድርጎ ለማዳመጥ በሚመች መንገድ የሚያዳምጡበት ስልት ወይም ዘዴ ነው። በውስጡም የብልህነት አይነቶችን የተማሪዎች አጠቃቀም የሚጠቁም የፅሁፍ መጠይቅ በማዘጋጀት ተካተው የተዳሰሱበት ነው። የእያንዳንዳቸው ብልህነት አጠቃቀማቸውን ሊገልፅ በሚችል መንገድ ተሰልቶ ተተንትኗል። የአዳምጦ መረዳት ችሎታ ማለት ደግሞ በዚህ ጥናት ተማሪዎቹ ለሚያዳምጡት ነገር ትኩረት ሰጥተው በማዳመጥ ለቀረቡላቸው ጥያቄዎች መልስ የሚሰጡበት ችሎታ ነው። በመሆኑም መረዳት የሚለው የአእምሮ እውቀት ደረጃን የሚመለከት ነው። ማብራራት፣ መተንተንና መገምገም የሚሉትን በዚህ ጥናት አይዳሰሱም። ምክንያቱም ደግሞ ጥናቱ ይዘት ከተነሳው ዓላማ አንጻር አስፈላጊ ስላልሆነ ነው።

1.6 የጥናቱ ውስንነት

ይህ ጥናት ትኩረት ያደረገው በአማርኛ ቋንቋ ተማሪዎች የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም አዳምጦ ከመረዳት ችሎታቸው ጋር ያለውን ተዛምዶ በመፈተሽ የመፍትሄ ሀሳብ መጠቀም ነው። በመሆኑም ጥናቱ ይዘት ከተነሳው አላማ አንጻር ከግብ ለማድረስ አጥኝው የበኩሉን ጥረት ቢያደርግም ውሱንነት ይኖረዋል ብሎ አስቀምጧል።

ችግሩ ጎልቶ የታየባቸው የክፍል ደረጃ ለማሳየት ሲባል እንጅ በክፍል ደረጃ ያለውን ልዩነት ለማሳየት ሁሉም በትምህርተ ቤቱ የሚገኙት የክፍል ደረጃዎች ቢካተቱ ጥናቱ የበለጠ ተአማኒ ይሆን ነበር። ሌላው ውስንነት ደግሞ ከዚህ ጥናት ጋር ተዛማጅነት ያለው የሀገር ውስጥ ጥናቶች አለመገኘታቸው ከተሰሩት ጥናቶች በመነሳት ክፍተቱን አሳይቶ ለመሄድ አለመቻሉ ነው።

1.7 ቁልፍ የቃላት ብያኔ

ማዳመጥ (Listening) :- እንደ Nunan (2003) አገላለጽ ማዳመጥ አንድን የተላከ ድምጽ ወደ ጆሯችን ሲደርስ በትንሹ ወደ ትርጉም አዘል አሀድ ለውጠን ወደ ተሟላ የጽሁፍ ሐሳብ በማዋቀር የምናሳድግበት ሂደት ነው፡፡

የመማር ብልህነት (Learning Strategy):- Chatom (1987) እንዳስቀመጡት የመማር ብልህነት ማለት ስልት፣ አቀባበል ወይም ክዋኔ ሲሆን ተማሪዎች ሌሎች መረጃዎችንም ሆነ ሌሎች ስነ-ልቦናዊ መዋቅሮችን የሚማሩበት መንገድ ነው፡፡

አእምሮአዊ ብልህነት (Cognitive Strategies):- O'malley & Chamot (1990) እና Hamid (2012) አእምሮአዊ ብልህነት ለረጅም ወይም ለአጭር ጊዜ የመረዳት አቅምን የሚያሳይ ሲሆን ለመረዳት ግብዓት የምንሰበስብበት ሂደት ነው፡፡ ይህ ብልህነት ከመማር ተግባር ጋር የተዛመደና የመማሪያ መሳሪያን መረጣን ሁሉ የሚያጠቃልል ነው፡፡

ልእሊ አእምሮአዊ ብልህነት (Metacognitive Strategies):- Rubin (1988) እንደገለጹት የመቆጣጠር ስልት ሲሆን በእቅድ መመራት፣ ማመሳከር፣ መመዘንና ሽግግርን የምናሳልጥበት ስልት ነው፡፡

ማህበራዊ ብልህነት (Socio- Affective Strategies):- Vandergrift (2003) እና Hamid (2012) እንደገለጹት አድማጮች ከማህበረሰቡ ጋር እንዴት ህብረት መፍጠር እንደሚችሉ የሚጠቀሙበት ሲሆን ይህም የቀረበውን መልዕክት ከማህበረሰቡ ባህላዊ፣ ስነ-ልቦናዊና አጠቃላይ የአኗኗር ዘይቤ አንፃር የሚቃኙበት ስልት ነው፡፡

ምዕራፍ ሁለት፤ የተዛማጅ ድርሳናት ቅኝት

በዚህ ርዕስ ስር የጥናቱ ደጋፊ የሆኑ ንድፈ ሀሳባዊ ማህቀፎች የምሁራን ሐሳብ ማጠናከሪያ በማድረግ የቀረቡ ሲሆን በሁለተኛ ደረጃ ደግሞ ከጥናቱ ጋር ዝምድና ያላቸው ቀደምት ጥናቶች ከሀገር ውስጥና ከባህር ማዶ ተጣቅሰው ተዳሰውበታል፡፡ በመጨረሻው ክፍል የጥናቱ ጽንሰ ሀሳባዊ ማህቀፍ ተብራርቶ ቀርቧል፡፡

2.1 ንድፈ ሀሳባዊ ቲዎሪዎች

በዚህ ርዕስ ስር በዋናነት ተጠቃለው የቀረቡ ንድፈ ሀሳባዊ ቲዎሪዎች የብልህት ምንነት፣ የብልህት አይነቶች፣ የማዳመጥ ምንነት፣ የማዳመጥ ጠቀሜታና በአዳምጦ መረዳት ችሎታና በማዳመጥ ብልህት አጠቃቀም መካከል ያለው ተዛምዶ የሚሉት ናቸው፡፡

2.1.1 የብልህት ምንነት

ብልህት በአሁኑ ዘመን አስተሳሰብ በተለይ በትምህርት ዘርፍ ተማሪዎች መማራቸውን በተሻለ መንገድ ለማሳለጥ እያንዳንዳቸው የሚያደርጓቸው ልዩ ባህሪያት ያመለክታል (Oxford, 1990)፡፡ ከዚህ ጋር በተያያዘ የቋንቋ ተመራማሪዎች ብልህት በንቁ አእምሮ ታቅዶ የሚከናወን የቋንቋ መማሪያ መንገድ እንደሆነ ያስረዳሉ (Oxford, 1990; Rubin, 1987)፡፡ ብልህት ማንኛውንም ጉዳይ የማከናወን፣ የመማር ስልት ወይም ክህሎት ሲሆን ወደሚጠበቀው ግብ ለመድረስ የሚያገለግል መንገድ ወይም ዘዴ ነው፡፡ የብልህትን ምንነት በተመለከተ ምሁራን ካስቀመጡት ብያኔ መካከል የሚከተሉት ይገኙበታል፡፡ Bron (1994) ብልህት አንድን ስራ ለመስራት ወይም አንድን ችግር ለመፍታት የሚያስችል የአማራጭ መንገድ፣ አንድ ድምዳሜ ላይ ለመድረስ የሚያግዝ ተመራጭ ስልታዊ ተግባር፣ እንዲሁም አንድን ሀሳብ ለመገንዘብ የሚረዳ የቅድመ ተግባር እቅድ ነው፡፡

O, Mally & Chamot (1990) እንደ ገለጹት ብልህት በእያንዳንዱ ግለሰብ አእምሮ ውስጥ የሚገኝ የተለያየ የአሰራር ጸባይ ወይም ባህሪ ነው፡፡ በተመሳሳይ መልኩ Wharton (2000) እና Oxford (1990) ብልህትን ሲገልጹ በተማሪዎች የሚተገበርና መልመድን፣ እውቀት ማጠራቀምን፣ ሀሳብን አስታውሶ መጠቀምን የሚያፋጥንና የአሰራር ባህሪ ተግባራዊ መረጃ ወይም አካሄዳዊ ቴክኒክ ነው ይላሉ፡፡ የቋንቋ

መማር ብልህቶች ግለሰቦች አንድን ሀሳብ ለመረዳት፣ መረጃ ለመሰብሰብ፣ አዳዲስ መረጃን ለማግኘት፣ መማርን ለመቆጣጠርና ለመገምገም ወይም አንድን የተወሰነ ተግባር ለማከናወን የሚጠቀሙባቸው የተለያዩ አስተሳሰቦች፣ እርምጃዎችና ስልቶች ናቸው። ስለሆነም የቋንቋ መማር ብልህቶች በመማር ሂደት ውስጥ በአጭር ጊዜ ትውስታ ችሎታ ውስንነትን ለማሸሻልና መረጃን ከአጭር ጊዜ ትውስታ ወደ ረጅም ጊዜ ትውስታ አሻግሮ ለመጠቀም በጣም አስፈላጊ ናቸው። የቋንቋ የመማር ብልህቶች የመማር አላማን መሰረት ባደረገ መልኩ በተማሪዎች የሚከናወኑና መማርን፣ እውቀት ማከማቸትን፣ ሀሳብን አስታውሶ መጠቀምን፣ መረጃ ማግኘትንና ለትምህርቱ ምቹ ሁኔታዎችን መፍጠርን የሚያፋጥኑ በተማሪዎች የሚተገበሩ የአሰራር ቴክኒኮች ናቸው። በሌላ አገላለፅ የቋንቋ ተማሪው እነዚህን ብልህቶች በመገልገል የቋንቋ ትምህርቱን ሂደት የተሳካ፣ እራስ አገዝና አስደሳች በሆነ መንገድ እንዲወጣው የሚያስችሉ ናቸው። አያይዘውም ብዙ ጥናቶች እንደሚያመለክቱት እነዚህን ብልህቶችን በአይነትና በተደጋጋሚ መጠቀም ከተማሪዎች የቋንቋ ብቃት ጋር ቀጥተኛ ግንኙነት እንዳላቸው አስረድተዋል።

ከላይ ከቀረበው ሀሳብ መረዳት የምንችለው የማዳመጥ ብልህት ለማዳመጥ ትምህርት አመቺ መንገድ እንዲፈጠርና አድማጮችም የራሳቸውን ስልት በመጠቀም እውቀት የሚቀስሙበት ከመሆኑም በተጨማሪ መረጃን በተቀላጠፈ መንገድ ለማግኘት አመቺ ሁኔታን የሚፈትር እንደሆነ ነው።

2.1.2 የብልህት አከፋፈል

በተለያዩ ወቅት ተመራማሪዎች ልዩ ልዩ ደረጃ ላይ ባሉ ተማሪዎችና ከመማሪያ ክፍል ውጭ ሰዎች በራሳቸው ሲማሩ በሚያሳዩት የመማር ክንዋኔ ላይ ምርምር በማድረግ የተለያዩ አይነት የመማር ብልህቶች እንደተገኙ ይገልጻሉ። Ellis (1994) እንደገለፁት ሶስት አይነት ብልህቶች እንዳሉ ያስረዳሉ። እነዚህ ብልህቶች እንደሚከተለው ቀርበዋል። የመጀመሪያው ተግባቦታዊ ብልህት ሲሆን በመግባባት ሂደት ጊዜ የሚከሰቱ ችግሮችን ለመቋቋም የሚያግዝ ነው። ሁለተኛው ደግሞ አፍልቆታዊ ብልህት ሲሆን ተቀባይና አፍላቂ ክሂሎችን ለመልመድ ለመገልገል የሚጠቅም ሲሆን ሶስተኛው የመማር ብልህት ነው። ይህ ብልህት የቋንቋን ስነ ልሳናዊ እና ማህበራዊ ስነ ልሳን ብቃትን በማሳደግ የቋንቋ እውቀትን ለማስፍፍት አይነተኛ መሳሪያ ነው። በመሆኑም ይህ ጥናት የሚመለከተው በዚህ ብልህት ላይ ስለሆነ በሚከተለው ንዑስ ርዕስ ተብራርቶ ቀርቧል።

2.1.2.1 የመማር ብልህነት

ብልህነት አእምሮአዊና ተግባራዊ ቅደም ተከተል ሲሆን ተማሪዎች ቋንቋን ለመማር የሚጠቀሙበት ሂደት ነው። ማንኛውም ትምህርታዊ ተግባር አንድ የመማር ብልህነት አለው (Nunan, 1999)። በመሆኑም የብልህነት እውቀት በጣም ጠቃሚ ነው። ምክንያቱ ደግሞ ተማሪዎች የተሻለ የመማር ብልህነት ካላቸው ምን መስራት እንዳለባቸው ያውቃሉ። የማስተማርና የመማር ሂደቱ ውጤታማ ከሆነ የተማሪዎች የመማር ግብ የተሳካ ይሆናል። ይህን ሀሳብ ለመደገፍ Nunan (1997) እና Cohen (1996) በጥናታቸው እንደገለጹት ውጤታማ የሆኑ ተማሪዎች የመማር ብልህነት እውቅና ያላቸው እንደሆኑ ነው። ስለሆነም የመማር ብልህነትን መለማመድ ተማሪዎች ከጥገኝነት እንዲላቀቁና መማርን ለመቆጣጠር አይነተኛ መሳሪያ ነው።

የመማር ብልህነት ተማሪዎች በትምህርት ሂደታቸው ትምህርት ነክ ስራዎችን ለመስራት የሚገለገሉበት ክዋኔ፣ ልምድ ወይም ስልት ሲሆን በትምህርት ያገኟቸውን አዳዲስ ጽንሰ ሀሳቦች ወደ አጭር ወይም የረጅም ጊዜ ትውስታ ለማስገባትና አስፈላጊ በሆነ ጊዜ ለመጠቀም የሚያስችላቸው ልዩ ልዩ መንገድ ነው። ብልህነት ተማሪዎች የሚያካሂዱትን ትምህርት በብዙ አቅጣጫ በማየት በራሳቸው ምርጫና በሚቀላቸው መንገድ እንዲማሩ የሚያግዛቸው ማንኛውንም ትምህርታዊ ክንውንን ቢገጥማቸው በአንድ ርዕስ ጉዳይ ላይ እንዲፀፉ፣ ምንባብን አንብበው እንዲረዱ፣ ንግግርን አዳምጠው እንዲገነዘቡ፣ የአንድን ምንባብ ጭምቅ ሀሳብ እንዲያቀርቡ፣ በምንባቦች ውስጥ ያሉ የቃላትን አውዳዊ ፍቺ እንዲሰጡ፣ አንድን ሰዋሰዋዊ ይዘት እንዲተነተኑ ወዘተ. ቢደረጉ የተለያዩ አይነት የአሰራር አካሄዶችን ሊከተሉ ይችላሉ።

ከላይ ስለ መማር ብልህነት ከተገለጸው በመነሳት የመማር ብልህነት እንደ Oxford (1990) አተያይ የሚከተሉት ጠቀሜታዎች እንዳሉት ይታመናል። እነዚህ ጠቀሜታዎችም፡- ለተግባራዊ ችሎታና ከፍተኛ አስተዋጾ አለው፤ የተማሪዎችን የተግባራዊ ግብ የተሳካ እንዲሆን ያደርጋል፤ ተማሪዎች የበለጠ ወደ ራስ መር እንዲሄዱ ያደርጋል፤ የመምህራን ሚና ከፍ እንዲል ያደርጋል፤ ተማሪዎች በችግሮች ላይ በማተኮር የመፍትሔ ሀሳብ እንዲያቀርቡ ያደርጋል፤ ተማሪዎች በተመረጡ ተግባራት ላይ እንዲያተኩሩ ያደርጋል፤ ተማሪዎች በእውቀት ላይ ብቻ ሳይሆን በክህሎትና በአመለካከት ላይም ትኩረት እንዲያደርጉ ያግዛል፤ ትምህርታቸውን በቀትታም

ይሁን በተዘዋዋሪ ይደግፋል፤ ሁልጊዜ ተመልካች ብቻ እንዳይሆኑ ያደርጋል፤ እንደ ተግባራት ሁኔታ ስልታቸውን እንዲለዋውጡ ያደርጋቸዋል፡፡

2.1.2.2 አዳምጦ የመረዳት ብልሀት

Vandergrifit (2007) አዳምጦ የመረዳት ብልሀት ማለት አድማጮች ጥልቀት ባለው መልኩ ወደ መረዳት የሚሄዱበት፣ የሚያመዘኑበትና ለመደመጥ የቀረበውን ፅሁፍ ወይም ንግግር የሚተረጉምበት መንገድ ነው፡፡ የማዳመጥ ብልሀትን ስንጠቀም ለመደመጥ የሚቀርቡ ንግግሮች ወይም ፅሁፎች ወጥነት ያላቸውና ተገቢውን መስፈርት ያሟሉ መሆን የበለጠ ለቋንቋ ትምህርቱ አጋኝነት ያላቸው ከመሆኑም በተጨማሪ ሂደቱ በተማሪዎች ዘንድ ተጨባጭና ፍላጎትን መስረት ያደረገ ይሆናል፡፡ በመሆኑም የማዳመጥን ብልሀት መስረት በማድረግ የሚያዳምጡ ተማሪዎች አዳምጦ የመረዳት አቅማቸውም የተሳለጠ እንደሚሆን መገንዘብ ይቻላል፡፡

Chamot (2005) በበኩላቸው የማዳመጥ ብልሀቶች ስነ ልሳናዊ የሆኑ እውቀቶችን ውጤታማ በሆነ መልኩ ለአዳምጦ መረዳት መጠቀም ነው፡፡ ስለሆነም ጠቃሚ የሆነ የማዳመጥ ብልሀቶችን መማር ለረጅም ጊዜ ስነ ልሳናዊ እውቀት እንዲኖር ያደርጋል፡፡ ተማሪዎች ስልታዊ አድማጭ ከሆኑ ስለ ማዳመጥ ብልሀት መማር ይችላሉ፤ በተጨማሪም ዝቅተኛ የሆኑ የቋንቋ ተማሪዎች ሌላ አዲስ ስልት መማር አለባቸው ይህ ደግሞ ተማሪዎች የተሻሉ የቋንቋ ተማሪዎች እንዲሆኑ ያደርጋቸዋል፡፡ ተማሪዎችም የተሻለ አድማጭ ለመሆን የማዳመጥ ብልሀቶችን መጠቀም የማዳመጥ ክህሎት የተሻለ እድገት ይሰጣል (While, 2006)፡፡ በሌላ አገላለጽ መምህራን የአዳምጦ መረዳት ብልሀቶችን እንዴት፣ መቼና ለምን እንደሚጠቀሙ ወይም የትኛው ብልሀት ከተሰጠው የማዳመጥ ተግባር ጋር ቅርበት እንዳለው ማስተማር አለባቸው፡፡ በመሆኑም ተማሪዎች ሁሉንም የአዳምጦ መረዳት ብልሀቶችን መቼ መጠቀም እንደሚችሉ ካወቁ ስልታዊ አድማጭ መሆን ይችላሉ፡፡ አንዳንድ ምሁራን አዳምጦ የመረዳት ብልሀትን ከመማር ብልሀት ጋር በጽንሰ ሀሳብ ማህቀፍ አንድ አድርጎ መመልከት የተለመደ ነው፡፡ Chatom (1987) መማር ብልሀት ማለት ስልት፣ አቀራረብ ወይም ክዋኔ ሲሆን ተማሪዎች መረጃዎችንም ሆነ ስነ ልሳናዊ መረጃዎችን የሚማሩበት መንገድ ነው፡፡ Oxford (1990) በበኩሉ የቋንቋ ትምህርት ብልሀት ማለት መነሻዊ ሂደት ወይም የቋንቋ ተማሪዎች ባህሪን የመልመድ፣ የመያዝ፣ እንደገና ማስታወስና መረጃውን የመጠቀም ብቃት ነው፡፡ በመሆኑም ስለ

ማዳመጥ ከላይ የቀረቡት ማስረጃዎች መሰረት በማድረግ ለቋንቋ ትምህርት ብልህነት አስፈላጊ እንደሆነ መረዳት ይቻላል፡፡

Graham, Santos & Vanderplank (2008) በጥናታቸው እንደገለጹት የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም ከተማሪዎች የስነ ልቦና ችሎታ ደረጃ ጋር ቀጥተኛ ተዛማጅነት አለው፡፡ እንደ አጥኝዎቹ አገላለጽም ከፍተኛ የሆነ የስነ ልቦና ችሎታ ያላቸው ተማሪዎች የማዳመጥ ብልህነታችን ውጤታማ በሆነ መልኩ የሚተገብሩ ናቸው፡፡ ስለዚህ የማዳመጥ ብልህነትን ማስተማር አዳምጦ መረዳትን ማስተዋወቅ፣ የተማሪዎችን የመማር ችሎታ የሚያዳብርና እራሳቸውን ለመማር ዝግጁና ቁጥጥር እንዲያደርጉ የሚያግዝ ነው፡፡ ምክንያቱ ደግሞ የማዳመጥ ብልህነት እንደ ስነ ልቦናዊ እውቀት ለአዳምጦ መረዳት ውጤታማነት በጣም አስፈላጊ ስለሆነ ነው፡፡ ስለዚህ የማዳመጥ ብልህነትን ማስተማር ስነ ልቦናዊ እውቀትን እንደማስተዋወቅ ይቆጠራል፡፡ በሌላ በኩል ግን በቋንቋ ትምህርታቸው ዝቅተኛ ደረጃ ላይ ያሉ ተማሪዎችን ለማገዝም ተመራጭ መንገድ ነው (Chamot, 2005)፡፡

2.1.2.3 አዳምጦ የመረዳት ብልህነት ዓይነቶች

የማዳመጥ ብልህነትን በተለያዩ ምድቦች መክፈል የተለመደ ነው፡፡ በዋናነት የሚከተሉትን እንኳ ብንመለከት የማዳመጥ ብልህነት ሰፊ ተደርጎ ሲከፈል ከላይ ወደ ታች (Top-down strategy) እና ከታች ወደ ላይ (Bottom-up strategy) ብልህነት ይባላል፡፡ ከላይ ወደ ታች የሚባለው ብልህነትም አድማጭ ተኮር ብልህነት ሲሆን አድማጮች ከሚደመጠው ርዕሰ ጉዳይ በመነሳት የቀደመ እውቀታቸውን በመጠቀም፣ ከሚደመጠው አውድ በመነሳት፣ ከቀረበው የጽሁፍ አይነት እና ከቋንቋ አጠቃቀሙ በመነሳት አድማጮች እየተረጎሙ የሚያዳምጡበት ሂደት ነው፡፡ ይህ ብልህነት በውስጡም ዋና ሀሳቡን ማዳመጥ፣ መተንበይ፣ ስእላዊ መደምደሚያ መስጠት እና ማጠቃለያ መስጠትን ያጠቃልላል፡፡ በሌላ በኩል ከታች ወደ ላይ ብልህነት ፅሁፍ ተኮር ዘዴ ነው፡፡ አድማጮች ስነ-ልቦናዊ እውቀታቸውን በመጠቀም መረጃን የሚሰበስቡበት ሂደት ነው፡፡ አድማጮች ከቋንቋው በመነሳት መልዕክቱን የሚረዱበት መንገድ ነው፡፡ ይህም የድምጾችን ጥምረት፣ የቃላትና የሰዋሰው መዋቅሩን በመመልከት ከመጨረሻው መልዕክት መድረስ ነው፡፡ በውስጡም በማዳመጥ ጊዜ ንጥል በሆኑ ጉዳዮች ላይ በጥልቀት ማተኮር እና የቃላት ቅደም ተከተላዊ አቀማመጥን ያጠቃልላል፡፡ ይሁን እንጅ አዳምጦ መረዳት ከታች ወደ ላይ ወይም ደግሞ ከላይ ወደ ታች ያልሆነ ሂደት

ነው። በመሆኑም መስተጋብራዊ ትርጓሜ ሆኖ አድማጮች የቀደመ እውቀታቸውንና ስነ ልሳናዊ እውቀታቸውን በመጠቀም መልዕክትን የሚረዱበት ሂደት ነው።

O'mally & Chamot (1990) እንዳስገነዘቡት ውጤታማ የቋንቋ ተማሪዎች የትምህርታቸውን ሂደት የሚያደናቅፉ፣ የሚሳዩትን ለውጥና መሻሻል የሚገቱ ችግሮችንና እንቅፋቶችን ለመቋቋምና ለትምህርታቸው ምቹ ሁኔታዎችን ለመፍጠር በርካታ ብልሃቶችን ይጠቀማሉ። በተጨማሪም በቋንቋ ትምህርታቸው ውጤታማ የሆኑ ተማሪዎች ለትምህርታቸው ትኩረት የሚሰጡና ኃላፊነትን የሚቀበሉ፣ ስራቸውን በራሳቸው የሚቆጣጠሩና በመማሪያ ክፍል ውስጥም ሆነ ውጭ በተገኘው አጋጣሚ ሁሉ ለመማር የሚሹ ናቸው። እነዚህ ጥረቶች በትምህርታቸው ውጤታማ እንዲሆኑ ብቻ ሳይሆን ከጥገኝነት ተላቀው በራሳቸው ጥረት እንዲማሩ ያደርጋቸዋል።

በአሁኑ ሰዓት በርካታ የማዳመጥ ብልሀቶች እየተነደፉ ነው። ምክንያቱ ደግሞ የማዳመጥ ክሂልን መማር በተለያዩ ሁኔታዎች አስፈላጊ እየሆነ መምጣቱ ነው። Renuxadevi (2014) በጥናታቸው እንደገለጹት የማዳመጥ ብልሀት ሰፊ ተደርጎ ሲከፈል ከላይ ወደ ታች (Top- down) እና ከታች ወደ ላይ (Bottom- up) ብልሀት በማለት ነው። ከላይ ወደ ታች (Top- down) የሚባለው አድማጭ ተኮር ሲሆን አድማጮች ከሚደመጠው ርዕስ ጉዳይ በመነሳት የቀደመ እውቀታቸውን በመጠቀም፣ ከማዳመጥ አውዱ በመነሳት፣ ከፅሁፉ ክፍል በመነሳት እና ከቋንቋው አገባባዊ መዋቅር በመነሳት እየተረጎሙ የሚያዳምጡበት ብልሀት ነው። ይህ ብልሀት በውስጡም የሚከተሉት ነጥቦችን አካቶ ይይዛል። ዋና ሀሳቡን ማዳመጥ፣ መተንበይ፣ ስእላዊ መደምደሚያ መስጠት እና ማጠቃለል ናቸው።

በሌላ በኩል ደግሞ ከታች ወደ ላይ (Bottom- up) ብልሀት የሚባለው ፅሁፍ ተኮር ዘዴ ነው። አድማጮች ስነ ልሳናዊ እውቀታቸውን በመጠቀም መረጃን የሚገነዘቡበት ስልት ነው። አድማጮች ከቋንቋው በመነሳት መልዕክቱን የሚረዱበት ስልት ነው። ይህም የድምጾችን ጥምረት፣ የቃላትንና የሰዋሰውን አወቃቀር በማየት ከመጨረሻው መልዕክት መድረስ ነው። በውስጡም በማዳመጥ ጊዜ ንጥል በሆኑ ጉዳዮች ላይ ማተኮርና የቃላትን ቅደም ተከተላዊ አቀማመጥን መረዳትን ይዛል። ይሁን እንጅ ማዳመጥ ከላይ ወደታችም ሆኖ ከላይ ወደ ታች ያልሆነ ሂደት ነው። መስተጋብራዊ እና ትርጓሜያዊ ሆኖ አድማጮች የቀደመ እውቀታቸውን ስነ ልሳናዊ ግንዛቤያቸውን በመጠቀም መልዕክትን የሚረዱበት መንገድ ነው። ከላይ በተጠቀሰው የብላጎት አከፋፈል መነሻ መሰረት በአዳምጦ መረዳት ብልሃት ሁለት ሞዴሎች አሉ። እነዚህ ሞዴሎችም O'Mally- Chamot Model ይባላሉ። እነዚህ ሞዴሎችም ሦስት ዋና ዋና የማዳመጥ

ብልሀቶችን ይዘዋል፡፡ ብልሀቶችም አእምሮ-ብልሀት (Cognetative Strategy)፣ ልእሊት አእምሮ-ብልሀት (Metacognetative Strategy) እና ማህበራዊ ብልሀት (Socio/ Affective Strategy) ናቸው፡፡ ልእሊት አእምሮ-ብልሀት ማለት በእቅድ፣ በክትትል፣ በመገምገምና በማሻሻል ትምህርታቸውን ለመቆጣጠር በተማሪዎች የሚሰሩ የአስተዳደር ዘዴዎች ናቸው (Rubin, 1987)፡፡ የልእሊት አእምሮ-ብልሀት የትምህርት እቅድ (ቀድሞ ማደራጀትን፣ ትኩረትን፣ ራስን መቆጣጠር)፣ ክትትል (የመረዳት ክትትልና ድርብ ጅክ ክትትል) እንዲሁም መገምገም (ራስን መገምገም) የሚሉትን አካቶ የያዘ ነው፡፡ በአእምሮ-ብልሀት አድማሮች የቋንቋ ግንዛቤያቸውን ለማሳደግ የሚያዳምጡበትን ነገር የሚያደራጁበት ስልት ነው፡፡ ለማዳመጥ የሚቀርቡ ተገቢ የሆኑ ምንባቦችን መፈለግ እና መጠቀም፣ በቡድን መመደብ፣ ማስታዎሻ መያዝ፣ የቀደመ እውቀትን መጠቀም፣ ማጠቃለል፣ መቀነስ/ መጨመር፣ አእምሮ-ብልሀት ምስል መፍጠር፣ የመስማት ችሎታ ውክልናዊ ማድረግን ያጠቃልላል፡፡ በማህበራዊ ብልሀት ስር ደግሞ ከሌሎች ጋር ለመተባበር፣ ግንዛቤን ለማረጋገጥ እና ጭንቀትን ለመቀነስ የሚጠቀሙባቸው ብልሀቶች ናቸው፡፡

2.1.2.3.1 አእምሮ-ብልሀት

ይህ ብልሀት አድማሮች የሚደመጡ ነገሮችን መርጠው የሚጠቀሙበት ሲሆን ለመረዳትና ስነ-ልቦናዊ ግንዛቤን ሊያገዙ የሚችሉ ስልቶችን በግብአትነት የሚረዱበት መንገድ ነው፡፡ እነዚህ ብልሀቶች ተማሪው የሚያዳምጠውን ነገር አእምሮውን በመጠቀም ከራሱም አፍልቆ በመለማመድ ማዳመጥ የሚያስችሉ ብልሀቶች ናቸው፡፡ ይህ ብልሀት ተማሪዎች በአዳምጦ መረዳት ጊዜ ቀጥታ ትንተና፣ ለውጥ ወይም የትምህርቱን ተፈጥሯዊ ልምምድ፣ ውህደትን፣ ለችግሮቹ መፍትሄ ያገኘናቸውን ደረጃዎች ወይም ክዋኔዎችን ያመለክታል፡፡ Rubin (1981) በአጠቃላይ አእምሮ-ብልሀት በቀጥታ የመረጃን ግብዓት ማግኘት ነው፡፡ አእምሮ-ብልሀት አዳምጦ የመረዳት ብልሀት የሚያጠቃልላቸው እንደገና የማዳመጥ ችሎታ፣ ማዋቀርና ማጠቃለያ መስጠት ነው፡፡ Richard (2008) በበኩላቸው አእምሮ-ብልሀት አእምሮ-ብልሀት ተግባር ሲሆን ከመረዳት እና አእምሮ-ብልሀት ስራ ላይ ለብዙ ጊዜ መዝገብ ማቆየት ጋር የተያያዘ ነው፡፡ አእምሮ-ብልሀት ባህሪዎችን፣ ስልቶችን ወይም ተግባራት ተማሪዎች ቋንቋ ወይም ክሂልን የሚለምዱበት አቅርቦታዊ አጠቃቀም ነው፡፡ ይህ ብልሀትም በውስጡ ለሌሎች ተጨማሪ ክፍሎች አሉት፡፡ እነርሱም፡- መደምደም፣ ማስፋፋት፣ ሐሳባዊ ግንዛቤ፣ ድምዳሜያዊ፣ መተርጎም፣ ማስተላለፍ እና መድገምን ያጠቃልላል፡፡

አእምሯዊ ብልህነት በውስጡ አጠቃሎ የሚይዛቸው ነጥቦች ፍንጭ ማግኘት እና ተገቢውን ምንጭ መጠቀም፣ መመደብ፣ ማስታዋሻ መያዝ (note-taking)፣ የቀደመ እውቀትን ማስፋፋት፣ ማጠቃለል (summarization)፣ መቀነስ/መጨመር (deduction/induction)፣ በአእምሯዊ ምስል መፍጠር፣ የአድማጮች ውክልና እና መደምደሚያ ማዘጋጀት (making inferences) ናቸው። ይህ ብልህነት ችግርን የመፍታት ዘዴ በመሆኑ ተማሪዎች የመማር ተግባራቸውን እንዴት መፈፀም እንደሚችሉ እና ለመማርና እውቀትን ለማግኘት የሚያሟሉበት ብልህነት ነው (Bingol, Celik, Yidliz& Mart 2014)። O'mally & Chamot (1990) እና hamid (2012) እንደገለጹት አእምሯዊ ብልህነቶች ከመማር ተግባርና የመማሪያ መሳሪያዎችንም መለወጥና መምረጥ ጋር ዝምድና አለው። እንደ Goh (1998) ተማሪዎች አእምሯዊ ብልህነትን በሚገለገሉበት ሂደት አዳዲስ መረጃዎችን የማስታወስና የመቀበል አቅማቸው እንዲያድግ ያደርጋል። ከዚህ ሀሳብ ጋር በማየያዝም በአዳምጦ መረዳት ሁለት አይነት አእምሯዊ ብልህነቶች እንዳሉ ጠቁመዋል። እነርሱም፡- ከታች ወደ ላይ እና ከላይ ወደ ታች ናቸው። ከላይ ወደ ታች (Bottom-up strategy) ብልህነት ከዝርዝር ወደ ጥቅል የሚዋቀር የማዳመጥ ብልህነት ሲሆን በውስጡም ቃል በቃል መተርጎም፣ የንግግርን መጠን ማስተካከል፣ ቃላዊ ትረካዎችን መድገም እና የሚደመጠውን ጽሁፍ ባህሪ ትኩረት ሰጥቶ መከታተልን ያጠቃልላል። በሌላ በኩል ከታች ወደ ላይ (Top-down strategy) ብልህነት ደግሞ ከጥቅል ወደ ዝርዝር የሚዋቀር ብልህነት ሲሆን በዚህ ብልህነት ደግሞ አድማጩ መተንበይ፣ መገመት፣ ማብራራት እና እይታዊ በሆነ መልኩ የሚሰሩትን የሚያካትት ነው።

2.1.2.3.2 ልእለ አእምሯዊ ብልህነት

ይህ ብልህነት ተማሪዎች እራሳቸውን የሚቆጣጠሩበትና የሚያስተዳድሩበት ስልት ሲሆን በሚያዳምጡበት ጊዜ ትምህርቱን በእቅድ ለመምራት፣ የትምርቱን አካሄድና አሰራርን ለመቆጣጠር፣ በአጠቃላይ ያሳየውን ለውጥና የትምህርቱን ውጤት ለመገምገም የሚጠቀምባቸው ብልህነቶች ናቸው (Oxford, 1990)። O'Malley & Chamot (1990) በበኩላቸው የልእለ አእምሯዊ ብልህነቶች ተጠቃሚ ያልሆኑ ተማሪዎች የመማር አቅጣጫዎችን ያለዩ፣ የመማር እቅድ የሌላቸው፣ እድገታቸውን የማይቆጣጠሩ፣ ስኬታቸውን የማይገመገሙና ቀጣይ የመማር አቅጣጫቸውን የማያውቁ ናቸው። ልእለ አእምሯዊ ብልህነት ተማሪዎች አዳምጦ ለመረዳት አመቺ መንገድ እንዲመርጡ ያስችላል። ስለዚህ እነዚህ ብልህነቶች ተማሪዎች የቀረፁትን አላማ ለማሳካት፣ የተጠቀሙባቸውን ብልህነቶች ውጤታማነት በመገምገም የወደፊት የመማር አቅጣጫዎችን

የሚወሰኑበት በመሆኑ በተገቢ ሁኔታ እንዲጠቀሙበት ማስቻል ተገቢ ነው (Oxford, 1990; Schmitt, 2000)። እንደ Ratebi (2013) አገላለፅ የተማሪዎች የመማርና የመቆጣጠር፣ በእቅድ መማር፣ ለመቆጣጠር እና ትምህርቱን የመመዘን ተግባር ነው።

በአጠቃላይ ልክለ አእምሮዊ ብልህነት በስሩ ሊይዛቸው የሚችላቸው ነጥቦች ማቀድ፣ መቆጣጠር (monitoring)፣ መገምገም (evaluating) እና ማሻሻል የሚያደርጉበት ነው። የመማር ማስተማር ስልቶችን በእቅድ፣ በመቆጣጠር፣ በመገምገምና የመማር አቀራረባቸውን በማሻሻል ተማሪዎች የመማር ሂደታቸውን የሚቆጣጠሩበት የአመራር ስልት ነው (Rubin, 1995)። ይህም በማቀድ (planning)፣ መቆጣጠር፣ መገምገም እና ችግር ማብራራትና መለየት የሚያጠቃልል ነው። ልክለ አእምሮዊ የማዳመጥ ብልህነት አንድ ሰው ስለ አንድ ነገር ያለውን የመረዳት አቅም አእምሮዊ ግንባታ የመረዳት ሂደት ነው (Nelson, 1996 እና Vandergrift, 2004)። Wenden (1998) ሁሉንም ሁኔታዎች እንደሚገልጹት ተማሪዎች ልክለ አእምሮዊ ብልህነትን በሚገልጹበት ጊዜ እንዴት በፍጥነት መማር እንደሚችሉና እውቀትን አጣምሮ የመጠቀም ብቃት ሲሆን ቋሚ የሆነ ተቀባዮች በራስ መተማመን አቅምን ከቤተሰብ ማግኘት፣ የመረዳት አቅም መኖር፣ በመምህራን ወይም ቤተሰብ የመቃኘት አቅምና እራስን መመዘን መቻል ነው። ልክለ አእምሮዊ ብልህነት የሚጠቅሙት በማዳመጥ ሂደት ጊዜ የተማሪዎችን መተማመን፣ መነሳሳት እና መልመጃዎችን የማሟላት አቅም መጨመር ነው። እንደ Hamid (2012) ሁለት አይነት የልክለ አእምሮዊ የማዳመጥ ብልህነቶች አሉ። እነርሱም፡- ግንዛቤያዊ እውቀት እና ደንባዊ የግንዛቤ አውቀት ናቸው። ግንዛቤያዊ እውቀት (Knowledge of cognition) ተማሪዎች ወደ ንቃተ አእምሮ መጓዝ የሚችሉበት ሂደት እንዴት እንደሆነ የምንረዳበት ብልህነት ነው። ደንባዊ እውቀት (Regulation of cognition) ተማሪዎች እንዴት ወደ ውጤታማ የሆነ የማዳመጥ ብቃት የሚሄዱት የሚለውን የሚያጠቃልል ነው።

2.1.2.3.3 ማህበራዊ ብልህነት

ይህ ብልህነት እንደ Vandergrift (2003) አገላለፅ አድማጮች ከሌሎች ሰዎች ጋር ህብረት የሚፈጥሩበት፣ መረዳትን የሚያረጋግጡበት እና መረበሽን የሚቀንሱበት የሚካሄዱበት ነው። ማህበራዊ ብልህነት ጥያቄዎችን ግልጽ ለማድረግ እንደ ቋሚ ሆኖ የሚያገለግል፣ ትብብርን እና ነገሮችን በራስ አቅም ለሌሎች ማብራራት መቻል የሚያጠቃልል ነው። (Oxford, 1990) እንደሚገልጸው ይህ ብልህነት ተማሪው ከክፍል ጓደኞቻቸው ወይም ከሌሎች ሰዎች ጋር ማህበራዊ ግንኙነት በመፍጠር ማዳመጥን የሚማሩበት ብልህነት

ነው። ቋንቋን ለመማር የሌላ ሰው ተሳትፎ አስፈላጊ እስከሆነ ድረስ ተማሪዎችም አዳምጦ የመረዳት አቅማቸውንም ውጤታማ ለማድረግ መስተጋብር ያስፈለጋቸዋል የሚል ነው። ይህ ብልህነት የማዳመጥ አቅምን ከማሳደግ ባለፈ ማህበራዊ ተቀባይነትን ያሳድጋል። ስለዚህ ማህበረሰብን እና ከሚደመጠው ነገር ጋር ያለውን ግንኙነት ማለትም የተማሪዎችን ስሜት፣ ውስጣዊ ስሜት፣ መነሳሳት፣ ወይም አመለካከት ለማዳመጥ ትምህርት ለሚሰጡት ትኩረት እገዛ የሚያደርግ ነው (Huy, 2015)። በተጨማሪም Gonen (2009) እንደገለጹት ማህበራዊ ብልህነት ግለሰባዊ ወይም የቡድን ተግባር ልክ እንደ ድርድር መግለፅና ማብራራት መስጠትን የሚያጠቃልል ነው።

Vandergrift (2003) እና hamid (2012) እንደገለጹት ማህበራዊ ብልህነትን ተማሪዎች ከሌሎች ጋር ህብረት የሚፈጥሩበት ስልታዊ አጠቃቀም ነው። በዚህ መንገድም መረዳታቸውን አለመረዳታቸውን የምናረጋግጥበት ሂደትም ነው። ስለዚህ ጥቅሙ ግንኙነታዊ ጭንቀትን በመቀነስ ከፍተኛ የሆነ የማዳመጥ አቅምን በመፍጠር ውጤታማ ማድረግ ነው። በሌላ አገላለጽ ማህበራዊ ብልህነትን መጠቀም የመዳመጥን ክሂል ከፍ ለማድረግ ቀላሉን መንገድ እንድንጠቀም ያደርገናል። Wilson (2003) እንደገለጹት ማህበራዊ ብልህነት ተማሪዎች ከተናጋሪው ጋር መስተጋብራዊ ግንኙነት እንዲኖራቸው ማድረግና ከትምህራቱ ጋርም ውህደት እንዲፈጥሩ የምናደርግበት ብልህነት ነው። በአጠቃላይ ማህበራዊ ብልህነት ተማሪዎች እንዴት ጭንቀትን ቀንሰው እውቀት እንዲያገኙ በማድረግ በማዳመጥ ጊዜ በራስ መተማመን እንዲሰማቸውና የማዳመጥ ክሂል ተነሳሽነትን ከፍ የማድረግ አቅምን ይፈጥራል። ከላይ ከተገለጹት የብልህነት አይነቶችም በመነሳት የዚህ ጥናት ትኩረት ሦስቱንም ብልህነቶች ከተማሪዎች አዳምጦ የመረዳት ችሎታ ጋር ያላቸውን ተዛምዶ በመፈተሽ ከተገኘው ውጤት በመነሳት የማጠቃለያ እና የመፍትሄ ሀሳብ መጠቀም ነው።

2.1.3 አዳምጦ የመረዳ ምንነት

ማዳመጥ ለቋንቋ ተማሪዎች በጣም አስፈላጊ ክሂል እንደሆነ (Chao, 2013) ገልፀዋል። ይህ ደግሞ ለቋንቋ እና አእምሮ እድገት መሰረታዊ ሚና የሚጫወት በህይወት እንቅስቃሴ ሁሉ ተግባራትን ለመፍጠር ወሳኝ ሂደት ነው (Mohamed & Javed, 2013)። ማዳመጥ የመስማት እና ትርጉም መመስረት ሂደት ሲሆን አላማውም ተናጋሪው ምን እንዳለ መረጃን መፈለግ መቻል ነው። ይህ ደግሞ ተማሪዎች መቀበልና መልዕክትን መረዳት እንዲችሉ የሚያግዝ ሲሆን በተናጋሪውና በአድማጩ መካከል የመግባባት መስተጋብር መፍጠር መቻል ነው። ስለዚህ ተማሪዎች ጥሩ አድማጭ ለመሆን የተነገረውን ነገር መረዳት መቻል

አለባቸው፡፡ ለመረዳት አንድ የተነገረንን ነገር በሙሉ በትክክል መረዳትን መፈለግ ነው (Azizas, 2014)፡፡ መረዳት ማለት ደግሞ አንድ ሰው የተናገረውን ነገር ምን እንዳለ ትርጉሙን ማወቅ እና ከተናገረው ያዳመጠውን መረጃ የማወቅ ፍላጎትና ሀሳቡን ለማሟላት ያለውን ችሎታ ሁሉ የሚያጠቃልል ነው፡፡ አዳምጦ መረዳት ከተግባር ጋር ቁርኝት ያለው ሲሆን የመቀበልን፣ አስቸጋሪ ሀሳብን መረዳት እና መልክትን መገንዘብ እንዲሁም ተሳትፎን የሚጠይቅ ሲሆን የተረዱትን ሀሳብ መሰረት በማድረግም ምላሽ መስጠትን ያጠቃልላል፡፡ በዚህ ሂደትም አእምሮችን ከተሰማው ድምጽ መሰረት በመድረግ ትርጉም ያዋቅራል፡፡

ከአራቱ የቋንቋ ክሂል ትምህርቶች ውስጥ የማዳመጥ ክሂል አንዱ ነው፡፡ ይህ ክሂል አስቸጋሪና ጠንካራ ሲሆን ክሂሉን ለማሳደግ ትኩረት በመስጠትና ጊዜን በተገቢው መንገድ መስዋእት በማድረግ ውጤታማ መሆን ይቻላል፡፡ ስለዚህ ለሌሎች ክሂሎች ማለትም ለመናገር፣ ለማንበብና ለመጻፍ እድገት ከፍተኛ አስተዋጽኦ አለው፡፡ በተለይ ደግሞ ለአፍልቆታዊ ክሂል ማለትም ለመናገርና ለመጻፍ ደጋፊነት እንዳለው ገልጸውታል፡፡ ምክንያቱም ደግሞ Liv (2007) እንደገለጹት አዳምጦ መረዳት የሚከተሉትን ባህሪያት በውስጡ አካቶ ሊይዝ ይገባል፡፡ አነዚህ ባህሪያትም የመጀመሪያው የአዳምጦ መረዳት ተግባር ንቁ መሆን አለበት የሚለው ሲሆን ተማሪዎች በአዳምጦ መረዳት ወቅት ፍዝ መሆን የለባቸውም የሚለውን የሚያጠናክር ነው፡፡ ሁለተኛ አዳምጦ መረዳት ፈጠራዊ ተግባር ነው፡፡ ይህም ማለት አድማጩ ከቀረበው ሀሳብ መረጃን ማዋቀር ወይም ደግሞ ከቀደመ እውቀቱ ጋር በማቆራኘት መረዳት መቻል አለበት የሚል ነው፡፡ ሦስተኛው አዳምጦ መረዳት ባህሪ በተናጋሪውና በአድማጩ መካከል መስተጋብር የሚፈልግ ተግባር ነው፡፡ ይህም ማለት በማዳመጥ ጊዜ ያለው ሂደት በአድማጩና በተናጋሪው መካከል መረጃ መለዋወጥ መስተጋብራዊ ልውውጥን የሚሻ ነው በማለት አስቀምጠውታል፡፡

2.1.4 አዳምጦ የመረዳት ጠቀሜታ

ማዳመጥ በጣም ጠቃሚ የሆነ የቋንቋ ክሂል ነው፡፡ ይህም ማለት የቋንቋ ተማሪው ቋንቋን ለመማር መጀመሪያ ማዳመጥን መማሩ ለአዲሱ ቋንቋ ችሎታ መንገድ ጠቋሚ ሆኖ ያገለግላል ማለት ነው፡፡ ምክንያቱ ተማሪዎች በክፍል ውስጥ ስለሚያዳምጡት ነገር ምንነት መረዳት ካልቻሉ ለሚማሩት ቋንቋ ከባድና ውስብስብ ይሆንባቸዋል፡፡ ከዚህም በተጨማሪ ለተግባቦት ሂደታቸው አሉታዊ ተጽእኖ ይኖረዋል፡፡ እንደ መናገር፣ ማንበብና መጻፍ ላይም እንቅፍት ይፈጥራል፡፡ Rost (2001) እንደገለጹት ያለ ማዳመጥ በቋንቋን መግባባት አይቻልም፡፡ ተማሪዎች ዝቅተኛ የሆነ የማዳመጥ ችሎታ ካላቸው በተግባቦት ውጤታማ መሆን አይችሉም፡፡

: የዚህ ምክንቱ ደግሞ የተማሪዎች ዝቅተኛ የሆነ በራስ መተማመንና ተመሳሳይ የሆነ የሚደመጥ ፅሁፍን መልመድና ድግግሞሽን መልመድ ነው። እንዲሁም ተማሪዎች በደረጃቸው የተመጠነ የማዳመጥ ብቃት አለመኖር የሚሉት ናቸው።

ከላይ ከቀረበው ሀሳብ መረዳት የሚችለው ማዳመጥ ተማሪዎች ታላሚውን ቋንቋ ለመልመድና ለመገልገል የመጀመሪያው ፈር ቀዳጅ ነው። ይህ እንዲሆን ያደረገው አንድ ሰው ሌሎችን የቋንቋ ክሂሎችን ለመልመድ መጀመሪያ ሀሳብ መቀበያ በመሆን የመረጃ ግብዓት እንዲያገኙ ትልቅ አስተዋጽኦ ስላለው ነው። የሰው ልጅ ከእለት እለት ህይወቱ ብዙ ነገሮችን ያዳምጣል፤ ተማሪዎችም ከመምህራቸው ያዳምጣሉ፤ ልጆች ከወላጆቻቸው ያዳምጣሉ እና ጎልማሶች ደግሞ ከቴሌቪዥን ወይም ከሬዲዮ ዜና ዳምጣሉ። ስለዚህ ማዳመጥ በማንኛውም የህይወት እንቅስቃሴችን የማይቀር የተግባቦት ሂደት ነው። በመሆኑም ተናጋሪው ምን ማለት እንደፈለገ በትኩረት የምንከታተልበት የመግባቢያ ስልት ነው (Morely, 1991)። በቋንቋ ስንጠቀም የማዳመጥ ክሂል ትምህርታዊ የሆነ ሚና አለው። አድማጮችም የተለያዩ እውቀቶችን ያገኛሉ። ከእነዚህ ውስጥም የድምፅ እውቀት፣ ቃላት፣ የቋንቋውን ፍቻዊ አጠቃቀም፣ የማህበረሰቡን ባህል፣ ክርእሱ በመነሳት የራስን የህዎት ልምድ ማዛመድ፣ የመተንበይና ምላሽ የመስጠት ችሎታ አጠቃሎ ይዘትንና አመለካከትን ለመረዳት ያገለግላል። ይህ ከቀረበው ሀሳብ መነሻ በማድረግ ማዳመጥ ከመማር ማስተማር መስተጋብር ባለፈ ለእውናዊ የዘወትር ህይወት ለማሳለጥ ከፍተኛ የሆነ አስተዋጽኦ አለው። ይህንንም መሰረት በማድረግ የተለያዩ ስነ ልቦናዊና ክሂላዊ እውቀቶችን ማግኘት እንደሚችሉ ጠቋሚ መረጃ ነው።

2.1.5 የማዳመጥ ብልሀት አጠቃቀም እና አዳምጦ የመረዳት ችሎታ ተዛምዶ

አዳምጦ መረዳት ለቋንቋ ተማሪዎች በጣም ጠቃሚ ነው። ይህ የሚሆንበት ደግሞ የተተኳሪውን ቋንቋ ውስጣዊ አወቃቀር ለማወቅ ዋነኛ የግብአት መሳሪያ በመሆኑ ነው (Brown, 2001)። አዳምጦ መረዳት ንቁና ትኩረትን የሚሻ ሂደት ነው። በመሆኑም አድማጩ ተናጋሪው ከተጠቀመው ስነ ልቦናዊ ፍንጮችን ተጠቅሞ ትርጉም መመስረትና እውቀትን ማግኘት ነው። ስለዚህ ተማሪዎች ተግባራትን በተሳካ ሁኔታ ለማከናወን የተለያዩ ብልሀቶችን መጠቀም ያስፈልጋል። የተማሪዎች ፍላጎት በየጊዜው ስለሚለዋወጥ ብልሀቶችንም በመረጡት የቋንቋ ትምህርት ይዘት መጠቀም ይኖርባቸዋል። እንደ አጥኝዎቹ እይታ ብልሀትን የሚጠቀሙ ተማሪዎች ውጤታማ የቋንቋ ተማሪዎች መሆን ሲችሉ ብልሀትን ያልተጠቀሙ ተማሪዎች ደግሞ በማዳመጥ ትምህርት ችሎታቸው ዝቅ እንዳለ አሳይተዋል። የተማሪዎች የማዳመጥ

ብልህነት አጠቃቀምና የአዳምጦ መረዳት ችሎታ አዎንታዊ ተዛምዶ ካለው ለተማሪዎች ውጤታማ የሆነ አዳምጦ መረዳት አጋዥ ይሆናል፡፡

Vandergrift (1997) እንደገለጹት 21 አፋቸውን በፈረንሳኛ ቋንቋ የፈቱ እንግሊዝኛ ቋንቋን በሁለተኛ ቋንቋ በሚማሩ ተማሪዎች ላይ በተደረገ ጥናት ብልህነትን በደንብ አማክለው የተጠቀሙ ተማሪዎች ውጤታማ አዳምጦ መረዳት ችሎታ ሲኖራቸው በተቃራኒው ብልህነትን በተጠበቀው መንገድ መጠቀም ያልቻሉት ደግሞ አዳምጦ የመረዳት ችሎታቸውም ዝቅ ማለቱን በመጠቀም በተለይም በልእለ አእምሯዊ ብልህነት አጠቃቀም ላይ ማለትም ልእለ አእምሯዊ ብልህነትን የሚጠይቁ የማዳመጥ ተግባራት ላይ ሰፊ ልዩነት እንዳለ አመልክተዋል፡፡ በዚህ ጥናት ውጤትም ብልህነትን ተገንዝበው ያዳመጡ ተማሪዎች ጥልቅ የሆነ ሂደታዊ ብልህነትን (deep-processing) መጠቀም ሲችሉ በሌላ በኩል ደግሞ የብልህነት ግንዛቤ እና አውቀት ሳኖራቸው ማዳመጥ የቻሉት ደግሞ ገፅታዊ የሆኑ (surface-processing) ብልህነትን ሲጠቀሙ እንደተስተዋለ ተጠቅሷል፡፡ በጥናቱ እንደተጠቀመውም ብልህነትን ያልተጠቀሙ ተማሪዎች በትርጉምና ሽግግር (translation and transfer) ላይ ሲያተኩሩ ብልህነትን ተጠቅመው ማዳመጥ የቻሉ ተማሪዎች መረዳት ላይ አተኩሮ መቆጣጠር መቻልና መጠይቆችን አስፋፍቶ ማየትና መመለስ መቻል ትኩረት የተሰጠባቸው ጉዳዮች እንደነበሩ ገልጸዋል፡፡ ጥናቱ ሲጠቃለልም በብልህነት ላይ እውቅና ኖሯቸው መጠቀም የቻሉ ተማሪዎች ልእለ አእምሯዊ ተግባራትን በተቀላጠፈ መንገድ ማከናወን ሲችሉ አእምሯዊና ማህበራዊ ብልህነቶችንም በተጨማሪ መጠቀምን ሲያሳዩ ብልህነትን አውቀው መጠቀም ያልቻሉት ደግሞ አእምሯዊ ብልህነትን ይህም ማለት ቃላትን መተርጎምና ማሸጋገር ላይ ብቻ ሲያተኩሩ መታየታቸው ተመልክቷል፡፡ ከዚህ ሀሳብ በመነሳትም የማዳመጥ ብልህነትና አዳምጦ የመረዳት ችሎታ መካከል ያለው ተዛምዶ አዎንታዊ መሆኑን አብራርተዋል፡፡

Liu (2008) በበኩላቸው የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀምና የማዳመጥ ችሎታ መካከል ያለውን ተዛምዶ ለመፈተሽ 101 ተማሪዎችን በታይዋን ዩኒቨርሲቲ በእንግሊዝኛ ቋንቋ ኢ- አፈፈት የሆኑ ተማሪዎችን ወስደው ጥናታቸውን አካሂደዋል፡፡ በጥናታቸውም ተማሪዎች በክፍል ውስጥ ያላቸውን የትምህርት አቀባበል መሰረት በማድረግ በሶስት ክፍላቸው የፅሁፍ መጠይቅ በማዘጋጀት ያካሄዱት ሲሆን በአጠቃላይ የጥናቱ ውጤት ያሳየው ትርጓሜ የተሻለ የማዳመጥ ችሎታ ያላቸው ተማሪዎች የማዳመጥ ብልህነታቸውም የተሻለ መሆኑን ገልጸዋል፡፡ በተቃራኒው ደግሞ ዝቅተኛ የሆነ ማዳመጥ ችሎታ ያላቸው ተማሪዎች የብልህነት አጠቃቀማቸውም ዝቅተኛ መሆኑን አሳይተዋል፡፡ በጥናቱ እንደተገለጸውም የተሻለ የማዳመጥ ችሎታ ያላቸው ተማሪዎች

ልእለ አእምሯዊ ብልሀትን በተደጋገሚ እንደሚጠቀሙ ጨምረው አብራርተዋል። በተለይ ደግሞ እቅድን መሰረት ያደረጉ ብልሀትን መጠቀም፣ ከጥቅል ወደ ዝርዝር፣ ስሜትን መቆጣጠርና መረዳትንም በመቆጣጠር ትክክለኛውን መንገድ መርጠው መጠቀምን መሰረት በማድረግ ያተኮሩ ሲሆን አእምሯዊና ማህበራዊ ብልሀትንም መጠቀም ችለዋል። በአጠቃላይ ከላይ በሁለቱ ጥናቶች እንደተመለከትነው የተማሪዎች አዳምጦ የመረዳት ብልሀት እና አዳምጦ የመረዳት ችሎታ አዎንታዊ ተዛምዶ እንዳላቸው ከማሳየታቸው ባሻገርም ብልሀትን መጠቀም የቻሉ ተማሪዎች የበለጠ ትኩረት አድርገው ሲጠቀሙ የተስተዋለው በልእለ አእምሯዊ ብልሀት ላይ መሆኑንም ጭምር መረዳት ይቻላል።

በተዛምዷዊ ጥናት መሰረት የበለጠ ተዛምዶን የሚያሳው የተዛምዶ መለኪያ ቁጥር ከ-1 እስከ 1 ያለው እርከን ሲሆን ዜሮ ላይ የቆመ ተዛምዶን የሚጠቁም የተዛምዶ መለኪያ ቁጥር ደግሞ ዝምድናን የማያሳይ ይሆናል። የተዛምዶው መለኪያ ቁጥር ከዜሮ ከበለጠ አዎንታዊ ተዛምዶ ይሆናል። ተዛምዶውን የሚጠቁመው የመለኪያ ቁጥር ከዜሮ ካነሰ ተዛምዶው አሉታዊ ይሆናል። ተዛምዶውን የሚያሳው የመለኪያ ቁጥር ደግሞ ከዜሮ እኩል ከሆነ በተላውጦዎች መካከል ምንም ዓይነት ተዛምዶ እንደሌለ የሚጠቁም ይሆናል። ተዛምዶ እንደሌለ ማለትም ተዛምዶው ለአዎንታዊም ሆነ ለአሉታዊ የሚያመለክት የተዛምዶ ማሳያ አቅጣጫ የለውም ማለት ነው። ተዛምዶውን የሚወክለው መለኪያ ቁጥሩ 1 ወይም ደግሞ -1 ከሆነ ተዛምዶው ትክክል ነው፤ ስለሆነም ተዛምዶው አስተማማኝ ተዛምዶ ይሆናል። አዎንታዊ ተዛምዶ ማለት የሁለቱ ተላውጦዎች ወደ ተመሳሳይ አቅጣጫ መጠቆም ሲችል ነው። አሉታዊ ተዛምዶ ማለት ደግሞ ሁለቱም ተላውጦዎች በየራሳቸው አቅጣጫ ሲሄዱ ነው። kassem (2015) የተዛምዶ እስኪል መሰረት በማድረግ በሚከተለው መልኩ ተቀምጧል። ይህ ጥናትም ይህን የተዛምዶ እስኪል ይዞ የቀረበ ነው።

ሰንጠረዥ 2.1 የተዛምዶ ትንቢያ መጠንና ደረጃ

የተዛምዶ መጠን	የተዛምዶ ደረጃ
ከ0.10 በታች	ተዛምዶ አልባ
0.10 – 0.29	ዝቅተኛ
0.30 – 0.49	መካከለኛ
0.50 – 1.0	ከፍተኛ

2.2 የቀደምት ጥናቶች ቅኝት

በተማሪዎች የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀምና አዳምጦ በመረዳት ችሎታ መካከል ያለውን ተዛምዶ አጥኝው ባአደረገው የንባብ ዳሰሳ መሰረት በአማርኛ ቋንቋ ቀጥታ ተዛማጅነት ያላቸውን ስራዎች ማግኘት አልተቻለም። በመሆኑም በተወሰነ መልኩ ተዛማጅነት አላቸው ብሎ ባሰባቸው ጥናቶች ላይ የንባብ ዳሰሳ በማድረግ እንደሚከተለው አቅርቧል፡፡

2.2.1 የሀገር ውስጥ ጥናቶች

በሀገር ውስጥ በአማርኛ ከተጠኑ ጥናቶች የመጀመሪያው የትዕግስት ሀብቴ (2011) በጎንደር ዩኒቨርሲቲ የቀረበ ሲሆን በዚህ ጥናትም ከሁለት ትምህርት ቤቶች በተራ የዕጣ ንሞና ዘዴ 100 ተማሪዎችን በመውሰድ ያለውን በማዳመጥ የመማር ማስተማር አተገባበርና በሂደቱም ያሉትን እንቅፋቶች በመጥቀስ የራሳቸው ያሉትን የመፍትሄ ሀሳብ ጠቁመዋል። በሁለተኛ ደረጃ ከዚህ ጥናት ጋር በተወሰነም ቢሆን ተመሳሳይነት ያለው በጎንደር ዩኒቨርሲቲ የተጠና በየውብ ሰፈር አዱኛ (2011) በዚህ ጥናትም በተማሪዎች አዳምጦ የመረዳትና አንብቦ የመረዳት ችሎታ ምን እንደሚመስል በመፈተሽ አዳምጦ መረዳት የሚችሉ ተማሪዎች መረጃን የመቀበል አቅማቸውም ከፍ ሊል እንደሚችል በመጠቀም አዳምጠው መረዳት የቻሉ ተማሪዎች አንብበው መረዳትም እንደሚችሉ በጥናቱ ላይ ቀርቧል፡፡

ከላይ በአማርኛ ቋንቋ የቀረቡት ጥናቶች ከዚህ ጥናት ጋር አንድ የሚያደርጋቸው ነገር የትዕግስት ጥናት የማዳመጥን ብልህነቶችን አዕምሯዊ፣ ልዕለ አዕምሯዊና ማህበራዊ ብልህነቶች እንዳሉ መግለፁ ነው። ከዚህ በተጨማሪም በገላጭ ስታስቲካዊ (መጠናዊ) መንገድ የተተነተነ መሆኑ ያመሳስላቸዋል። ከዚህ ውጭ የትዕግስት ከዚህ ጥናት የሚለየው ጥናት በአንደኛ ደረጃ ተማሪዎች ላይ የተጠናና የብልህነቶችን አተገባበርና ተግዳሮቶች ላይ ትኩረት ያደረገ ነው። ከዚህም በተጨማሪ የጥናቱ ንድፍ ቃኝ ወይም አሳሽ በመሆኑ ልዩ ያደርገዋል። ምክንያቱም ደግሞ የዚህ ጥናት ተዛምዶዎች ንድፍን ተከትሎ የቀረበ በመሆኑ በማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀምና አዳምጦ በመረዳት መካከል ያለውን ተዛምዶ ሁኔታ፣ ጉልህነትና በተዛምዶዎቹ መካከል ያለውን የመተንበይ አቅም የሚያሳይ ነው። የየውብ ሰፈር ጥናት ከዚህ ጥናት ጋር የሚያመሳስለው በዋናነት የጥናቱ ንድፍ ተዛምዶዎች መሆኑ ነው። ከዚህ በተጨማሪ የመረጃ መተንተኛና መሰብሰቢያ ዘዴዎችም ግንኙነት አላቸው። ልዩነቱ ደግሞ የየውብ ሰፈር ጥናት የማዳመጥ ብልህነቶችን ሳይዳስስ ማዳመጥን

ከአንብቦ መረዳት ጋር ያዛመደ ሲሆን ይህ ጥናት ግን የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም ከአዳምጦ መረዳት ችሎታ ጋር ያለውን ዝምድና የፈተሽ መሆኑ በመካከላቸው ያለውን ልዩነት ያሳያል፡፡

2.2.2 የውጭ ሀገር ጥናቶች

ከባህር ማዶ አጥኝዎች ደግሞ አጥኝው ባደረገው የንባብ ደሰሳ ለዚህም ጥናት ተዛማጅ ናቸው ያለቸውን እንደሚከተለው አቅርቧል፡፡ በመጀመሪያ ደረጃ የቀረበው የZhang (2012) በቀላል የእጣ ንሞና 56 ተማሪዎችን በመምረጥ ጥናታቸውን አድርገዋል፡፡ በጥናቱም የተማሪዎች የማዳመጥን ብልህነት ለአዳምጦ መረዳታቸው ቀጥተኛ የሆነ ተዛምዶ እንዳለው አፋቸውን በቻይንኛ ቋንቋ የፈቱ ተማሪዎችን እንግሊዝኛን እንደሁለተኛ (የውጭ) ቋንቋ በሚማሩ ተማሪዎች በማዳመጥ ክሂል ውጤታማ የሚሆኑበትን ነገር ጠቁመዋል፡፡ በጥናቱ እንደተገለጸው አዳምጦ የመረዳት ችሎታና የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም አዎንታዊ የሆነ ዝምድና እንዳላቸው ነው፡፡ ስለዚህ ከዚህ ጥናት ጋር የሚያመሳስላቸው የጥናታቸው ንድፍ፣ የመረጃ መተንተኛ ዘዴና ርዕሰ ጉዳዩ ወደ ጥናቱ ተተኳሪ ቋንቋ ሲተረጎም ተቀራራቢ መሆኑ ነው፡፡ ልዩነቱ ደግሞ ይህ ጥናት በረድፋዊ የንሞና ዘዴ 154 ተማሪዎችን በመምረጥ የተጠና ሲሆን አፋቸውን በአማርኛ ቋንቋ በፈቱ ተማሪዎች መጠናቱ ልዩ ያደርገዋል፡፡ ምክንያቱም ደግሞ የZhang ጥናት አፋቸውን በቻይንኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች ሆነው እንግሊዝኛን እንደ ሁለተኛ ቋንቋ (የውጭ ቋንቋ) በሚማሩት ተማሪዎች ላይ የተጠና ስለሆነ ነው፡፡

ከውጭ ከተጠኑ ጥናቶች በሁለተኛ ደረጃ የቀረበው Amin and etal (2011) በጋራ በአደረጉት ጥናት በቀላል የንሞና አመራረጥ ዘዴ የተመረጡ 80 የሁለተኛ ደረጃ ተማሪዎች የተካሄደ ነው፡፡ ተማሪዎችም እንግሊዝኛ ቋንቋን እንደ ውጭ ቋንቋ በሚማሩ አፋቸውን በአርብና ቋንቋ የፈቱ የሁለተኛ ደረጃ ተማሪዎች የተደረገ ሲሆን በዚህ ጥናት ለመረጃ መሰብሰቢያነት የቀረቡ መሳሪያዎች የማዳመጥ ብልህነት የፅሁፍ መጠይቅ፣ የማዳመጥ ብልህነት ቃለ መጠይቅ፣ ጅክሊስትና የአዳምጦ መረዳት የችሎታ መለኪያ ፈተናዎች ሲሆኑ በአጠቃላይ በጥናቱ አዳምጦ የመረዳት ችሎታና የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም አዎንታዊና ጉልህ የሆነ ተዛምዶ እንዳለው የተጠቀሰ ሲሆን ከፍተኛ የሆነ ብልህነት መጠቀም የቻሉ ተማሪዎች አዳምጦ የመረዳት ችሎታቸውም ከፍ ብሎ መታየቱን ጠቅሰዋል፡፡ በAmin and etal በተጠናው ጥናትና በዚህ ጥናት መካከል ያለው ተመሳሳይነት ከላይ እንደተገለፀው ርዕሱ ወደ ጥናቱ ታላሚ ቋንቋ ሲተረጎም ተመሳሳይነት ያለው መሆኑ፣ የጥናቱ ንድፍ ተዛምዷዊ መሆኑ፣ መረጃ መሰብሰቢያ ዘዴው በከፊል ተመሳሳይ መሆኑና የመረጃ መተንተኛ ዘዴው መጠናዊ ገላጭ መሆኑ ነው፡፡ በሌላ በኩል በሁለቱ ጥናቶች መካከል ያለው

ልዩነት ደግሞ በAmin and etal የቀረበው ጥናት በውጭ ቋንቋ ቀረበ ሲሆን መረጃ መሰብሰቢያው በቃለመጠይቅና በማመሳከሪያ ነጥብ (ቼክ ሊስት) ጭምር የተሰበሰበ ሲሆን ተማሪዎች የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም ከማዳመጥ ብልህነት ጋር ያለው ተዛምዶ ለግላዊ ብቃታቸው ያለውን አስተዋጽኦ ጭምር አብሮ የሚዳስስ በመሆኑ የዚህ ጥናት ደግሞ አፋቸውን በአማርና ቋንቋ በፈቱ ተማሪዎች የተጠና ብቻ ሳሆን ለግላዊ ብቃት ያለውን ተጽእኖ የማዳስስ እና መረጃ መሰብሰቢያ ዘዴውም የአዳምጦ መረዳት ችሎታ ፈተናና የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም የጽሁፍ መጠይቅን ብቻ መጠቀሙ የተለየ ያደርገዋል፡፡

በሶስተኛ ደረጃ የቀረበው ከዚህ ጥናት ጋር ተዛማጅነት ያለው የባህር ማዶ ጥናት በkassem (2015) የተደረገው ጥናት ሲሆን 84 ተማሪዎችን በቀላል የእጣ የንሞና ዘዴ መርጠው በመውሰድ የአዳምጦ መረዳት ችሎታ መለኪያ ፈተናና የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀምን የሚፈትሽ የጽሁፍ መጠይቅ በማዘጋጀት መረጃ በመሰብሰብ በጥናታቸው ማጠቃለያ እንደተገለጸው የተማሪዎች የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀምና አዳምጦ የመረዳት ችሎታ ከግላዊ ብቃት ጋር አዎንታዊ ተዛምዶ እንዳለው ተመልክቷል፡፡ በkassem ጥናትና በዚህ ጥናት መካከል ያለው ተመሳሳይነት ርዕስ ጉዳዩ ወደ ጥናቱ ታላሚ ቋንቋ ሲተረጎም ተመሳሳይነት ያለው ከመሆኑም በተጨማሪ የጥናቱ ንድፍ፣ የመረጃ መሰብሰቢያ ዘዴውና የመረጃ መተንተኛ ዘዴው ተመሳሳይነት አላቸው፡፡ ይህን እንጅ በሁለቱ ጥናቶች መካከል ያለው ልዩነት የተሰሩበት ቋንቋ ተለያየ ሲሆን የkassem ጥናት ግላዊ ብቃትንም ጨምሮ የሚስስ ስለሆነ ልዩነት አላቸው፡፡

ከላይ ከሀገር ውስጥና ከባህር ማዶ አጥኝዎች ከቀረቡ ጥናቶች በመነሳት ከአጥኝው ርዕስ ጋር ያለውን አንድነትና ልዩነት ተጠቅሷል ጥናቶች ከተማሪዎች የመማር እና የመምህራን ደግሞ የማስተማሪያ ብልህነቶችና ተግዳሮቶች፣ የአዳምጦ መረዳትና አንብቦ መረዳት ያለው ዝምድና፣ የተማሪዎች የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀምና አዳምጦ የመረዳት ችሎታ ተዛምዶ እና የማዳመጥ ብልህነት ለተማሪዎች አዳምጦ መረዳት ያለው አስተዋጽኦ የሚሉ ናቸው፡፡ ከጥናቶች መረዳት እንደቻልነው ስለ ተማሪዎች የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም ከአዳምጦ መረዳት ችሎታ ጋር ያለውን ተዛምዶ ገልፀዋል፡፡ ነገር ግን ከአጥኝው ርዕስ ጉዳይ ጋር ቀጥታ ዝምድና ያላቸው በእንግሊዝኛ ቋንቋ ከባህር ማዶ ከመሰራታቸውም በተጨማሪ በአንደኛ ደረጃና በኮሌጅ የተሰሩ በመሆናቸው ከዚህ ጥናት ጋር የሚለያዩበት ሆኖ በመገኘቱ የአጥኝው ትኩረት እንዲሆን አድርጎታል፡፡

ምዕራፍ ሶስት፤ የጥናቱ ንድፍና የአጠናን ዘዴ

3.1 የጥናቱ ንድፍ

ይህ ጥናት ተዛምዷዊ (Correlational) የምርምር ንድፍን የተከተለ ሲሆን ገላጭ የምርምር ስልትን ተከትሎ የቀረበ ነው። መረጃው በፈተና እና በጽሁፍ መጠይቅ ከተሰበሰበ በኋላ የተዛምዶ መጠኑ በመጠናዊ ስልት ተሰልቶ ውጤቱ በስታስቲካዊ ገላጭ ተብራርቷል። የተጠኝዎች የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም ለመለካት በፅሁፍ መጠይቅ ተለይቷል። የአዳምጦ መረዳት ችሎታቸው ደግሞ በፈተና ተለክቷል። የተገኘው መረጃ በመጠናዊ ገላጭ ተተንትኖ በተማሪዎች የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀምና በአዳምጦ መረዳት ችሎታ መካከል ያለው ተዛምዶ ተመርምሮ ውጤቱ ተብራርቷል። ከተገኘው ውጤት በመነሳትም የማጠቃለያና መደምደሚያ ሀሳብ ቀርቧል።

3.2 የተጠኝዎች አመራረጥ

የዚህ ጥናት አካላዮች በሙጃ ሮቢት አጠቃላይ 2ኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የ10ኛ ክፍል ተማሪዎች ናቸው። ተማሪዎችም በ2013 ዓ.ም በመንግስት በመደበኛው መርሀ ግብር ተመዝግበው በመማር ላይ ያሉ ተማሪዎች ሲሆኑ የተማሪዎቹ ቁጥር የተገለጸውና ናሙናም የተመረጠው ተመዝግበው በመማር ላይ ካሉት የ10ኛ ክፍል ተማሪዎች ናቸው። በንዑስ ርዕስነት ተካተው የቀረቡትም የትምህርት ቤት የናሙና አመራረጥ፣ የክፍል ደረጃ ናሙና አመራረጥና የተማሪዎች የናሙና አመራረጥ የሚሉት ናቸው።

3.2.1 የትምህርት ቤት የናሙና አመራረጥ

ጥናቱ የተከናወነው በአማራ ክልላዊ መንግስት በደቡብ ጎንደር ዞን በሰዴ ሙጃ ወረዳ በሙጃ ሮቢት አጠቃላይ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ነው። ትምህርት ቤቱም የተመረጠበት የናሙና ስልት በአመቺ የንሞና ዘዴ (Convenience sampling) ነው። ይህ የንሞና ስልት የተመረጠበት ምክንያትም ጥናቱ በማዳመጥ ብልህነትና በአዳምጦ መረዳት ችሎታ መካከል ያለውን ተዛምዶ ማሳየት በመሆኑ በማንኛውም ትምህርት ቤት ቢጠና በውጤቱ ላይ የጎላ ልዩነት እንደማያመጣ በማሰብና አጥኝው በትምህርት ቤቱ በመምህርነት ለ6ዓመት የሰራበት ስለሆነና አሁንም በዚሁ ትምህርት ቤት እየሰራ ስለሆነ ካለው የሰራ ልምድ

በመነሳት የተማሪዎችን የማዳመጥ ክፍተት ሲመለከት በመቆየቱና ለጥናቱ የሚያስፈልጉ መረጃዎችን በተሳካ መልኩ ለማግኘት ስለሚያግዝ ነው፡፡

3.2.2 የክፍል ደረጃ ናሙና አመራረጥ

ለጥናቱ የተመረጠው የክፍል ደረጃ የ10ኛ ክፍል ሲሆን የክፍል ደረጃው የተመረጠበት የንሞና ዘዴ ደግሞ ዓለማ ተኮር (purposive sampling) ነው፡፡ ይህ የክፍል ደረጃ የተመረጠበት የመጀመሪያው ምክንያት አጥኝው እስካሁን በማስተማር ላይ በቆየባቸው አመታት አዳምጦ የመረዳት ችሎታ ችግር የበለጠ ጎልቶ የሚታይባቸው የ9ኛ እና የ10ኛ ክፍል ተማሪዎች እንደሆኑ በክፍል ውስጥ በሚሰጡት ተግባራትና ፈተናዎች ለመመልከት ችሏል፡፡ በመሆኑም በ2013 ዓ.ም የ9ኛ ክፍል ተማሪዎች ወደ ትምህርት ገበታ የመጡት ጥር ላይ ስለሆነ በቂ ጊዜ አለማግኘታቸው ለጥናቱ ወጥነት አስተማማኝ ላይሆን ስለሚችል የ10ኛ ክፍል ተማሪዎች ለጥናቱ ተመራጭ ተደርገዋል፡፡ ስለሆነም በ2013 ዓ.ም በመንግስት በመደበኛው መርህ ግብር ተመዝግበው የሚማሩ የ10ኛ ክፍል ተማሪዎች የጥናቱ ተተኪ ሆነዋል፡፡ ከቦታ አንፃር ጥናቱ ተዛምዷል ስለሆነ በአካባቢው ባሉ በአማርኛ ቋንቋ አፈ ፈት ለሆኑ የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ቢሰራ ተጽእኖ አይኖረውም ብሎ በማሰብ ለአጥኝው መረጃ ለመሰብሰብና የተማሪዎችን ትብብር ለማግኘት የሙጃ ሮቢት አጠቃላይ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተመርጧል፡፡

3.2.3 የተማሪዎች የናሙና አመራረጥ

በትምህርት ቤቱ ተመዝግበው በመማር ላይ የሚገኙ 616 የ10ኛ ክፍል ተማሪዎች በ14 ምድብ (ቬክሽን) ተመድበው የሚማሩ ናቸው፡፡ ከተገለፀት ተማሪዎች መካከል 25% በእጣ ንሞና በመጠቀም 154 ተማሪዎች ተመርጠዋል፡፡ ይህም ደግሞ ለአስራ አራት ቬክሽን ተካፍሎ በአንድ ክፍል 11 ተማሪዎች በመውሰድ በረድፋዊ የንሞና ስልት ተመርጠዋል፡፡ ረድፋዊ ንሞና ስልት (Systematic sampling) ያለው (2009፣ 123) እንዳስቀመጡት የረድፋዊ ንሞና አሰላልን መሰረት በማድረግ ተሰልቶ በየ4 እርቀት ከእያንዳንዱ ምድብ (ቬክሽን) 11 ተማሪዎች ተመርጠዋል፡፡ በመሆኑም የተማሪዎቹ የስም ዝርዝር በተመዘገቡበት የሪከርድና ማህደር ክፍል የእያንዳንዱን ቬክሽን በማየት በምዝገባ የኮድ ቁጥር መሰረት በማድረግ የተመረጠ ነው፡፡ የንሞና ዘዴው የተመረጠበት ምክንያት ተማሪዎች አሳታፊ በሆነ መልኩ ጥናቱ እንዲካሄድ በመፈለግ

ነው፡፡ ስለዚህ ከእያንዳንዱ ምድብ (ሴክሽን) ለጥናቱ በናሙናነት የተመረጡት ተማሪዎች በሪከርድ ማህደርና በስም ጠሪ መምህራን የተሰጣቸውን መሰረት በማድረግ የኮድ ቁጥር 1፣ 5፣ 9፣ 13፣ 17፣ 21፣ 25፣ 29፣ 33፣ 37 እና 41 ናቸው፡፡

3.3 የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎች

ለጥናቱ አመቺና አስፈላጊ የሆኑ መረጃዎችን ለመሰብሰብ ሁለት አይነት የመረጃ መሰብሰብያ መሳሪያዎች ጥቅም ላይ ውለዋል፡፡ እነርሱም የአዳምጦ መረዳት ችሎታ መለኪያ ፈተናና የማዳመጥ ብልህነትን አጠቃቀም የሚያሳዩ የጽሁፍ መጠይቅ ናቸው፡፡ የመረጃ መሰብሰቢያዎቹ የየራሳቸውን ቅርጻዊና ይዘታዊ አቀራረብን መሰረት ባደረገ መልኩ ተቀምጠዋል፡፡

3.3.1 የጽሁፍ መጠይቅ

ለዚህ ጥናት አንዱ የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያ የጽሁፍ መጠይቅ ሲሆን መጠይቁም የተዘጋጀው ለተማሪዎች ነው፡፡ የመጠይቁ መሰረታዊ አላማ ደግሞ በማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም አስፈላጊ የሆኑ መረጃዎችን ለማግኘት ነው፡፡ መጠይቁም የተማሪዎች ብልህነት አጠቃቀም ምን እንደሚመስል ለመፈተሽና በየትኛው ብልህነት የበለጠ እንደሚጠቀሙ ለመገንዘብ የሚያስችል ነው፡፡ ለተማሪዎች የቀረቡ መጠይቆች Kassem (2015) በጥናታቸው የተጠቀሙበትን የጽሁፍ መጠይቅ አዘገጃጀት ቅርጽን መሰረት ተደርጎ ወደ አማርኛ በመተርጎም እና መጠነኛ ማሻሻያ ተደርጎ የቀረበ ነው፡፡ በKassem ጥናትም በሶስቱም ብልህነቶች 39 ጥያቄዎች የተዘጋጁ ሲሆን ለ84 ተማሪዎች ቀርቧል፡፡ በብልህነት ሲመደብም 18 ጥያቄዎች አእምሯዊ ብልህነት፣ 18 ጥያቄ ደግሞ ልእለ አእምሯዊ ብልህነት 3ጥያቄ ማህበራዊ ብልህነት ሆነው ቀርቧል፡፡ ሆኖም ጥያቄዎቹ ድግግሞሽ የበዛባቸው በመሆኑ እና በዚህ ጥናት ያሉት የጥናቱ ተሳታፊ ተማሪዎችም ቁጥር ከፍተኛ በመሆኑ የተወሰነ ማሻሻያ በማድረግ በዚህ ጥናት በጠቅላላ 20 ጥያቄዎች ለ154 ተማሪዎች የቀረበ ሲሆን 9 ጥያቄ አእምሯዊ ብልህነት፣ 9 ጥያቄ ልእለ አእምሯዊ ብልህነትና 2 ጥያቄ ደግሞ ማህበራዊ ብልህነት ተደርጎ ቀርቧል፡፡

ጥያቄዎቹም የተማሪዎችን የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀምን ለማወቅ የሚያስችሉ የምርጫ ጥያቄዎች የቀረቡበት ነው፡፡ የጥያቄዎችም አቀራረብ ለእንዳንዳቸው የመልስ መወሰኛ አምስት አማራጮችን የቀረበበት

ነው። እነርሱም ከከፍተኛ ወደ ዝቅተኛ ሲደረደሩ የሚከተለውን አማራጭ ይዘው ነው። ሁልጊዜ እጠቀማለሁ (5)፣ ብዙ ጊዜ እጠቀማለሁ (4)፣ አንዳንዴ እጠቀማለሁ (3)፣ ብዙ ጊዜ አልጠቀምም (2) እና በጭራሽ አልጠቀምም (1) የሚሉ አማራጮች ናቸው (አባሪ”ሐ” ይመልከቱ)። በአባሪ “ሐ” የተቀመጠው የፅሁፍ መጠይቅ አደረጃጀትም የሚከተለውን ይመስላል፡፡

ሰንጠረዥ 3.1 የማዳመጥ ብልሃት አጠቃቀም የጽሁፍ መጠይቅ ዝርዝር መግለጫ

የብልህት አይነት	የጥያቄ ቁጥር	ጠቅላላ የጥያቄ ብዛት
አእምሯዊ ብልህት	2፣ 3፣ 5፣ 7፣ 8፣ 10፣ 13፣ 17 እና 18	9
ልእሊ አእምሯዊ ብልህት	1፣ 4፣ 9፣ 11፣ 12፣ 14፣ 16፣ 19 እና 20	9
ማህበራዊ ብልህት	6 እና 15	2
ድምር		20

3.3.2 አዳምጦ የመረዳት ችሎታን የሚለካ ፈተና

ሁለተኛው የመረጃ መሰብሰቢያ ደግሞ አዳምጦ የመረዳት ፈተና ሲሆን የተማሪዎችን አዳምጦ የመረዳት ችሎታ ለመለካት በመረጃ መሰብሰቢያነት አገልግሏል። የአዳምጦ መረዳት ፈተናውም በአጥኝው ከተዘጋጀ በኋላ በአማካሪዎቹ ተገምግሞና የማሻሻያ ሀሳብ ተሰጥቶበት እንደገና ተዘጋጅቶ ቀርቧል። አጥኝው ይህንን ጥያቄም ለማዘጋጀት የተለያዩ የሀገር ውስጥና የባህር ማዶ ጥናቶችን በማየት እንደመነሻ በማድረግ አዘጋጅቷል። ለአዳምጦ መረዳት የተዘጋጀው ምንባብ ሲመረጥ የክፍል ደረጃውን ስርአተ ትምህርት መሰረት በማድረግ ነው። የፈተናውን አስተማማኝነት ለመጠበቅ ምንባቦቹ ከተሳታፊዎች ከቀደመ እውቀት ጋር ተዛምዶ ለተወሰኑ ተሳታፊዎች የተለየ ጥቅም እንዳይሰጡ ጥንቃቄ ተደርጓል። በመሆኑም የተማሪዎችን የትምህርት ደረጃ ከግምት ውስጥ በማስገባት ከምንባቡ የወጡ 15 ጥያቄዎችን ያካተተ የአዳምጦ መረዳት ፈተና በአጥኝው ተዘጋጅቷል (አባሪ ሀ ይመልከቱ)።

የፈተናው ጥያቄዎችም የሚያዳምጡትን ምንባብ ጥቅል መልዕክት አዳምጦ መረዳትን (ከምንባብ ሁለት ጥያቄ ቁጥር 10)፣ ከጽሁፉ ቀጥተኛና ኢቀጥተኛ መረጃዎችን መለየትን (ከምንባብ አንድ ጥያቄ ቁጥር 5)

እና አንድምታዊ ሀሳቦችን የመገንዘብ ችሎታን የሚለኩ ናቸው፡፡ ለፈተናው የተሰጠው ሰአት 40 ደቂቃ ነው፡፡ የአዳምጦ መረዳት ፈተናው ከተሰጠ በኋላም በሶስት የአማርኛ ቋንቋ መምህራን ታርሞ አማካይ ውጤቱ ተወስዶ ተሞልቷል፡፡ ከዚያ በማስቀጠልም በLestari (2017) በጥናታቸው የተጠቀሙበትን ምድብና ደረጃ አሰጣጥን መሰረት በማድረግ የአዳምጦ መረዳትን የአሰላል ዘዴ በመጠቀም የተገኘውን ውጤት በሚከተለው መልኩ ተቀምጧል፡፡

ሰንጠረዥ 3.2 የLestari (2017) በጥናታቸው የተጠቀሙት የአዳምጦ መረዳት የምድብ ርቀትና ደረጃ

የምድብ ርቀት	ደረጃ
86-100	በጣም ጥሩ
71-85	ጥሩ
56-70	በቂ
46-55	ዝቅተኛ
0- 45	በጣም ዝቅተኛ

3.4 የመረጃ አተናተን ስልት

ከተሳታፊዎች የተገኙት የአዳምጦ መረዳት ችሎታ መለኪያ ፈተናና የማዳመጥ ብልሀት አጠቃቀም መለኪያ የጽሁፍ መጠይቅ መረጃዎች ለትንታኔ ከመቅረባቸው በፊት መልሶቹ በትክክል ተጠይቃለሁ በሆነ መልኩ መሞላታቸውን ተጠርተዋል፡፡ መረጃዎቹ ለትንተና በሚያመች መልኩ ኮድ ተደርገው በውጤት መመዝገቢያ ሰንጠረዥ (code sheet) ላይ ሰፍረዋል (በአባሪ “ሠ እና ረ” ላይ ይመልከቱ)፡፡ በመጨረሻም የመረጃ ትንተና ከመካሄዱ በፊት በተሞሉት መረጃዎች ላይ ማጣራት ተደርጓል፡፡ ለጥናቱ አስፈላጊ የሆኑ መረጃዎች እንደየ ባህሪያቸው ተለይተውና ተደራጅተው ተተንትነዋል፡፡ ከተሳታፊዎች የተገኘው መረጃም በመጠናዊ የመረጃ መተንተኛ ዘዴ ተሰልቶ በገለፃ ተብራርቶ ቀርቧል፡፡ የተማሪዎችን የማዳመጥ ብልሀትና አዳምጦ የመረዳት ችሎታቸውን ተዛምዶ ለመተንተን የፒርሰን የተዛምዶ መወሰኛ ቀመር (Pearson product-moment Correlation, r_{xy}) ተግባራዊ ተደርጓል፡፡

3.5 የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎች አስተማማኝነት

የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎች አስተማማኝነትና ተገቢነት መረጃው ከመሰብሰቡ በፊትና በኋላ ተረጋግጧል። ከላይ ለመግለጽ እንደተሞከረው ሁለት የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎች ተዘጋጅተዋል። እነርሱም የአዳምጦ መረዳት መለኪያ ፈተናና የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም መለኪያ የጽሁፍ መጠይቅ ናቸው። ሁለቱም የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎች ከተዘጋጁ በኋላ ተገቢነታቸውና ትክክለኝነታቸውን ለማረጋገጥ በሁለት የሁለተኛ ድግሪ መምህራንና በአንድ የመጀመሪያ ድግሪ የአማርኛ ቋንቋ መምህር የይዘትና የቅርፅ ትክክለኝነታቸውን እንዲገመግሙ ተደርጓል። በመቀጠልም ለአጥኝው አማካሪዎች ተሰጥተው ድጋሜ ግምገማ ተደርጎባቸዋል። በመቀጠልም ፈተናዎቹ ብቻ በክፍል ደረጃው ለሚያስተምሩ ሁለት መምህራን በመስጠት የክብደት ደረጃቸውን እንዲገመግሙ ተደርጓል። ከመምህራንና ከአማካሪዎች የተገኘውን መረጃ መሰረት በማድረግ መጨመር ያለባቸው ጥያቄዎች ተጨምረው፣ መሻሻል ያለባቸው ተሻሽለው፣ መወገድ ያለባቸው ተወግደው፣ የአሻሚነት ባህሪ የታየባቸውን የማብራራት ተግባራት ተከናውኗል።

የቋንቋ ምሁራኑ (አማካሪዎች) በሰጡት አስተያየት መሰረትም አሻሚና የክፍል ደረጃውን የማይመጥኑ ቃላት ተወግደዋል፤ ለምሳሌ “አሽከር” የሚለው አገልጋይ በሚል ተቀይሯል። እንዲሁም በክፍል ደረጃው የሚገኙ የአማርኛ ቋንቋ መምህራን በሰጡት አስተያየት መሰረት የሚሻሻለው ተሻሽሏል። በተጨማሪም አቀራረባቸው ከጥናቱ ትኩረትና ከተማሪዎች የክፍል ደረጃ ጋር አብረው የማይሄዱ ጥያቄዎች መወገድ ያለባቸው በሌላ ጥያቄ ተተክተው የመረጃ መሰብሰቢያዎቹ ተስተካክለዋል።

የአዳምጦ መረዳት መለኪያ ፈተናው ሲዘጋጅ ትኩረት የተደረገበት ሌላው ጉዳይ የምንባብ አመራረጥ ሂደት ነው። ለሁለቱ የጥያቄ ክፍል ሁለት ምንባቦች ተዘጋጅተዋል። ምንባቦቹ የተወሰዱት የትምህርት ሚኒስቴር ከአሜሪካ ህዝብ በአሜሪካ ዓለማዊ የልማት ድርጅት ጋር በመተባበር በ2004 ዓ.ም ካሳተሙት የመማሪያና ማስተማሪያ መጽሀፍ ነው። ምንባቦች ሲመረጡ የምንባብ መምሪያ መስፈርቶች የተወሰዱት ከCampbell.etal (2001) የምንባብ መመምሪያ መስፈርቶች ነው። እነርሱም የመጀመሪያው የሥርዓተ ትምህርት ባለሙያዎች የገመገመሙት መሆን አለበት የሚል ሲሆን ይህንን መስፈርት በመውሰድ ምንባቦቹን አሁን በመማር ማስተማር አገልግሎት ላይ እየዋለ ያለውን መማሪያና ማስተማሪያ መጽሀፍ ውስጥ የተወሰዱ ናቸው። ይህም የማዳመጥ ምንባቡ ከእድሜያቸው ጋር ይመጣጠናል ለሚለው መለኪያ ጭምር መልስ

ይሰጣል፡፡ ከዚህ በተጨማሪ ከሀይማኖት፣ ከዘርና ከስርአተ ሥነ ስርዓት የጸዳ መሆን አለበት የሚለውን መስፈርት የሚያሟላ መሆኑ ጭምር ታይቷል፡፡ በመሆኑም የማዳመጥ ጥያቄዎች የሚቀርቡ በመምህሩ መምሪያ ቢሆንም ነገር ግን ከአስሩ ምዕራፍ የቀረቡት የማዳመጥ ጥያቄዎች ሁለት በመሆናቸው ለተማሪዎቹ እንዲመርጡ ርዕስ ጉዳዩ ተሰጥቷቸዋል፡፡ በዚህ ሂደትም ለምርጫ የቀረቡት “የጋብቻ ምርጫ በአርጎባ”ና “ኤድስ” ከመምህሩ መምሪያ የቀረቡ ሲሆን ተማሪዎች ገና በሁለተኛው ወሰን ትምህርት የሚማሯቸው በመማሪያ መጻሕፍቶቹ ያሉት “መካሪ ሽማግሌ አያሳጣን”፣ “የቤቷ መንገድ”ና “የጉለሌው ሰካራም” የሚሉት ርዕሶች ለምርጫ ቀርበው “ የጋብቻ ምርጫ በአርጎባ” ከመምህሩ መምሪያና “የጉለሌው ሰካራም” ከተማሪዎች መማሪያ መጻሕፍ ለአዳምጦ መረዳት ፈተና በተማሪዎች ምርጫ መሰረት በብዛት ተመራጭ የሆኑት እንዲቀርቡ ተደርጓል፡፡ የፈተናው አስተማማኝነትም በክሮንባች በተደረገው ስሌት እንደሚያሳየው (856) ሆኖ ሲገኝ ይህም ተቀባይነት ያለው አስተማማኝነት በማሳየቱና በባለሙያዎች በተደረገው በመረጃ መመዘገቢያ ኮድ ሽት ሰፍሯል ወደ ትንተናው ተገብቷል፡፡

3.6 የመረጃ አሰባሰብ ሂደት

የዚህ ጥናት ዋና አላማ በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት የተማሪዎች የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም ከአዳምጦ የመረዳት ችሎታቸው ጋር ያለውን ተዛምዶ መመርመር ነው፡፡ ይህን አላማ ለማሳካትም ጥናቱ በሚከተለው መልኩ መረጃው ተሰብስቧል፡፡ በዋናነት የሚፈለገው ከተጠኝ ተማሪዎች የሚገኘው መረጃ በመሆኑ የመረጃ አሰባሰብ ሂደቱ እንዳይዛባ ከፍተኛ ጥንቃቄ ተደርጓል፡፡ በመጀመሪያ የጥናቱን አላማና በጥናቱ የሚዳሰሱትን ተላውጦዎች መሰረት በማድረግ በጥናቱ ሊካተቱ የሚገባቸው ተማሪዎች ቁጥር ተወስኗል፡፡ በታቀደው መሰረትም 154 ተማሪዎች ተመርጠዋል፡፡ ከጠቅላላ ከተመረጡት ተማሪዎች ደግሞ 154 ሲሆኑ ለ14 ምድብ ወይም ሴክሽን በማካፈል በረድፋዊ የንሞና ስልት በመጠቀም ተመርጠዋል፡፡ ከተማሪዎቹ መረጃ ከመሰብሰቡ በፊት በክፍል ደረጃው ከሚያስተምሩ የአማርኛ ቋንቋ መምህራን፣ በፈረቃው ከተመደቡት የፈረቃ አስተባባሪዎችና ከትምህርት ቤቱ ምክትል ርዕሰ መምህር ጋር ውይይት ተደርጓል፡፡

ለጥናቱ የተመረጡት ተማሪዎች ስም ዝርዝርና ሥነ ስርዓት ከሪከርድ ማህደር ከተገኘ በኋላ ለብቻቸው ተጠርተው በኬሚስትሪ ቤተ ሙከራ አደራሽ እንዲገኙ ተደርጓል፡፡ ለተማሪዎች ስለ ጥናቱ ዓላማ ዝርዝር ማብራሪያ ተሰጥቷል፡፡ በመቀጠል ስለ መረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎች ዓይነትና ባህሪ እንዲሁም አስፈላጊነት በአጥኝውና በክፍል ደረጃው ከሚያስተምሩ የአማርኛ ቋንቋ መምህራን በዝርዝር ተነግሯቸዋል፡፡ አንድ

የጽሁፍ መጠይቅና አንድ ደግሞ የአዳምጦ መረዳት መለኪያ ፈተና እንደሚፈተኑ ተገልጿል። ፈተናው ከመግሪያ እና ከመምህሩ መምሪያ መፅሀፍ እንደወጣና የአዳምጦ መረዳት ችሎታቸውን ለመለካት እንደሚያገለግል ተነግሯቸዋል። ከፈተናው ውስጥ ግልጽ ያልሆነ ነገር ካለ እጅ በማውጣት መጠየቅ እንደሚችሉ ማብራሪያ ተሰጥቷል። የጽሁፍ መጠይቁ የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀምን የሚለካ በመሆኑ ተማሪዎች በራሳቸው እንዲሞሉት ተነግሯቸዋል። መጠይቁን በሚሞሉበት ጊዜ ትክክል ወይም ደግሞ ስህተት የሚባል ምላሽ እንደሌለና የማያውቁትን ጥያቄ ማለፍ እንደሚችሉ ተነግሯቸዋል። መረጃውን በመሰብሰብ ሂደት የክፍል ደረጃው መምህራን እንዲሳተፉ ተደርጓል። እንዲሳተፉ የተደረገበት ምክንያት ደግሞ ለ154 ተማሪዎች በተመሳሳይ ሰዓት መጠይቅ ሰጥቶ ስለ እያንዳንዱ ግልፅ ያልሆነ ጥያቄ ማብራሪያ እየሰጡ እንዲሞሉ ለማድረግ፣ የአዳምጦ መረዳት ችሎታ መለኪያ ፈተና ለመፈተን፣ ለመቆጣጠርና ለመሰብሰብ በአጥኝው ብቻ ስለማይቻል ነው።

የመረጃ አሰባሰብ ሂደቱ በሶስት ቀን ተከፋፍሎ የተካሄደ ነው። በመጀመሪያው ቀን ማለትም በግንቦት 09 /2013 ዓ.ም ለክፍል ደረጃው የአማርኛ ቋንቋ መምህራንና ለፈረቃ አስተባባሪዎች አጠቃላይ ዝርዝር መግለጫ ቀርቦላቸው ትብብራቸው የተጠየቀበትና ይሁንታቸው የተገኘበት ነው። ይህም በጠዋቱ ፈረቃ የተከናወነ ሲሆን ከሰዓት ደግሞ ለጥናቱ የተመረጡት ተማሪዎችን በመሰብሰብ ስለ ጥናቱ አጠቃላይ አላማ ስለ መረጃ መሰብሰቢያ አይነቱና ባህሪ እንዲሁም ሁኔታ በተጨማሪም ከእነሱ ስለሚጠበቀው ጉዳይ ሰፊ ማብራሪያ የተሰጠበት ቀን ነው። በግንቦት 10/2013 ዓ.ም ደግሞ የብልሃት አጠቃቀም መለኪያ መጠይቁን እንዲሞሉ ተደርጓል። በሦስተኛው ቀን ማለትም በግንቦት 11/2013 ዓ.ም የአዳምጦ መረዳት ችሎታ መለኪያ ፈተናውን እንዲፈተኑ ተደርጓል። ቀኑን በተለያየ ቀን እንዲሆን የተፈለገው ደግሞ ሁሉንም መረጃ የሚሞሉበት በመደበኛው የትምህርት ሰዓት ስለሆነ የትምህርት ጊዜያቸውን እንዳይሻማ ለማድረግ ሲሆን ሌላኛው ደግሞ እንዳይሰለጩና ለጥናቱ ግብዓት የማይሆን መልስ እንዳይሰጡ ነው። በመሆኑም መረጃ ሰጪዎቹ በሙሉ ፈተናውና ቃለ መጠይቁ በተሞላበት ዕለት 1 ወንድና 3 ሴት በድምሩ 4 ተማሪዎች 2 ሴት ተማሪዎች መረጃውን በትክክል ያልሞሉ ሲሆኑ ቀሪዎቹ 1 ወንድና አንድ ሴት ተማሪዎቹ ደግሞ ባልታወቀ ምክንያት አልተገኙም። ስለዚህ በጥናቱ ውስጥ መረጃ መስጠት የቻሉት 65 ወንድ እና 85 ሴት ተማሪዎች በጥቅሉ 150 ተማሪዎች መረጃ በተገቢ ሁኔታ የሰጡ ናቸው።

ምዕራፍ አራት፤ የመረጃ ትንተናና የውጤት ማብራሪያ

4.1. የመረጃ ትንተና

የዚህ ጥናት ዋና አላማ በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት የተማሪዎች የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም ከአዳምጦ መረዳት ችሎታ ጋር ያለው ተዛምዶ መመርመር እንደሆነ ቀደም ሲል ተጠቅሷል። ጥናቱ ተዛምዷዊ የምርምር ንድፍን የተከተለ ሲሆን መጠናዊ የምርምር ስልትን በመጠቀም ውጤቱ የሚቀርብ እንደሆነም ተጠቅሷል። በዚህ መሰረትም እንደየ አይነታቸው በተሰበሰቡበት የመረጃ መሰብሰቢያ ዘዴዎች ማለትም መጀመሪያ የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም መለኪያ የጽሁፍ መጠይቅ የተሰበሰቡ መረጃዎች ሲተነተኑ በመቀጠል ደግሞ አዳምጦ የመረዳት ችሎታ ፈተና የተገኙ መረጃዎች ተተንትነው ቀርበዋል።

4.1.1 ከማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም መለኪያ የፅሁፍ መጠይቅ የተገኙ መረጃዎች ትንተና

የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም መለኪያ የፅሁፍ መጠይቅ ቀደም ሲል እንደተገለጸው 20 ጥያቄዎችን የያዘ ነው። እነዚህ 20 ጥያቄዎች ለእያንዳንዳቸው አምስት አማራጮችን የያዙ ሲሆኑ ተማሪዎች የመረጡትን ውጤት በመሰብሰብ በኮድ ሽት ስፍራ ከተመሳከረ በኋላ በ(SPSS VERSION 20) ኮምፒውተር ሶፍት ዌር በማስገባት ውጤቱ ተሰልፏል። የተሰላው ውጤትም በጥቅልና በእያንዳንዱ የብልህነት አይነት ተከፋፍሎ ቀርቧል። ከታች በሰንጠረዥ እንደተገለጸው አእምሯዊ ብልህነትን በጭራሽ የማይጠቀሙ ተማሪዎች 10 (6.66%) ሲሆን አብዛኛውን ጊዜ የማይጠቀሙ 21 (14%) ናቸው። ይህም ማለት በብልህነቱ ያልተጠቀሙ ተማሪዎች 31 (20.66%) ናቸው። 34 (22.67%) ያህሉ ደግሞ አልፎ አልፎ የሚጠቀሙ ሲሆኑ 85 (56.67%) ብዙ ጊዜ የሚጠቀሙና ሁልጊዜ የሚጠቀሙ ሆነው ተመዝግበዋል።

በልእለአእምሯዊ ብልህነት ደግሞ በጭራሽ የማይጠቀሙ ተማሪዎች 14 (9.33%) ሲሆን አብዛኛውን ጊዜ የማይጠቀሙ 21 (14%) ናቸው። ይህም ማለት በብልህነቱ ያልተጠቀሙ ተማሪዎች 36 (24%) ናቸው። 36 (24%) ያህሉ ደግሞ አልፎ አልፎ የሚጠቀሙ ሲሆኑ 79 (52.67%) ብዙ ጊዜ የሚጠቀሙና ሁልጊዜ የሚጠቀሙ ሆነው ተመዝግበዋል።

በማህበራዊ ብልሃትን በጭራሽ የማይጠቀሙ ተማሪዎች 22 (14.67%) ሲሆን አብዛኛውን ጊዜ የማይጠቀሙ 37 (24.67%) ናቸው። ይህም ማለት በብልሃቱ ያልጠቀሙ ተማሪዎች 59 (39.34%) ናቸው። 32 (21.33%) ያህሉ ደግሞ አልፎ አልፎ የሚጠቀሙ ሲሆኑ 59 (39.34%) ብዙ ጊዜ የሚጠቀሙና ሁልጊዜ የሚጠቀሙ ሆነው ተመዝግበዋል። በጥቅል ብልሃት የተገኘው መረጃው እንደሚያመለክተው በጭራሽ የማይጠቀሙ ተማሪዎች 15 (10%) ሲሆን አብዛኛውን ጊዜ የማይጠቀሙ 26 (17.33%) ናቸው። ይህም ማለት በብልሃቱ ያልጠቀሙ ተማሪዎች 41 (27.33%) ናቸው። 34 (22.67%) ያህሉ ደግሞ አልፎ አልፎ የሚጠቀሙ ሲሆኑ 75 (50%) ብዙ ጊዜ የሚጠቀሙና ሁልጊዜ የሚጠቀሙ ሆነው ተመዝግበዋል። ሙሉ መረጃውን በሚከተለው ሰንጠረዥ ቀርቧል።

ሰንጠረዥ 4.1 የተማሪዎችን የብልሃት አጠቃቀም የሚያሳይ ስታስቲካዊ መረጃ

የብልሃት ዓይነቶች	በጭራሽ አልጠቀም		አብዛኛውን ጊዜ አልጠቀም		አልፎ አልፎ እጠቀማለሁ		አብዛኛውን ጊዜ እጠቀማለሁ		ሁልጊዜ እጠቀማለሁ	
	ብቁጥር	%	ብቁጥር	%	ብቁጥር	%	ብቁጥር	%	ብቁጥር	%
አእምሮዊ ብልሃት	10	6.66	21	14	34	22.6	51	34	34	22.6
ልእለአእምሮዊ ብልሃት	14	9.33	21	14	36	24	46	30.6	33	22
ማህበራዊ ብልሃት	22	14.67	37	24.67	32	21.33	34	22.67	25	16.67
አጠቃላይ ብልሃት	15	10	26	17.33	34	22.67	44	29.33	31	20.67

4.1.1.1 ከአእምሮዊ ብልህት የጽሁፍ መጠይቅ የተገኘ መረጃ ትንተና

በጽሁፍ መጠይቅ ከተማሪዎች በተሰበሰበው መረጃ መሰረት ለአእምራዊ ብልህት 9 የጽሁፍ መጠይቅ ቀርቦዋል፤ ለእያንዳንዳቸውም አምስት አማራጮች ተሰጥተዋል። ከዚህ በመነሳትም እንደየ ጥያቄዎቹ የቅደም ተከተል ስታስቲካዊ መረጃውን መሰረት በማድረግ ተተንትነዋል። ስታስቲካዊ መረጃው ቀጥሎ በሰንጠረዥ 4.1 ቀርቧል።

ሰንጠረዥ 4. 2 የአእምሮዊ ብልህነት አጠቃቀም በቁጥርና በመቶኛ ስሌት

ተ.ቁ	ጥያቄዎች	1		2		3		4		5	
		ብዛት		ብዛት		ብዛት		ብዛት		ብዛት	
		በቁጥር	%	በቁጥር	%	በቁጥር	%	በቁጥር	%	በቁጥር	%
1	እያዳምጥኩ ትርጉምንም እያሰብኩ እሄዳለሁ::	11	7.0	18	11.4	27	17.1	61	38.6	33	20.9
2	ከማዳመጤ በፊት ርዕሱን በማየት ስለሚደመጠው ነገር እተነብያለሁ።	10	6.3	23	14.6	28	17.7	55	38.8	34	21.15
3	እያዳምጥኩ ስለ ርዕሰ ጉዳዩ ቀድሞ ከማውቀው ጋር እወዳደራለሁ::	7	4.4	16	10.1	38	24.1	52	32.9	37	23.4
4	ለመረዳት እንዲያግዘኝ ልምዴን እና እውቀቴን እጠቀማለሁ።	11	7.0	21	13.3	34	21.5	44	27.8	40	25.3
5	የቀረበውን ጽሁፉ ለመረዳት ስለ ጽሁፍ አደረጃጀት ቀድሞ ካለኝ የጽሁ እውቀት በመነሳት እጠቀማለሁ::	11	7.0	15	9.5	38	24.1	55	34.8	31	19.6
6	ከማዳመጤ በፊት በርዕሱ ላይ በመመስረት ስለ ማዳመጥ ነገር ትንበያ እሰጣለሁ።	8	5.1	24	15.2	29	18.4	49	31.0	40	25.3
7	ካዳመጥኩ በኋላ ያዳመጥኩትን አእምሮዊ ማጠቃለያ እሰጣለሁ።	12	7.6	21	13.3	39	24.7	46	29.1	32	20.3
8	ቅድመ ቅጥያዎች ድህረ ቅጥያዎች ለመረዳት የቋንቋውን ስነ ልሳናዊ ፍንጮች እጠቀማለሁ።	10	6.3	23	14.6	34	21.5	52	32.9	31	19.6
9	የማዳመጥ ችሎታዬን ለማሳደግ የቴሌቪዥን ፕሮግራሞችን ወይም ፊልሞችን እከታለሁ ወይም ሬዲዮን አዳምጣለሁ።	12	7.6	27	17.1	35	22.2	46	29.1	30	19.0

ከሰንጠረዥ ቁጥራዊ መረጃ ማየት እንደተቻለው በጥያቄ ቁጥር አንድ ብልሃቱን መጠቀማቸው የተገለጹት ተማሪዎች ቁጥር ከ150 ተማሪዎች ውስጥ 94 (62.67%) ሲሆን ብልሃቱን በተራ ቁጥር ሁለት የተጠቀሙ ተማሪዎች 89 (59.33%) ነው። በጥያቄ ቁጥር ሶስት ብልሃቱን የተጠቀሙ ተማሪዎች 89 (59.33%) ናቸው። በጥያቄ ቁጥር አራት በብልሃቱ የተጠቀሙት ደግሞ 84 (56%) ናቸው። በጥያቄ ቁጥር አምስት ደግሞ መጠቀማቸው የገለጸው 86 (57.33%) ሲሆኑ በቁጥር ስድስት በብሃቱ መጠቀማቸውን የገለጹት ተማሪዎች 89 (59.5) ናቸው። ጥያቄ ቁጥር ሰባት በስምምነት የመለሱት 78 (52%) ናቸው። በተራ ቁጥር ስምንት ደግሞ 83 (55.33%) በተራ ቁጥር ዘጠኝ 76 (50.67%) ተማሪዎች በብልሃቱ እንደሚጠቀሙ ገልፀዋል።

ከላይ በሰንጠረዥ 4.2 የቀረበው ስታስቲካዊ መረጃ የሚያሳየው በአእምሮዊ ብልህነት የተጠቀሙ ተማሪዎች ከአጠቃላይ ከ150 ተማሪዎች ውስጥ 85 ወይም ደግሞ 56.67% እንደሆነ ያመለክታል። በብልሃቱ የማይጠቀሙት በሰጡት መረጃ መሰረት 31 ወይም ደግሞ 20.67% ተማሪዎች ብቻ ናቸው። ቀሪዎቹ 34 ወይም 22.66% ደግሞ አንዳንዴ እጠቀማለሁ በሚል ምድብ ውስጥ ያሉ ናቸው።

4.1.1.2 የልእለ አእምሮዊ ብልህነት አጠቃቀም መለኪያ የጽሁፍ መጠይቅ መረጃ ትንተና

በጽሁፍ መጠይቅ ከተማሪዎች በተሰበሰበው መረጃ መሰረት የልእለአእምሮዊ ብልህነት አጠቃቀምን በተመለከተ የሚያሳየው ስታስቲካዊ መረጃ እንደየ ጥያቄዎች ቅደም ተከተል ተተንትኖ ቀርቧል። በዚህ ብልህነት በጥያቄ ቁጥር አንድ መጠቀማቸው የተገለጹት ተማሪዎች ቁጥር ከ150 ተማሪዎች ውስጥ 85 (56.67%) ሲሆን ብልሃቱን በተራ ቁጥር ሁለት የተጠቀሙ ተማሪዎች 78 (52.0%) ነው። በዚህ በልእለ አእምሮዊ ብልህነት አጠቃቀም በተካተተው ጥያቄ ቁጥር ሶስት ብልሃቱን የተጠቀሙ ተማሪዎች 89 (59.33%) ናቸው። በጥያቄ ቁጥር አራት በብልሃቱ የተጠቀሙት ደግሞ 84 (56%) ናቸው።

በጥያቄ ቁጥር አምስት መጠቀማቸው የገለጸው 76 (50.67%) ሲሆኑ በቁጥር ስድስት በብልሃቱ መጠቀማቸውን የገለጹት ተማሪዎች 68 (45.33) ናቸው። ጥያቄ ቁጥር ሰባት በስምምነት የመለሱት 78 (52) ናቸው። በተራ ቁጥር ስምንት ደግሞ 73 (48.67%) ብልሃቱን መጠቀማቸውን ሲገልጹ ተራ ቁጥር ዘጠኝ 76 (50.67%) ተማሪዎች በብልሃቱ እንደሚጠቀሙ የገለጹ ናቸው። ይህም የሚያሳየው በበልእለ አእምሮዊ ብልህነት የተጠቀሙ ተማሪዎች ከአጠቃላይ ከ150 ተማሪዎች ውስጥ 79 ወይም ደግሞ 52.67%

እንደሆነ በብልሀቱ የማይጠቀሙት በሰጡት መረጃ መሰረት 35 ወይም ደግሞ 23.33% ተማሪዎች ብቻ ናቸው፡፡ ቀሪዎቹ 36 ወይም 24.0% ደግሞ አንዳንዴ እጠቀማለሁ በሚል ምድብ ውስጥ ያሉ ናቸው፡፡

ሰንጠረዥ 4.3 የልእለ አእምሯ የማዳመጥ ብልሀት በቁጥርና በመቶ ስሌት

	ጥያቄዎች	1		2		3		4		5	
		ብዛት		ብዛት		ብዛት		ብዛት		ብዛት	
		በቁጥር	%	በቁጥር	%	በቁጥር	%	በቁጥር	%	በቁጥር	%
1	ማዳመጥ ከመጀመሪያ በፊት ለማዳመጥ እዘጋጃለሁ።	20	13.3	18	11.4	27	17.1	52	34.6	33	20.9
2	አዳምጦ መረዳት ላይ ችግር ሲያጋጥመኝ በጽሑፉ ላይ የበለጠ አተኩራለሁ።	14	9.33	30	20.0	28	17.7	48	32.0	30	20.0
3	ያልገባኝ ነገር ቢኖርም፣ ማዳመጤን እቀጥላለሁ፡፡	7	4.4	16	10.1	38	24.1	52	32.9	37	24.3
4	ለእያንዳንዱ አዲስ ቃል ብዙ ትኩረት ሳላደርግ የተነገረውን አዳምጣለሁ።	11	7.0	21	13.3	34	21.1	44	27.8	40	25.3
5	የሚቀጥለውን እንዳያመልጠኝ ያልገቡኝን ቃላት እዘለላለሁ።	21	14.0	15	9.5	38	24.1	45	30.0	31	19.6
6	ትኩረቴን የሚረብሽ ነገር ቢገጥመኝም ወደ ነበርኩበት ለመመለስ	17	11.33	24	15.1	41	27.33	40	26.66	28	18.66
7	የማዳመጥ ችግሮቼን ለይቼ ለመፍታት እሰራለሁ።	12	7.6	21	13.3	39	24.7	46	29.1	32	20.3
8	ካዳመጥኩ በኋላ ችግሮቼን ለይቼ እንዴት መወጣት እንዳለብኝ አሰላስላለሁ።	10	6.3	23	14.6	44	29.33	42	28	31	19.6
9	ካዳመጥኩ በኋላ ምን ያህል መረዳት እንደቻልኩ እገመግማለሁ።	12	7.6	27	17.1	35	22.2	46	29.1	30	19.0

4.1.1.3 የማህበራዊ ብልህነት አጠቃቀም መለኪያ የጽሁፍ መጠይቅ መረጃ ትንተና

የማህበራዊ ብልህነት አጠቃቀም በተመለከተ የሚያሳየው መረጃ በጥያቄ ቁጥር አንድ ብልህነትን የተጠቀሙ ከ150 ተማሪዎች ውስጥ 53 (35.33%) ሲሆን በተራ ቁጥር ሁለት ከቀረበው ጥያቄ ደግሞ ብልህነትን የተጠቀሙ ተማሪዎች 65 (43.33%) ነው። ይህም የሚያሳየው በማህበራዊ ብልህነት የተጠቀሙ ተማሪዎች ከአጠቃላይ ከ150 ተማሪዎች ውስጥ 60 ወይም ደግሞ 40.0% እንደሆነ ያመለክታል። የማይጠቀሙ ተማሪዎች በሰጡት መረጃ መሰረት 53 (35.33%) ናቸው። ቀሪዎቹ 32 (21.33) ተማሪዎች አልፎ አልፎ የሚጠቀሙ ናቸው። ይህም ማለት ማህበራዊ ብልህነትን የሚጠቀሙ ተማሪዎች ከማይጠቀሙ ተማሪዎች የሚጠቀሙት በ4.67% ብቻ ልዩነት አለው። ቁጥራዊ መረጃው በሰንጠረዥ 4.4 ቀጥሎ ቀርቧል።

ሰንጠረዥ 4.4 የማህበራዊ የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም በጥርና በመቶኛ ስሌት

	ጥያቄዎች	1		2		3		4		5	
		ብዛት		ብዛት		ብዛት		ብዛት		ብዛት	
		በቁጥር	%	በቁጥር	%	በቁጥር	%	በቁጥር	%	በቁጥር	%
1	በማዳመጥበት ጊዜ አዎንታዊ የሆነ አመለካከት እንዲኖረኝ እራሴን አበረታታለሁ።	20	13.33	41	27.33	36	24.0	30	20	23	15.33
2	ከመምህራና ከክፍል ጓደኞቼ ጋር ስለ ማዳመጥ የተሻለ መንገድ የቱ እንደሆነ እነጋገራለሁ።	23	15.33	32	20.3	29	18.4	39	24.7	27	17.1

በአጠቃላይ ከላይ በቀረቡት ሰንጠረዦችና በትንታኔ በተገለጸው መሰረት ሶስቱም ብልህነት ማለትም አእምሯዊ፣ ልእላ አእምሯዊና ማህበራዊ ብልህነቶችን ተማሪዎች የተጠቀሙ ሲሆን በተደጋጋሚ ከመጠቀም አንፃር የተለያዩ ደረጃ እንዳለው ቁጥራዊ መረጃው አመልካች ነው። ይህም ማለት አእምሯዊ ብልህነትን በተደጋጋሚ በመጠቀም በኩል የተሻለ እንደሆነ አሳቷል። ለዚህ ደግሞ ማሳያው ለጥናቱ ናሙና ከተሳተፉት 150 ተማሪዎች ውስጥ 85 (56.67%) “ሁልጊዜ እጠቀማለሁና አብዛኛውን ጊዜ እጠቀማለሁ” ብለው

ሲ.መልሱ 31 (20.67%) “አብዛኛውን ጊዜ አልጠቀምም እና በጭራሽ አልጠቀምም ሌሎቹ 34 (22.67%) አልፎ አልፎ እጠቀማለሁ በማለት የመለሱት ናቸው፡፡

በሁለተኛ ደረጃ ተማሪዎች የተሻለ የተጠቀሙት ብልህነት ደግሞ ልክሉ አእምሯዊ ብልህነትን ሲሆን ለዚህም ማሳያው ለጥናቱ ናሙና ከተሳተፉት ተማሪዎች ውስጥ 79 (52.67%) «ሁልጊዜ እጠቀማለሁና አብዛኛውን ጊዜ እጠቀማለሁ» ብለው ሲመልሱ 35 (23.33%) “አብዛኛውን ጊዜ አልጠቀምም እና በጭራሽ አልጠቀምም ቀሪዎቹ 36 (24.0%) አልፎ አልፎ እጠቀማለሁ በማለት የመለሱት ናቸው፡፡ የመጨረሻውና ከሁለቱ ብልህነት አጠቃቀም አንፃር ሲታይ በዝቅተኛ የተጠቀሙት ብልህነት ደግሞ ማህበራዊ ብልህነት ሲሆን ለዚህም ማሳያው ለጥናቱ ናሙና ከተሳተፉት 150 ተማሪዎች ውስጥ 60 (40.0%) “ሁልጊዜ እጠቀማለሁና አብዛኛውን ጊዜ እጠቀማለሁ» ብለው ሲመልሱ 53 (35.33%) “አብዛኛውን ጊዜ አልጠቀምም እና በጭራሽ አልጠቀምም” 32 (21.33%) “አልፎ አልፎ እጠቀማለሁ” በማለት የመለሱት ናቸው፡፡

በተማሪዎች ብልህነት አጠቃቀም መለኪያ የፅሁፍ መጠይቅ ከተሰበሰበው መረጃ በመነሳት በጥቅል ስንመለከት ከፍተኛ የተመዘገበ ውጤት 81 ሲሆን ዝቅተኛ ውጤት ደግሞ 55 ነው፡፡ አጠቃላይ የብልህነት አጠቃቀማቸው አማካይ ውጤት 61.72 ሲሆን መደበኛ ልይይት ደግሞ 7.48 ሆኖ ተመዝግቧል፡፡ ስታስቲካዊ መረጃው በሚከተለው ሰንጠረዥ ቀርቧል፡፡

ሰንጠረዥ 4.5 የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም ከፍተኛ ውጤት፣ ዝቅተኛ ውጤት፣ አማካይ ውጤትና መደበኛ ልይይት

የፈተናው ዓይነት	ናሙና (N)	ዝቅተኛ ውጤት Minimum	ከፍተኛ ውጤት Maximum	አማካይ Mean	መደበኛ ልይይት Std. Deviation
የማዳመጥ ብልህነት የፅሁፍ መጠይቅ Listening Strategy Questionnaire	150	55.00	81.00	61.72	7.48

የተማሪዎች የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀምን በተመለከተ ከተሰበሰበው የፅሁፍ መጠይቅ በመነሳት አማካይ ውጤት (Mean) እና መደበኛ ልይይት (Standard deviation) በማወዳደር ጥናቱ ተካሂዷል፡፡ የብልህነቱን የአጠቃቀም ድግግሞሽ በማስላት በOxfords (1990) በተጠቀሰው የነጥብ መመዘኛ ስልትን

መሰረት አምስት አማራጭ ያለው የጽሁፍ መጠይቅ ከፍተኛ የሚባለው አማካይ (M= 3.5) እና በላይ፣ መካከለኛ አማካይ ውጤት ከ (M= 2.5- 3.4) እና ዝቅተኛ አማካይ ውጤት (M= 2.4) እና በታች በሚለው መልኩ ሲመዘን በጥቅል ብልሃት የተመዘገበው አማካይ ውጤት (M=3.46) መደበኛ ልይይቱ ደግሞ (SD.=.259) ሲሆን ይህም ከላይ በተጠቀሰው የነጥብ መመዘኛ መሰረትም መካከለኛ መሆኑን ማረጋገጥ ይቻላል፡፡

እያንዳንዱን ብልህት አማካይ ውጤትና መደበኛ ልይይት እንደሚከተለው ተቀምጧል፡፡ አእምሮዊ ብልህት አማካይ ውጤት (M= 3.52) መደበኛ ልይይት (SD =.407) ሆኖ ተመዝግቧል፡፡ ልእላ አእምሮዊ ብልህትን የተጠቀሙ ተማሪዎች አማካይ ውጤት (M=3.45) ሲሆን መደበኛ ልይይቱ ደግሞ (SD =.409) ነው፡፡ ማህበራዊ ብልህትን የተጠቀሙ ተማሪዎችን ስንመለከት ደግሞ አማካይ ውጤቱ (M=3.23) ሲሆን መደበኛ ልይይት (SD =.85) ነው፡፡ በነጥብ ምዘናው መሰረትም አእምሮዊ ብልህት ከፍተኛ ምድብ ላይ ሲቀመጥ ልእላ አእምሮዊና ማህበራዊ ብልህት ደግሞ በመካከለኛ ላይ የተቀመጠ ሲሆን ቁጥራዊ መረጃው በሚከተለው ሰንጠረዥ ቀርቧል፡፡

ሰንጠረዥ 4.6 የማዳመጥ ብልህት አጠቃቀም አማካይ ውጤት እና መደበኛ ልይይት

ብልህት (Strategy)	ናሙና (N)	አማካይ (Mean)	መደበኛ ልይይት (Std. Deviation)
አዕምሮዊ (Cognitive)	150	3.52	.407
ልዕላ አዕምሮዊ (Meta cognitive)	150	3.45	.409
ማህበራዊ (Socio/Affective)	150	3.23	.85
አጠቃላይ (Overall Strategy)	150	3.46	.025

በሶስቱም ብልህቶች የተሰበሰበውን መረጃ መሰረት በማድረግም የተማሪዎችን የማዳመጥ ብልህት አጠቃቀም በሶስት ደረጃ ተከፍሎ ታይቷል፡፡ ይህም ማለት ከፍተኛ፣ መካከለኛና ዝቅተኛ በሚል በቁጥርና በአማካይ ውጤት ደረጃ የተሰጠው ነው፡፡ በዚህም መሰረት አዕምሮዊ ብልህት ከፍተኛ (M= 3.85, SD= 1.15) ሲሆን መካከለኛ የብልህት አጠቃቀም ያላቸው (M= 3.47, SD= 1.19) እና ዝቅተኛ ብልህት የተጠቀሙ (M= 3.22, SD= 1.19) ሆኖ ተመዝግቧል፡፡ ልዕላ አእምሮዊ ብልህትን የተጠቀሙ ከፍተኛ (M= 3.78, SD= 1.07) ሲሆን መካከለኛ የብልህት አጠቃቀም ያላቸው (M= 3.43, SD= 1.22) እና ዝቅተኛ ብልህት

የተጠቀሙ (M= 3.01, SD= 1.22) ሆኖ ተመዝግቧል። በሶስተኛ ደረጃ የተቀመጠውን የብልሃት አይነት ማለትም ማህበራዊ ብልሃትን ስንመለከት ከፍተኛ (M= 3.56, SD= 1.18) ሲሆን መካከለኛ የብልሃት አጠቃቀም ያላቸው (M= 3.23, SD= 1.34) እና ዝቅተኛ ብልሃት የተጠቀሙ (M= 2.92, SD= 1.34) ሆኖ ተመዝግቧል። ከዚህም መረዳት እንደሚቻለው የተማሪዎች የብልሃት አጠቃቀም በአማካይ ውጤት ሲወዳደር ከፍተኛውን የተጠቀሙት አእምሮዊ ብልሃት የተጠቀሙት ሲሆኑ በሁለተኛ ደረጃ ደግሞ ልእለአእምሮዊ ነው። በሶስተኛ ደረጃ ማህበራዊ የብልሃት ተጠቃሚዎች እንደሆኑ ከቁጥራዊ መረጃው መገንዘብ ይቻላል። ሙሉ መረጃው በሚከተለው ሰንጠረዥ ቀርቧል።

ሰንጠረዥ 4.7 የተማሪዎች የብልሃት አጠቃቀም በደረጃ የሚያሳይ ስታስቲካዊ መረጃ

ደረጃ	የብልሃት አይነት	አማካይ ውጤት	መደበኛ ልይይት	የተጠኝዎች ብዛት	
				በተናጥል	በጥቅል
ከፍተኛ	አእምሮዊ	3.85	1.15	65	56
	ልእለአእምሮዊ	3.78	1.07	56	
	ማህበራዊ	3.56	1.18	48	
መካከለኛ	አእምሮዊ	3.47	1.19	28	31
	ልእለአእምሮዊ	3.43	1.22	31	
	ማህበራዊ	3.23	1.34	34	
ዝቅተኛ	አእምሮዊ	3.22	1.19	57	63
	ልእለአእምሮዊ	3.01	1.22	63	
	ማህበራዊ	2.92	1.34	68	

ከላይ በሰንጠረዥ እንደተመለከትነው በከፍተኛ ደረጃ የብልሃት አጠቃቀም በአማካይ ውጤት መሰረት በጥቅል የተቀመጡት 56 ተማሪዎች ሲሆኑ በመካከለኛ ደረጃ ደግሞ 31 ናቸው። በጥቅል በሶስቱም ብልሃት በዝቅተኛ የተቀመጡት ተማሪዎች 63 ሆነው ተመዝግበዋል።

4.1.2 ከአዳምጦ መረዳት የችሎታ መለኪያ ፈተና የተገኙ መረጃዎች ትንተና

አዳምጦ የመረዳት መለኪያ ፈተናው ታርሞ ከተመሳከረ በኋላ ከፍተኛ ውጤት፣ ዝቅተኛ ውጤት፣ አማካይ ውጤትና መደበኛ ልይይቱ ተሰልቶ ተቀምጧል። የጥናቱ ተሳታፊዎች በአዳምጦ መረዳት መለኪያ ፈተናውን ወስደው ያስመዘገቡት ዝቅተኛ ውጤት 30 ሲሆን ከፍተኛ ውጤት ደግሞ 80 ነው። አጠቃላይ

በጥናቱ መረጃ የሰጡት የ150 ተማሪዎች አማካይ ውጤት 55.267 ሲሆን መደበኛ ልይይቱ 15.378 ሆኖ ተመዝግቧል፡፡

የአዳምጦ መረዳት የችሎታ መመዘኛ ፈተና በአዳምጦ መረዳት የችሎታ መመዘኛ በተሰጠው ፈተና ውጤቱ ታርሞ ወደ መቶ ተቀይሮ በአምስት ደረጃ ተከፍሎ በድምርና በመቶኛ ቀርቧል በመሆኑም ከ86-100 ባለው የምተማሪዎች መካከት አልቻሉም፡፡ በአንጻሩ ከ46-55 ያስመዘገቡት ተማሪዎች 44 (29.33%) ነው፡፡ እንዲሁም ከ0-45 ያስመዘገቡ ተማሪዎች 28 (18.67%) ሆኖ ተመዝግቧል፡፡ ቀሪዎቹ 67 ተማሪዎች ወይም (44.6%) ከ56-70 ባለው ምድብ ውስጥ የተቀመጡ ናቸው፡፡ በመሆኑም ብዙዎች ተማሪዎች አዳምጦ የመረዳት ችሎታ ፈተና ውጤት እንደሚያመለክተው ከ56-70 ባለው እርከን ውስጥ የተቀመጡ እንደሆነ ነው፡፡ ይህም ማለት በመካከለኛ ደረጃ ላይ ያለው ተማሪ እንደሚበዛ ነው፡፡

ሰንጠረዥ 4.8 የአዳምጦ መረዳት ፈተና ዝቅተኛ፣ ከፍተኛ፣ አማካይና መደበኛ ልይይት

የፈተናው ዓይነት Kinds of Test	ናሙና (N)	ዝቅተኛ ውጤት Minimum	ከፍተኛ ውጤት Maximum	አማካይ Mean	መደበኛ ልይይት SD
አዳምጦ መረዳት Listening Comprehension	150	30.00	80.00	55.26	11.79

ሰንጠረዥ 4.9 የአዳምጦ መረዳት ችሎታ መለኪያ ፈተኛ የምድብ ርቀት፣ ድግግሞሽ፣ በፐርሰንትና በደረጃ

የምድብ ርቀት	ድግግሞሽ (Frequency)	በፐርሰንት (%)	ደረጃ (Rank)
86-100	00	00	በጣም ጥሩ
71-85	11	7.33	ጥሩ
56-70	67	44.67	በቂ
46-55	44	29.33	ዝቅተኛ
0-45	28	18.67	በጣም ዝቅተኛ
ጠቅላላ ድምር	150	100	

ከዚህም መረዳት የሚቻለው የተማሪዎች አዳምጦ የመረዳት ችሎታ ዝቅ ያለ መሆኑን ነው። ምክንያቱ ደግሞ ፈተናውን ከወሰዱት 150 ተማሪዎች መካከል 72 (48%) የተቀመጡት ዝቅተኛና በጣም ዝቅተኛ በሚለው ምድብ ውስጥ ነው። በሌላ በኩል ደግሞ 11 (7.33%) ተማሪዎች ጥሩ ምድብ ውስጥ የገቡ ናቸው። 67 (44.67) ተማሪዎች ደግሞ በበቂ ምድብ ውስጥ መቀመጣቸውን ከታች በሰንጠረዥ 4.7 ከቀረበው ቁጥራዊ መረጃ መረዳት ይቻላል። ከዚህ በመነሳትም የተማሪዎች አዳምጦ የመረዳት ችሎታ በዝቅተኛ ምድብ ውስጥ እንደተቀመጡ መረዳት ይቻላል። በአዳምጦ መረዳት የመለኪያ ፈተናው ቀድሞ በተቀመጠው የአዳምጦ መረዳት የምድብ ርቀት፣ ድግግሞሽ፣ በፐርሰንትና በደረጃ መስጫ መሰረት እንደሚከተለው ቀርቧል።

4.1.3 በማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀምና በአዳምጦ መረዳት ችሎታ መካከል ያለው ተዛምዶ ትንተና

በጥናቱ አንደኛ ጥያቄ ሆኖ የቀረበው የተማሪዎች የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀምና አዳምጦ የመረዳት ችሎታ መካከል ያለው ተዛምዶ ምን ይመስላል የሚል ነበር። ይህን ለመፈተሽ የፐርሰን የተዛምዶ መወሰኛ (Person correlation coefficients) ተግባራዊ ተደርጓል። በተዛምዶ መፈተሽ ቀመሩ መሰረት ከተገኘው ቁጥራዊ መረጃ በመነሳትም በማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀምና በአዳምጦ መረዳት ችሎታ መካከል ያለው የተዛምዶ አቅጣጫ አዎንታዊ (Positive) ነው።

በKassem (2015) በአጠቃላይ ጥናት Cohen's (1988)ን ጠቅሰው በተጠቀሙት የተዛምዶ መለኪያ ስኬል መሰረት ከ0.10 እስከ 0.29 ዝቅተኛ የሆነ ተዛምዶ፣ ከ0.30 እስከ 0.49 መካከለኛ የሆነ ተዛምዶ፣ ከ0.50 እስከ 1.0 ከፍተኛ የሆነ ተዛምዶና ከ0.10 በታች ደግሞ ተዛምዶ አልባ የሚል ነው። በተሰላው ስታስቲካዊ መረጃው መሰረት በተማሪዎች የማዳመጥ ብልህነት እና በአዳምጦ መረዳት ችሎታ መካከል ያለው የተዛምዶ መጠን በጥቅል ብልህነት ($r=0.523^{**}$) ሲሆን የተዛምዶው ሁኔታም ከፍተኛ ተዛምዶ አሳይቷል። በተናጥ ደግሞ በሚከተለው መልኩ ተብራርቶ ተቀምጧል። አእምሮዊ ብልህነት ($r=0.668^{**}$) የተዛምዶው ሁኔታ ከፍተኛ፣ ልእላ አእምሮዊ ብልህነት ($r=0.657^{**}$) የተዛምዶው ሁኔታም ከፍተኛ ተዛምዶ እና ማህበራዊ ብልህነት ($r=0.250^*$) የተዛምዶ መጠን ዝቅተኛ ሆኖ ተመዝግቧል።

ሰንጠረዥ 4.10 የተማሪዎች የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም ከአዳምሮ መረዳት ችሎታ ጋር ያለው ተዛምዶ በፒርሰን የተዛምዶ ቀመር

ብልህነት (Strategy)		አዳምሮ መረዳት Listening comprehension	የማዳመጥ ብልህነት Listening Strategy
አእምሯዊ ብልህነት Cognitive Strategy	ፒርሰን ተዛምዶ	1	.668 **
	ባለ ሁለት ጫፍ	.000	.000
	ናሙና (N)	150	150
ፈጠራ አእምሯዊ ብልህነት Met cognitive strategy	ፒርሰን ተዛምዶ	.668 **	1
	ባለ ሁለት ጫፍ	.000	.000
	ናሙና (N)	150	150
ልጅ አእምሯዊ ብልህነት Met cognitive strategy	ፒርሰን ተዛምዶ	1	.657 **
	ባለ ሁለት ጫፍ	.000	.000
	ናሙና (N)	150	150
ማህበራዊ ብልህነት Socio/Affective Strategy	ፒርሰን ተዛምዶ	.657 **	1
	ባለ ሁለት ጫፍ	.000	.000
	ናሙና (N)	150	150
ማህበራዊ ብልህነት Socio/Affective Strategy	ፒርሰን ተዛምዶ	1	.25 *
	ባለ ሁለት ጫፍ	.023	.023
	ናሙና (N)	150	150
ጥቅል ብልህነት Overall Strategy	ፒርሰን ተዛምዶ	.25 *	1
	ባለ ሁለት ጫፍ	.023	.023
	ናሙና (N)	150	150
ጥቅል ብልህነት Overall Strategy	ፒርሰን ተዛምዶ	1	.53 **
	ባለ ሁለት ጫፍ	.00	.00
	ናሙና (N)	150	150
ጥቅል ብልህነት Overall Strategy	ፒርሰን ተዛምዶ	.53 **	1
	ባለ ሁለት ጫፍ	.00	.00
	ናሙና (N)	150	150

**P<0.1* P<.05.

r= Correlation (ተዛምዶ)

**P<0.1* P<.05.

4.2 የውጤት ማብራሪያ

የጥናቱ አሳሳዊ ትኩረት የሆነው በአማርኛ ቋንቋ ተማሪዎች የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም ከአዳምጦ መረዳት ችሎታቸው ጋር ያለውን ተዛምዶ መመርመር ነው፡፡

ዝርዝር አላማዎቹም፡-

1. የተማሪዎች የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም ምን እንደሚመስል መመርመር፤
2. ተማሪዎች የትኛውን የብልህነት አይነት የበለጠ እንደሚጠቀሙ መፈተሽ፤
3. በተማሪዎች የብልህነት አጠቃቀምና በአዳምጦ መረዳት ችሎታቸው መካከል ያለውን ተዛምዶ መመርመር የሚሉት ናቸው፡፡

የእነዚህን አላማዎች ይሁንታ ለማረጋገጥ በጽሁፍ መጠይቅና በፈተና የተሰበሰበውን መረጃ ገላጭ ስታትስቲክ ዘዴ ተተንትኗል፡፡ በውጤቱ ትንተና ሂደት በቅድሚያ የታየው የጥናቱ አላማ የተማሪዎች የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም ምን እንደሚመስል መመርመር የሚለው ነው፡፡ በመሆኑም በጽሁፍ መጠይቅ ከተሰበሰበው የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም መረጃ መሰረት የተማሪዎች የብልህነት አጠቃቀም በፐርሰንት ተተንትኖ ቀርቧል፡፡ በዚህም መሰረት በሰንጠረዥ 4.1 እንደተገለጸው በአጠቃላይ የተማሪዎች የብልህነት አጠቃቀም በጥቅል ሲታይ 75 (50%) በማዳመጥ ብልህነት እንደተጠቀሙ ያሳዩ ሲሆን 41 (27.33%) ብልህነቱን ያለተጠቀሙ እና 34 (22.67%) ደግሞ አልፎ አልፎ በብልህነቱ የሚጠቀሙ እንደሆነ ከሰጡት መረጃ ለማረጋገጥ ተችሏል፡፡

በብልህነት አይነቶች በጠናጥል ሲታይ ደግሞ አዕምሯዊ ብልህነት ብልህነቱን እንደተጠቀሙ ያመለከቱት ተማሪዎች 85 (56.67%) ሲሆኑ 31 (20.66%) ደግሞ በብልህነት ያለተጠቀሙ ናቸው፡፡ 34 (22.67%) በአእምሯዊ ብልህነት አልፎ አልፎ የሚጠቀሙ እንደሆኑ ከቀረበው ትንተና መረዳት ተችሏል፡፡ በልእለአእምሯዊ ብልህነት የተጠቀሙ ተማሪዎች 79 (52.67%) ሲሆኑ በብልህነቱ ያልተጠቀሙት ደግሞ 36 (24%) እና አልፎ አልፎ የሚጠቀሙት 36 (24%) ሆኖ ተመዝግቧል፡፡ በማህበራዊ ብልህነት ደግሞ በብልህነቱ መጠቀም የቻሉት ተማሪዎች 59 (39.34%) ሲሆኑ ያልተጠቀሙት 59 (39.34%) ናቸው፡፡ ቀሪዎቹ 32 (21.33%) አልፎ አልፎ የሚጠቀሙ ናቸው፡፡

የጥናቱ ሁለተኛ ዓላማ ሆኖ የተቀመጠው ተማሪዎች የትኛውን የብልሃት አይነት የበለጠ እንደሚጠቀሙ መፈተሽ የሚለው ነበር። ይህንንም ለማረጋገጥ ከተማሪዎች በጽሁፍ መጠይቅ የተሰበሰበውን መረጃ በአማካይ ውጤትና በመደበኛ ልይይት በመተንተን ለማረጋገጥ ተችሏል። በሰንጠረዥ 4.7 በገላጭ ስታስቲክ እንደተገለጸው በየብልሃት አይነቶች በተናጥል ቁጥራዊ መረጃው ተቀምጧል። በዚህም መሰረት ተማሪዎች በከፍተኛ ደረጃ የተጠቀሙት አእምሮዊ ብልሃትን እንደሆነ ለማረጋገጥ ተችሏል። ምክንያቱ ደግሞ በብልሃቱ ከፍተኛ ተጠቃሚዎች (M=3.85፣ SD= 1.15 እና N= 65) ነው። በተለይም ደግሞ ከሰንጠረዥ 4.2 እደተገለጸው ቁጥራዊ መረጃ መሰረት መተርጎም፣ መተንበይና ማወዳደር በሚሉት የአእምሮዊ ብልሃት መገለጫዎች ላይ ተማሪዎች በስፋት የተጠቀሙት ነው። በዚህ ብልሃት መካከለኛ የብልሃት ተጠቃሚዎች (M=3.47፣ SD= 1.19 እና N= 28) ሲሆኑ በዝቅተኛ የተመዘገቡት ደግሞ (M=3.22፣ SD= 1.19 እና N= 57) ናቸው። ከዚህ ቁጥራዊ መረጃ ደግሞ መረዳት የሚቻለው ተማሪዎች በአእምሮዊ ብልሃት ከሌሎቹ ማለትም ከልእለአእምሮዊና ከማህበራዊ ብልሃት የበለጠ እንደተጠቀሙት በሰንጠረዥ የቀረበው መረጃ ያመለክታል። አእምሮዊ ብልሃትን መጠቀም ደግሞ ለአድማጮች የሚደመጠውን ነገር ለመከታተልና የተመረጡ የማዳመጥ ተግባራትን ለይቶ ለመጠቀም አጋዥ ነው (O'Malley እና Chamot፣ 1990) ገልጸውታል። በተመሳሳይ መልኩ Goh (1998) ተማሪዎች መረጃን እንዴት ማግኘት እንዳለባቸው የሚጥሩበትና አዲስ መረጃን ለማግኘት በር የሚከፍትላቸው ብልሃት እንደሆነ ገልጸውታል። ከዚህም ሀሳብ መረዳት እንደሚቻለው አድማጮች ይህንን ብልሃት መጠቀም በመቻላቸው የሚደመጡ ተግባራትን ነጥለው ማውጣት እንዲችሉ፣ በአፅንኖት መከታተል እንዲችሉ፣ አዳዲስ መረጃዎችን እንዴት ማግኘት እንደሚችሉና የቃላትን አንድምታዊ ትርጓሜ መረዳት እንዲችሉ ግንዛቤ ፈጥሮላቸዋል ማለት ይቻላል።

ልእለአእምሮዊ ብልሃት ከፍተኛ ተጠቃሚዎች (M=3.78፣ SD= 1.07 እና N= 56) ነው። በተለይም ደግሞ ከሰንጠረዥ 4.3 እደተገለጸው ቁጥራዊ መረጃ መሰረት ማዳመጥን መቆጣጠር፣ መረዳትና አዳዲስ ሀሳብን መጨመር በሚሉት የልእለአእምሮዊ ብልሃት መገለጫዎች ላይ ተማሪዎች የተጠቀሙት ነው። በዚህ ብልሃት መካከለኛ የብልሃት ተጠቃሚዎች (M=3.43፣ SD= 1.22 እና N= 31) ሲሆኑ በዝቅተኛ የተመዘገቡት ደግሞ (M=3.01፣ SD= 1.22 እና N= 63) ናቸው። ከቁጥራዊ መረጃው መረዳት የሚቻለውም ከአእምሮዊ በመቀጠል ተማሪዎች በሁለተኛ ደረጃ የተሻለ የተጠቀሙት ልእለአእምሮዊ ብልሃትን ነው። ለተማሪዎች ልእለአእምሮዊ ብልሃትን መጠቀም አስፈላጊ ነው። ምክንያቱም ደግሞ በቋንቋ ትምህርት መደበኛና ቀጥተኛ ሂደትን እንዲከተሉ የሚያደርግ ብልሃት ነው (O'Malley እና

Chamot፣ 1990)፡፡ ስለዚህ አድማጮች ይህን ብልሃት በመጠቀማቸው መማራቸውን ለመቆጣተር፣ ለመመዘንና የሚያዳምጡበት መንገድ አዋጭ መሆኑን መፈተሽ እንዲችሉ ያደርጋቸዋል፡፡

በመጨረሻና ተማሪዎች ከሁለቱ ብልሃቶች አንጻር ሲታይ በዝቅተኛነት የተጠቀሙት ደግሞ ማህበራዊ ብልሃትን ነው፡፡ ለዚህ ማሳያው ከፍተኛ ተጠቃሚዎች (M=3.56፣ SD= 1.18 እና N= 48) ነው፡፡ በዚህ ብልሃት መካከለኛ የብልሃት ተጠቃሚዎች (M=3.23፣ SD= 1.34 እና N= 34) ሲሆኑ በዝቅተኛ የተመዘገቡት ደግሞ (M=2.92፣ SD= 1.34 እና N= 68) ናቸው፡፡ ማህበራዊ ብልሃት ከሌሎች ብልሃቶች ጋር በመሆን አዳምጦ መረዳት የተሳለጠ እንዲሆን አጋዥ ብልሃት ነው፡፡ O'Malley እና Chamot፣ (1990) እንደገለጹት ማህበራዊ ብልሃት አድማጮች ከሌሎች ጋር እንዴት ህብረት መፍጠር እንዳለባቸው፣ የማዳመጥ ችግራቸውን እንዴት መፍታት እንዳለባቸውና ለመረዳት የተሻለውን መንገድ መምረጥ እንዲችሉ ከማድረጉም በላይ ጭንቀትን እንዲቀንሱ የሚያግዝ ነው፡፡ ከዚህ መረዳት የሚቻለውም ይህን ብልሃት መጠቀም የቻሉ ተማሪዎች ከጓደኞቻቸውና ከመምህራን ጋር መግባባትን የሚችሉ፣ ለማዳመጥ አዎንታዊ መንገድን የሚከተሉና በራስ መተማመንን የተላበሱ መሆን እንደሚችሉ ነው፡፡

በአጠቃላይ ከላይ ከተገለጸው በመነሳት የተማሪዎች የብልሃት አጠቃቀም በአእምሯዊ ብልሃትን በቀዳሚነት መጠቀም ሲችሉ ልእላ አእምሯዊ ብልሃትን ደግሞ በሁለተኛ ደረጃ መጠቀም ችለዋል፡፡ በሶስትኛ ደረጃ ደግሞ ማህበራዊ ብልሃትን ተጠቅመዋል፡፡

በጥናቱ አላማ በሶስተኛው የተገለጸው ደግሞ የተማሪዎች የማዳመጥ ብልህት አጠቃቀምና አዳምጦ በመረዳት ችሎታ መካከል ያለውን ተዛምዶ መመርመር የሚለው ነው፡፡ ይህንንም ለማረጋገጥ በፐርሰን የተዛምዶ መለኪያ ቀመር ተሰልቶ በ(SPSS Version 20) ኮምፒውተር ሶፍት ዌር የተተነተነው ስታስቲካዊ መረጃ በሰንጠረዥ (4.10) ተቀምጠዋል፡፡ በዚህ መሰረት በጥቅል የብልሃት አጠቃቀም ($r=.523^{**}$) ሆኖ ተመዝግቧል፡፡ ይህም በሰንጠረዥ (2.1) በተጠቀሰው የተዛምዶ መጠን መሰረት ከ (.50 እስከ 1.0) መካከል ስለሆነ ከፍተኛ ተዛምዶ ምድብ ውስጥ የተካተተ ነው፡፡ ከዚህም መረዳት የሚቻለው በማዳመጥ ብልህት አጠቃቀምና በአዳምጦ የመረዳት ችሎታ መካከል አዎንታዊ ተዛምዶ መኖሩን የሚያሳይ ነው፡፡ ምክንያቱም ደግሞ ያለው (2009፣339) እንደገለጹት “አዎንታዊ ተዛምዶ የሚባለው አንደኛው ተለዋዋጭ ሲጨምር ሌላኛውም ተለዋዋጭ አብሮ በመጠን እየጨመረ የሚሄድ እንደሆነ ወይም የአንደኛው ሲቀንስ ሌላኛው በተመሳሳይ ሁኔታ የመቀነስ መልክ ያሳየ እንደሆነ ነው፡፡” በመሆኑም በዚህ ጥናት የተገኘው የተዛምዶ መጠን $r=.523^{**}$ በመሆኑ አዎንታዊ ተዛምዶን ስለሚያመለክት የተማሪዎች የብልሃት አጠቃቀም

እያደገ በሄደ ቁጥር የአዳምጦ መረዳት ችሎታም በተመሳሳይ አቅጣጫ እየጨመረ እንደሚሄድ የሚያሳይ ነው። ከዚህ ጥናት ጋር ተመሳሳይ የሆኑ ስራዎችን ስንመለከት በተዛማጅ ጽሑፍ (2.4) ላይ የተገለጸው Vanadergrift (1997) ከዚህ ርዕስ ጉዳይ ጋር በሚዛመድ ጥናታቸው እንዳመለከቱት የማዳመጥ ብልህትን በደንብ የተጠቀሙ ተማሪዎች አዳምጦ የመረዳት ችሎታቸውም የተሻለ እንደሆነ በመግለጽ የማዳመጥ ብልህትን ያልተጠቀሙ ተማሪዎች ግን አዳምጦ የመረዳት ችሎታቸው ዝቅተኛ መሆኑን አሳይተዋል። ብልህትን የተጠቀሙ ተማሪዎች በተለይ በልእለ አእምሯዊ ብልህት የተሸሉ እንደነበሩም ገልፀዋል። በዚህ በተዛማጅ ጽሑፍ (2.1.4) የተገለጸው የLiu (2008) ጥናትም ከዚህ ጥናት ጋር ተመሳሳይነት ያለው ሲሆን የማዳመጥ ብልህትን የተጠቀሙ ተማሪዎች ካልተጠቀሙት የተሻለ አዳምጦ መረዳት ችሎታ ያላቸው መሆኑን በመግለጽ ልእለ አእምሯዊ ብልህት በተለይ ደግሞ ከጥቅል ወደ ዝርዝር፣ ስሜትን መቆጣጠርና በእቅድ መመራት የበለጠ የተጠቀሙበት እንደሆነ አሳይተዋል።

በዚህ ጥናት በብልህት አይነቶች በተናጥል ሲታይ በአእምሯዊ ብልህት ቅድሚያ ተማሪዎቹ በተደጋጋሚ የተጠቀሙት ሲሆን በሁለተኛነት ደግሞ ልእለ አእምሯዊ ብልህትን ተጠቅመዋል። ለዚህ ማሳያው ደግሞ በሰንጠረዥ (4.5) አእምሯዊ ብልህት (3.52) አማካይ ውጤትና በሰንጠረዥ (4.8) በተጠቀሰው ($r = .668^{**}$) በ($P < 0.05$) ጉልህ ልዩነት ሆኖ ተመዝግቧል። የልእለ አእምሯዊ ብልህት ደግሞ (3.45) አማካይ ውጤትና ($r = .657^{**}$) በ($P < 0.05$) ጉልህ ልዩነት ሆኖ ተመዝግቧል። ከዚህም መረዳት የሚቻለው የተወሰነ አእምሯዊ ብልህትን አስቀድመው ይጠቀሙ እንጅ በሁለቱም ብልህቶች በተደጋጋሚ በመጠቀም ከአዳምጦ መረዳት ብልህታቸው ጋርም ያለው የተዛምዶ መጠኑ ከፍተኛ መሆኑን ማሳያ ነው። ይህንን ሐሳብ የሚደግፉ በተመሳሳይ የቀረቡ ጥናቶችም kassem (2015) and Amin et.al. (2011) እንዳመለከቱት የማዳመጥ ብልህት አጠቃቀም ከአዳምጦ መረዳት ችሎታ ጋር አዎንታዊና ጉልህ የሆነ ተዛምዶ እንዳለው በመጥቀስ በተለይም ደግሞ በkassem ጥናት አእምሯዊ ብልህትን በቅድሚያ እንደተጠቀሙ ገልጸዋል። በዚህ ጥናት በአእምሯዊ ብልህት በተለይ ሀሳብን በማስፋፋት፣ በመተርጎም፣ ፍንጭ በማግኘትና የቀደመ እውቀትን በመጠቀም የተሻሉ ሆነው ተገኝተዋል።

በልዕለ አዕምሯዊ ብልህት ደግሞ በዕቅድ መመራት፣ መማርን በመቆጣጠርና በራስ መተማመን ላይ የተሻለ ውጤት ማስመዘገብ ችለዋል። በማህበራዊ ብልህት ግን (3.23) አማካይ ውጤት እና ($r = .250^*$) በ($P < 0.05$) ጉልህ ልዩነት ሆኖ ተመዝግቧል። ይህም በሰንጠረዥ(2.1) በተጠቀሰው የተዛምዶ ደረጃ

መሰረት ከ(0.10) እስከ (0.29) ዝቅተኛ ተዛምዶ ተብሎ በተቀመጠው እስኬል ስለሚካተት ማህበራዊ ብልሃት ከአዳምጦ መረዳት ጋር ያለው ተዛምዶ ዝቅተኛ ነው ማለት ይቻላል::

ምዕራፍ አምስት፤ ማጠቃለያ፤ መደምደሚያና አስተያየት

5.1 ማጠቃለያ

የዚህ ጥናት ዋና አላማ በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት የተማሪዎች የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም ከአዳምጦ መረዳት ችሎታቸው ጋር ያለውን ተዛምዶ መፈተሽ እንደሆነ በቀደሙት ምእራፎች ተጠቅሷል። በዚህ መሰረት በጥናቱ በቀዳሚነት መልስ እንዲገኝባቸው የተነሱ መሰረታዊ ጥያቄዎች የሚከተሉት ነበሩ።

1. በተማሪዎች የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም ምን ይመስላል?
2. ተማሪዎች የትኛውን የብልህነት አይነት የበለጠ ይጠቀሙታል?
3. የተማሪዎች የብልህነት አጠቃቀም ከአዳምጦ መረዳት ችሎታቸው ጋር ያለው ተዛምዶ ምን ይመስላል? የሚሉት ናቸው።

ከላይ የቀረቡትን ጥያቄዎች መልስ ለመስጠት የምርምርን አካሄድ በመከተል የጥናቱ ተሳታፊዎች ተመርጠዋል፤ የመረጃ መሰብሰቢያ መንገዶች ተዘጋጅተዋል፤ ተሰብስበዋል፤ የመተንተኛ ዘዴዎች ተመርጠው መረጃዎቹ ተተንትነው ማብራሪያ ተሰጥቶባቸዋል።

ለዚህ ጥናት በተጠኝነት የተመረጡት በደቡብ ጎንደር ዞን በሰዴ ሙጃ ወረዳ በሙጃ ሮቢት አጠቃላይ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የሚገኙ የ10ኛ ክፍል ተማሪዎች ናቸው። ትምህርት ቤቱና ቦታው የተመረጠው በአመች የንሞና ዘዴ ሲሆን ለጥናቱ የተመረጠው ትምህርት ቤትም ቀደም ሲል የተጠቀሰው የሙጃ ሮቢት አጠቃላይ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ነው። በጥንቱ የተካተቱት ተማሪዎችም በ2013 ዓመተ ምህረት በዚሁ ትምህርት ቤት ትምህርታቸውን በመከታተል ላይ የሚገኙ የ10ኛ ክፍል ተማሪዎች ናቸው። በክፍል ደረጃው ካሉ 616 ተማሪዎች መካከል (ወንድ 66፣ ሴት 88) በድምሩ 154 ተማሪዎች የጥናቱ ተሳታፊ ሆነዋል። የተመረጡት ተማሪዎች መጀመሪያ ስለጥናቱ አላማ ማብራሪያ በአጥኝው፣ በአማርኛ ቋንቋ መምህራንና በትምህርት ቤቱ ምክትል ርዕሰ መምህር ተሰጥቷቸዋል፤ በመቀጠልም በፍላጎታቸው እንዲሳቱ ተጠይቀው ፈቃደኝነት አሳይተዋል። ፈቃደኛ ሆነው የተገኙት በመጀመሪያ የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም የፅሁፍ መጠይቅ እንዲሞሉ ተደርገዋል። በመቀጠል የአዳምጦ መረዳት ችሎታ መለኪያ ፈተናውን እንዲፈተኑ ተደርገዋል። ለዚህ ጥናት መረጃ መሰብሰቢያ ሆነው ያገለገሉት የፅሁፍ መጠይቅና ፈተና ናቸው። የመጀመሪያው የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀምን የሚፈትሽ ነው። የፅሁፍ መጠይቁም 20 ጥያቄዎችን ይዟል። ሌላኛው የመረጃ መሰብሰቢያ ዘዴ ደግሞ ፈተና ነው። ፈተና

የተማሪዎችን አዳምጦ የመረዳት ችሎታ ለመለካት ጥቅም ላይ የዋለ ነው። አስተማማኝነታቸውን ለመለካት የተሰበሰበው መረጃ ወደ ትንተና ከመግባቱ በፊት ተጣርቶ አስተማማኝነቱ ተሰልጧል። በክሮንባች አልፋ (Cronbach's Alpha) በተደረገ ስሌት እንደሚያሳየው (0.856) ተቀባይነት ያለው አስተማማኝነት በማሳየቱና በባለሙያዎች የተደረገው ግምገማ ተገቢነቱን ስለሚያሳይ ወደ ትንተናው ተገብቷል። ከላይ ከተገለፁት የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎች መረጃ ከተሰበሰበ በኋላ በጥያቄዎቹ ቅደም ተከተል መሰረት ትንተናው ተካሂዷል።

በመጀመሪያ የተነሳው ጥያቄ የተማሪዎች የብልሃት አጠቃቀም ምን ይመስላል የሚል ሲሆን በጥቅል የብልሀት አጠቃቀም መረጃውን በስርአት ከሰጡት 150 ተማሪዎች 75 (50%) ብዙ ጊዜ የሚጠቀሙና ሁልጊዜ የሚጠቀሙ ሆነው መመዝገብ ሲችሉ 41 (27.33%) ደግሞ በጭራሽ የማይጠቀሙና አብዛኛውን ጊዜ የማይጠቀሙ ናቸው። ቀሪዎቹ 34 (22.67%) አንዳንዴ የሚጠቀሙ መሆናቸውን ከሰጡት ምላሽ በመነሳት ከስታስቲካዊ መረጃ መረዳት ተችሏል። ይህም ማለት የተማሪዎች የብልሃት አጠቃቀም የተሸለ መሆኑን መረዳት ይቻላል። ምክንያቱም ደግሞ በብልሃት መጠቀም ያልቻሉት (27.33%) ብቻ ናቸው። በእያንዳንዱ የብልሃት አይነት ስንመለከትም በብልሃት መጠቀም የቻሉት አእምሯዊ 85 (56.67%)፣ ልእላ አእምሯዊ 79 (52.67%) እና ማህበራዊ ብልሃት ደግሞ 60 (40.00%) ሆኖ ተመዝግቧል። በመሆኑም የብልሃት አጠቃቀማቸው በሶስቱም ብልሃት መጠቀም ሲችሉ በደረጃ ሲታይ ግን አእምሯዊ፣ ልእላ አእምሯዊና ማህበራዊ በሚል ከክፍተኛ ውደ ዝቅተኛ የተቀመጠ ነው።

በሁለተኛ የተነሳው ጥያቄ ደግሞ ከብልሃት አይነቶች የትኛውን የበለጠ ይጠቀማሉ የሚል ነው። በመሆኑም በፅሁፍ መጠይቅ የተሰበሰበውን መረጃ በአማካይ ውጤትና በመደበኛ ልይይት በማስቀመጥ ደረጃ በመስጠት ተተንትኗል። በትንተናው መሰረትም ተማሪዎች ሶስቱን ብልሃት በከፍተኛ፣ በመካከለኛና በዝቅተኛ ተብሎ የተከፈለውን የብልሃት አጠቃቀም የተከፈሉ ሲሆን ከልእላ አእምሯዊና ማህበራዊ ብልሃት አንፃር ሲታይ አእምሯዊ ብልሃትን የበለጠ ተጠቅመዋል። ለዚህ ማሳያው ደግሞ አእምሯዊ ብልሃት ከፍተኛ ብልሃቱን የተጠቀሙ (M= 3.85፣ SD= 1.15)፣ ልላ አእምሯዊ ብልሃት (M= 3.78፣ SD= 1.07) እና ማህበራዊ ብልሃት (M= 3.56፣ SD= 1.18) ሆኖ ተመዝግቧል። በመሆኑም አእምሯዊ ብልሃትን የበለጠ መጠቀም እንደቻሉ ከስታስቲካዊ መረጃው መረዳት ይቻላል።

በሶስተኛ የተነሳው የተማሪዎች የማዳመጥ ብልሀት አጠቃቀምና አዳምጦ የመረዳት ችሎታ መካከል ያለው ተዛምዶ ምን ይመስላል የሚል ነው። ይህን ጥያቄ ለመመለስ የፐርሰን ተዛምዶ መለኪያ ቀመር መተንተኛ

ዘዴ ተግባራዊ ተደርጓል። የተዛምዶው ውጤት እንደሚያሳየውም የተማሪዎች የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀምና አዳምጦ የመረዳት ችሎታ አዎንታዊና ጉልህ ሆኖ ተገኝቷል። በመሆኑም በጥቅል የብልህነት አጠቃቀም ($r=.523$, $P<0.05$) በሆነ ውጤት የማዳመጥ ብልህነትና አዳምጦ የመረዳት ችሎታ አዎንታዊ ተዛምዶ አሳይተዋል። በብልህነት አይነቶች በተናጥል ሲሰሉ አእምሯዊ ብልህነት ($r=.668$, $P<0.05$) ልእሊ አእምሯዊ ብልህነት ($r=.657$, $P<0.05$) እና ማህበራዊ ($r=.250$, $P>0.05$) ሆኖ ተመዝግቧል።

በአጠቃላይ ከላይ ከቀረበው ቁጥራዊ መረጃ መረዳት የሚቻለው የተማሪዎችን የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም ከአዳምጦ መረዳት ችሎታቸው ጋር ያለውን ተዛምዶ መፈተሹ ጥቅሙ ተማሪዎች አዳምጦ መረዳት ከቻሉ ለቀለም ትምህርታቸው ውጤታማነት የተሻለ መንገድ ስለሚያሳይ ነው። ይህንን ማድረግ ከቻሉ ደግሞ ለመምህራን ጥሩ የሆነ ምላሽና አመለካከት ይኖራቸዋል። የተማሪዎቹ መነቃቃት መጨመር መምህራንም ማዳመጥን በክፍል ውስጥ ሲያስተምሩ የማዳመጥ ብልህነቶችን ተማሪዎች መጠቀም እንዲችሉ ያግዛል። ተማሪዎችም ብልህነትን እንዲጠቀሙ እገዛ ከተደረገላቸው ከሚያዳምጡት ነገር የሚወጡ ተግባራትን በቀላሉ ይሰራሉ። ከዚህ በተጨማሪም ማዳመጥን እንደ ተፈጥሯዊ ልምድ በመቁጠር የህይወት አንዱ ትኩረት እንዲያደርጉት ያግዛቸዋል። እንደ Gonen (2009) ተማሪዎች በብልህነት አጠቃቀማቸው የተሻሉ ከሆኑ በቀጥታ በስነ-ልቦናዊ የመዋቅር ሂደትና መረጃን ከስር ከመሰረቱ መያዝ እና ከባድ የሆኑ የንግግር ቅላጻዎችንም መረዳት ይችላሉ በማለት አስቀምጠዋል። ይህም ሊሆንበት የቻለው ደግሞ ማዳመጥ ትልቅ የሆነ አእምሯዊ የተሳትፎ ሂደትን የሚሻ ተግባር ነው (Vandergrift, 1999)። በመሆኑም የማዳመጥ ብልህነትን በቀጥታ ማስተማር ለቋንቋ ተማሪዎች ለአዳምጦ መረዳታቸው አስፈላጊ መንገድ እንደሆነ ከጥናቱ ውጤት ማየት ተችሏል።

5.2 መደምደሚያ

የጥናቱን ውጤት ትንተናና ማብራሪያ መሰረት በማድረግ ከሚከተሉት መደምደሚያዎች ላይ ተደርጏል።

1. የተማሪዎችን የብልህነት አጠቃቀም ስንመለከት የተሻለና ለአዳምጦ መረዳታቸው ደጋፊ ሊሆን የሚችል ነው። በመሆኑም ተማሪዎች ብልህነትን በተጠቀሙ ቁጥር የማዳመጥ አቅማቸውን የማሳደግ አቅሙ ከፍተኛ እንደሚሆን በማሰብ መምህራን ተማሪዎች የማዳመጥ ብልህነት እንዲጠቀሙ ማድረግ እንዳለባቸው ፍንጭ የሚሰጥ ነው።

2. ተማሪዎች ከብልሃት አይነቶች መካከል አእምሯዊ ብልሃትን የበለጠ ተጠቅመዋል፡፡ በዚህ ብልሃትም በተለይ ደግሞ መተንበይ፣ ለአዳዲስ ቃላት ትርጉም መስጠትና ማወዳደርን ተማሪዎች ከአእምሯዊ ብልሃት ንዑሳን ብልሃቶች በተደጋጋሚ የተጠቀሙት ነው፡፡ በመሆኑም መምህራን እነዚህን ንዑሳን የብልሃት አይነቶች ተጠቅመው ማስተማራቸው ለተማሪዎች አዳምጦ የመረዳት አቅማቸው የተሻለ እንዲሆን የማዳረግ አንድምታ ይኖረዋል፡፡
3. በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ተማሪዎች በማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀምና በአዳምጦ መረዳት ችሎታ መካከል የጎላ አዎንታዊ ተዛምዶ አለ፡፡ በተዛምዶው ከፍተኛውን ቦታ በመያዝ ጉልህ ድርሻ ያሳዩት አእምሯዊና ልእለ አእምሯዊ ብልህነት ናቸው፡፡ ይህም ከፍተኛ አዳምጦ የመረዳት ችሎታ ያላቸው ተማሪዎች ዝቅተኛ አጠቃቀም ካላቸው ተማሪዎች የተሻሉ መሆናቸውን ዝቅተኛ አጠቃቀም ካላቸው ተማሪዎች የተገኘው መረጃ ያሳያል፡፡ ይህም የተማሪዎችን የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም ከግምት ውስጥ በማስገባት ማስተማር የአዳምጦ መረዳትን ችሎታ በማጎልበት ረገድ ከፍተኛ አስተዋጽኦ አለው የሚል አንድምታ ይኖረዋል፡፡

5.3 አስተያየት

የተማሪዎችን የማዳመጥ ብልሃት አጠቃቀም ለማሳደግ እና የአዳምጦ መረዳት ችሎታቸውን ለማጎልበት ከጥናቱ ውጤት በመነሳት የሚከተሉት አስተያየቶች ተጠቁመዋል፡፡

1. ተማሪዎች በአዳምጦ መረዳት ትምህርት ወቅት ከዚህ ቀደም ይጠቀሟቸው የነበሩ ብልህነቶችን በመለየት፣ በመገምገምና የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀማቸውን ቢያሳድጉ፤
2. የአማርኛ ቋንቋ መምህራን የሚያስተምሩትን የአዳምጦ መረዳት ትምህርት ሲያቅዱ፣ ሲተገብሩም ሆነ ሲገመግሙ የተማሪዎችን የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም ከግምት ውስጥ ያስገባ ቢሆንና የሚሰጧቸው ተግባራትና መልመጃዎች የማዳመጥ ብልህነቶችን ለመጠቀም የሚያስችሉ እንዲሆኑ ቢደረግ፤
3. ጥናቱ በተማሪዎች የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀምና በአዳምጦ መረዳት ችሎታ መካከል አዎንታዊና ጉልህ ተዛምዶ እንዳለ አሳይቷል፡፡ በመሆኑም የስርዓተ ትምህርት አዘጋጆች የቋንቋ መማሪያና

ማስተማሪያ መሳሪያዎች ሲያዘጋጁ የተማሪዎችን አዳምጦ መረዳት ችሎታ ሊያዳብሩ የሚችሉ የማዳመጥ ብልህነት ስልጠናዎችን እንደ አንድ ይዘት አካተው ቢያቀርቡ፤

4. የማዳመጥ ብልህነት ከተለያዩ አቅጣጫ ሊታዩ የሚችሉ ናቸው፡፡ ሆኖም ግን በዚህ ጥናት ትኩረት የተደረገው በአእምሮ፣ በልእለ አእምሮና በማህበራዊ ብልህነት ላይ ነው፡፡ ስለዚህ በዚህ ርዕስ ጉዳይ ለማጥናት ፍላጎት ያላቸው አጥኝዎች በስፋትና በጥልቀት በመመልከትና ከሌሎች ተለዋዋጮች ጋር በማቀናጀት ቢሰሩ ለአዳምጦ መረዳት ችሎታ ከፍተኛ አስተዋፅኦ ይኖረዋል፡፡

ዋቢ መጻሕፍት

የትምህርት ሚኒስቴር፡፡ (2004) ፡፡ አማርኛ፣ የተማሪው መማሪያ መጻሕፍ አስርኛ ክፍል፡፡ ዱባይ ፣ የአል- ጉሬር አሳታሚ ድርጅት፡፡

ትምህርት ሚኒስቴር፡፡ (2004) ፡፡ አማርኛ የመምህሩ መምሪያ አስርኛ ክፍል፡፡ ዱባይ፣ አል-ጎሬር አታሚ ድርጅት፡፡

ትግስት ሐብቴ፡፡ (2011) ፡፡ “በጎንደር በከተማ በሚገኙ አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች በስድስተኛ ክፍል የአማርኛ ቋንቋ የማዳመጥ ትምህርት የመማር ማስተማር ብልሃቶች አተገባበር ተግዳሮቶች፡፡” (ያልታተመ) የሁለተኛ ዲግሪ የማሙያ ጥናት ጎንደር ዩኒቨርሲቲ፣ የድህረ ምረቃ መርሐ ግብር፣ ጎንደር፡፡

የውብስፈር አዳኛ፡፡ (2011) ፡፡ “በኮኪት ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የ9ኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ አዳምጦ የመረዳት ችሎታ ተዛምዶ፡፡” (ያልታተመ) የሁለተኛ ዲግሪ የማሙያ ጥናት ጎንደር ዩኒቨርሲቲ፣ የድህረ ምረቃ መርሐ ግብር፣ ጎንደር፡፡

ያለው እንዳወቀ፡፡ (2009) ፡፡ የምርምር መሰረታዊ መርሆዎችና አተገባበር፡፡ አዲስ አበባ፣ ተስፋ-የ ስዩም ማተሚያ ድርጅት፡፡

Abdahamid, F. (2012). *Listing comprehension Strategies of Arabic- Speaking ESL Learners*. Master’s Dissertation, Department of English, Colorado. State university, Fort Collins, Colorado.

Afriani. (2017). *the relation between learning style and listening comprehension Achievement of Twelfth Grade students of SMA*. Pusri Palembang UIN Raden Fatah Palembang.

Amin, I. A. R., Aly, M. A. S., & Mohammed, A. M. (2011). *A correlation study between EFL strategic listening and listening comprehension skills among*

- secondary school students (Unpublished Masters' thesis)*. Benha University, Benha, Egypt.
- Azmi, B. M., Celik, B., Yidliz, N., & Tugrul, M. C. (2014). *Listening Comprehension Difficulties Encountered by Students in Second language Learning Class*. Journal of Educational and Instructional Studies in the World, 4(4), 1-6.
- Azizah, H. (2014). *The correlation between listening comprehension and speaking ability. (Undergraduate's Theses)*. State Islamic university Syarif Hidayatullah, Jakarta, Indonesia.
- Beckman, P. (2002). *Strategy Instruction*. An online ERIC Database Full text. No.ED474302.
- Bowen, J. D., Madsen, H., & Hilferty, A. (1985). *TESOL Techniques and procedures*. Boston, MA: Heinle & publishers.
- Brown, A. L., & palinscar, A. S. (1994). *Introducing Strategic Learning from Texts by Means of informed self- control Training*. Topics in Learning and Learning Disabilities, 2, 1- 17.
- Brown, H. D. (2001). *Teaching by principles: An interactive approach to language pedagogy (2nd Ed.)*. White plains, NY: Long man.
- Buck, G. (2001). *Assessing listening*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Campbell, J., Kelly, D., Mullis, I.V.S., Martin, M.O., & Sainsbury, M. (2001). Framework and specifications for PIRLS assessment 2001, second edition. Chestnut Hill, MA: TIMSS & PIRLS International Study Center, Boston College.
- Chamot, A. U., & O'Malley, J. M. (1987). *The cognitive Academic Language Learning Approach a Bridge to the Mainstream*. TESOL Quarterly, 21, 227- 249.

- Chamot, A. U. (1994). *A Model for Learning Strategy Instruction in the Foreign Language Classroom*. In J. E. Alatis (Ed.) Georgetown University Round Table on Languages and Linguistics 1994. 323–336. Washington, DC: Georgetown University Press.
- Chamot, A. U. (2004). *Issues in language learning strategy research and teaching*. Electronic journal of foreign language teaching, 1(1), 14-26.
- Chamot, A. U. (2005). *Language learning strategy instruction: current issues and research*. Annual Review of Applied linguistics, 25, 112- 130.
- Chamot, A. U. & Robbins, J. (2006). *Helping struggling students become good language learners*. Washington, DC: NCLRC.
- Chen, A. (2013). *EFL listeners' strategy development and listening problems: A process-based study*. The Journal of Asia TEFL, 10(3), 81-101.
- Cohen, A. D, .S.F Weaver& T. Y. Li. (1998). The impact of strategies- based instruction on speaking aforeige. In A. dchorn, strategies in learning and using asecond languge, England; Pearson educational limited.
- Cohen, J. (1996). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. Hillsdale, NJ: Erlbaum. WWW.ccsebet.orgelt English language teaching Vol. 8, No. 2; 2015.
- Darweesh, A. D. (2014). *The importance of teaching listening comprehension at the University level*. Acme intellects international Journal of Research in Management, Social sciences & Technology, 8(8), 2320- 2793.
- Desma Yulisa. (2017). learning to listen: listening strategies and listening comprehension of Islamic Senior high school students. State Islamic university of Raden Fatah, Palembang, south Sumatra.

- Diana Lestari. (2017). *the correlation between self- efficacy concerning Listening skill and Listening comprehension of the eleventh grade students of SMA NegeriI. Pemulutanselata, Ranen Fatah Palembang, NIM. 12250029.*
- Ellis, Rod. (1994). *The study of second language Acquisition.* Oxford: oxford university press.
- Freeman, D. L. (2004). *Techniques and principles in language teaching.* NEW Delhi: OUP.
- Gilakjani, A. P., & Ahamadi, M, R. (2011). *A study of factors affecting EFL learners' English listening comprehension and the strategies for improvement.* Journal of language teaching and Research, 215/, 1798- 4769.
- Gilakjani, A. P., & Sabouri, N. N. (2016). *Learners' listening comprehension difficulties in English language learning: A literature review.* English Language Teaching, 9(6), 123-133.
- Goh, C. (1988). *Improving foreign language listening comprehension.* Washington DC: US department of education.
- Goh, C. (1997). *How ESL learners' with Different Listening Abilities use comprehension strategies and tactics language teaching Research, 2, 124- 147.*
- Goh, C. (1999). *Teaching listening in the language classroom.* Singapore: SEAMED Regional language Centre.
- Goh, C. (2000). *A cognitive perspective on language learners' listening comprehension problems.* System, 28, 55- 57.
- Goh, C. (2009). *teaching development interactive: listening.* White Plains. NY: Pearson Longman.

- Goh, C. (2001). *Aural comprehension instruction: principles and practices*. In M. Celce-Murcia (Ed.), *teaching English as a second or foreign language* (pp. 69- 85) Boston: Heinle and Heinle.
- Graham, S., Santos, D., & Vanderplank R. (2008). Listening comprehension and strategy use; *Ancient Exploration*. *System* 36, 52- 68, [http://dx.doi.org/10.1016/j-system.2007, //00/](http://dx.doi.org/10.1016/j.system.2007.11.001).
- Hamouda, A. (2013). *An investigation of listening comprehension problems Encountered by Saudi students in the EL listening classroom*. *International Journal of academic research in progressive education and development*, 2 (2), 113- 115.
- Huy, L. H. T. (2015). An investigation into listening strategies of efl students within the high school setting. *Asian Journal of Educational Research*, 3(4), 21-34.
- Hwaider, S. (2010). *Investigating and Developing the Teaching of the Listening Skill in the Secondary Schools in Aden Governorate*. Unpublished M.A Dissertation. University of Aden.
- Imhof, M. (2012). *Listening education*. International listening Association, 2167- 6305.
- Islam, M, N. (2012). *An analysis on how to improve tertiary EFL students' listening skill of English*. *Journal of studies in education*, 2 (2), 2162- 6952.
- Johnson, B., & Christensen, L. (2012). *Educational research: Quantitative, qualitative, and mixed approaches* (4th Ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, Inc.
- Liu, H. J. (2008). A study of the interrelationship between listening strategy use, listening

- Julien, H. (2008). *Content Analysis*. In L. M. Given (Ed.), *the sage encyclopedia of Qualitative research methods* (pp. 120- 121). Thousand oaks, CA: SAGE publications, Inc.
- Kassem, H. M. 2015. *The Relationship between Listening Strategies Used by Egyptian EFL College Sophomores and Their Listening Comprehension and Self-Efficacy*. *English Language Teaching*, 8(2), 153-169.
- Kupper, L. (1989). *Listening comprehension strategies in second language Acquisition*. *Applied linguistics*, 29, 331- 341.
- Lui, H. J. (2007). *A study interrelation between listening strategy use, listening proficiency levels, and listening style*. *ARECLS*, 5, 84- 204. Retrieved November, 22, 2011.
- McCormick, C. B. (2003). *Metacognition and learning*. In I. B wiener, W. M. Reynolds, D. K. freedheim, J. A. schinka. & W. F. velicer (Eds.), *Handbook of psychology: educational psychology* (pp. 79- 102). Hoboken, N. J., John Wiley and sons.
- Morley, J. (1999). *Current perspectives on improving aural comprehension*. *ESL magazine*, 2(1), 16- 19.
- Nelson, T. O. (1996). *Consciousness and metacognition*. *American psychologist*, 51, 102- 116.
- Nunan, D. (1997). 'What's my style?' In D. Gardner & L. Miller (eds.), *Tasks for independent language learning*. Alexandria: TESOL.
- Nunan, D. (1998). *Approaches to Teaching Listening in the Language Classroom*. Paper presented at the Korea TESOL Conference, Seoul.

- Nunan, D. (2002). *Listening in language learning*. In J. C. Richards, & W. A. language teaching (pp. 238- 41). Cambridge: Cambridge university press.
- O'Malley, J. M. & Chamot, A. U. (1990). *Learning strategy in second language Acquisition*. Cambridge: Cambridge university press.
- O'Malley, J. M., A. U. Chamot, G. Stewner-Manzanares, L. Kupper, and R. Russo. (1985). Learning strategies used by lower-intermediate and intermediate ESL students. *Language Learning* 35:21-46.
- Oxford, R. (1990). *Language learning strategies: what every teacher should know*. Boston, MA: Heinle & Helinle.
- Paris, S. G. (2004). *Principles of self-regulated learning for teachers*. In J. Ee, A. Shook, C. Chang & O-S. Tan (Eds.), *Thinking about thinking: What educators need to know* (pp.48-71). Singapore: McGraw Hill Education.
- Patrisius Djiwandoo. (2015). *Teaching listening comprehension some important aspect for material development and teaching techniques*. University Machung, Indonesia.
- Rahimi, M., & katal, M. (2012). *The impact of metacognitive instruction on EFL learners' listening comprehension and oral language proficiency*. *The Journal of teaching language skills (JTLS)*, 5(2), 69- 90.
- RenukadeviD. (2014). the role of listening in language acquisition; the challenges & strategies in teaching listening. *International Journal of Education and Information studies*. 4 (1). 59-63.
- Retabi, Z., & Amirian, Z. (2013). *Use of metacognitive strategies in listening comprehension by Iranian university students majoring in English: a*

- comparison between high and low proficient listeners.* Journal of Studies in Education, 1(3), 140-154.
- Reza Dalman. (2016). the relationship between listening Anxiety, listening comprehension strategies, and listening performance among Iranian EFL university students. International Journal of Modern language Teaching and learning, shahid Beheshti university. G.C. Tehran, Iran.
- Richards, J. C., (2008). *Teaching listening and speaking from theory to practice.* New York: Cambridge university press.
- Richards, J. C., Platt, J., & Platt. H. (2000). *Longman dictionary of language teaching and applied linguistics.* Beijing: foreign language teaching and research press.
- Rost, M. (2001). *Listening in R. carter, & D. Nunan (Eds.), the Cambridge guide to teaching English to speakers of other languages (pp. 7- 13).* Cambridge: Cambridge university press.
- Rost, M. (2009). Teacher development Intractive; Listening. White planings. NY; Pearson Long man.
- Rubin, J. (1981). The study of cognitive process in second language learning. Applied linguistics, // (2), 117- 131 [https; /doi. Org/10.1093/appli/II.2.117](https://doi.org/10.1093/appli/II.2.117).
- Rubin, J. (1987). *Learner strategies: theoretical assumption, research history and typology.* In L. wenden, & J. Rubin (Eds.), learner strategies in language learning (pp. 15- 30). Englewood cliffs, NJ: prentice- Hal.
- Rubin, J. (1995). *An Overview to a Guide for the Teaching of Second Language Listening.* In D. J. Mendelsohn & J. Rubin (Eds.), A Guide to the Teaching of Second Language Listening (140-152). San Diego: Dominie.

- Shang, H. (2008). *Listening strategy use and linguistic patterns in listening comprehension by EFL learners*. The INTL. JOURNAL OF LISTENING, 22(1), 29- 45.
- Song, M. Y. (2008). *Do divisible sub skills exist in second language (L2) comprehension? A Structural equation modeling approach*. Language testing, 25(4), 435- 464.
- Underwood, M. 1989. *Teaching Listening*. New York: Longman.
- Vandergrift, L. (1997). *The strategies of second language (French) listeners: a descriptive study*. Foreign language annals, 30, 387- 409.
- Vandergrift, L. (1999). *Facilitating second language listening comprehension: acquiring successful strategies*. ELT Journal, 53(3), 168- 176.
- Vandergrift, L. (2003). *Orchestrating strategy use: towards a model of the skilled L2 listeners*. Language learning, 53, 461- 494.
- Vandergrift, L. (2004). *Listening to learn or learning to listen?* Annual review of applied linguistics, 24, 3- 25.
- Vandergrift, L. (2007). *Recent development in second language listening comprehension research*. In Graeme Porte (Ed.). Language teaching: and studies. (pp. 291- 310), Cambridge university press, Canada.
- Vandergrift, L., Goh, C., Mareschal, C., & Tafaghodtari, M. (2006). *The metacognitive awareness listening questionnaire: development and validation*. Language learning, 56, 431- 462.
- Xiaoli Bao. (2017). *A study on listening strategies instructed by teachers and strategies used by students*. International Journal of English linguistics. Published by Canadian center of science and education.

- Wenden, A.L. (2002). *'Learner development in language learning.'*Applied Linguistics 23(1): 32-55.
- Weinstein, C. E., Tombelin, T. L., Julie, A. L., & Kim, J. (2004). *Helping students to become strategic learners: the role of assessment, teachers, instruction, and students.* In J, Ee, change, O. Tan (Eds.), *thinking about thinking: what educators need to know* (pp. 282- 310). Singapore: McGraw hill.
- Wen- sheng, Z. (2007). *Teach more strategies in EFL college listening classroom.* US-china education review, 4(3), 71- 76.
- Wenden, A.L. (2002). *'Learner development in language learning.'*Applied Linguistics 23(1): 32-55.
- White, G. (2006). *Teaching listening: time for a change in methodology.* In E> U. Juan & A. M. flor (Eds.), *current trends in the development and teaching of the four language skills* (pp. 111- 135). Berlin, DEu: Walter de Grayer & co. kg publishers.
- Wilson, J.J. (2008). *How to Teach Listening.* Harlow: Pearson Education Limited.
- Wilson, M. (2003). *Disc0very listening –Improving perceptual processing,* [http; //dx,doi.org//o,1093/elt/57,4.335](http://dx.doi.org//o,1093/elt/57,4.335).
- Zanjani. (2016). *the impact of listening strategies an improving Lernalers' listening Skill in Iran.* Journal of language teaching and research, vol.7 No. 6, pp.
- Zhang, Y. (2012). *The impact of listening strategy on listening comprehension.* Theory and Practice in Language Studies, 2(3), 625-629.

አባሪዎች

አባሪ ሀ: - የአዳምጦ መረዳት ችሎታ መለኪያ ፈተና

ጅማ ዩኒቨርሲቲ

ማህበራዊ ሳይንስና ሰብዓዊነት ኮሌጅ

የኢትዮጵያ ቋንቋ (ዎች)ና ስነ-ጽሁፍ አማርኛ ትምህርት ክፍል

የድህረ ምረቃ መርሐ-ግብር

ለ10ኛ ክፍል ተማሪዎች የተዘጋጀ የአዳምጦ መረዳት ችሎታ መለኪያ ፈተና

ውድ ተማሪዎች:- ይህ የአዳምጦ መረዳት ችሎታ መለኪያ ፈተና የተዘጋጀው “በአማርኛ ቋንቋ ተማሪዎች የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀምና አዳምጦ የመረዳት ችሎታ ተዛምዶ” በሚል ርዕስ ለተዘጋጀ ጥናት መረጃ ለመሰብሰብ ነው። ስለዚህ ከዚህ ቀጥሎ በምታዳምጡት ምንባብ መሰረት በማድረግ ለቀረቡት ጥያቄዎች በትክክል ምላሽ እንድትሰጡ እጠይቃለሁ።

ማሳሰቢያ

- 1. ስማችሁን መጻፍ አያስፈልግም።
- 2. ጥያቄዎችን በግላችሁ ልትሰሩ ይገባል።
- 3. ለሁሉም ጥያቄዎች መልስ መስጠት ይጠበቅባችሁል።

የትምህርት ቤቱ ስም.....

ጾታ.....ዕድሜ.....መማሪያ ክፍል.....

መመሪያ አንድ:- ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች «የጋብቻ ምርጫ በአርጎ» በሚል ርዕስ የቀረበውን ምንባብ በጥሞና በማዳመጥ ተገቢውን መልስ ምረጭ (ጥ)።

1. የወንድ አባት የልጅቱን ጥሩነት ካጣራ በኋላ፣ የልጅቷን አባት “ልጅህን ለልጄ ስጥልኝ” ብሎ የሚጠይቀው ከማን ጋር በመሆን ነው?

ሀ. ከሀገር ሽማግሌዎች   ለ. ከወንድሞቹ ወይም ከቤተሰቡ አባላት

ሐ. ከቃዲዎች   መ. ብቻውን

2. የልጅቷ አባት በእለቱ የቀረበለትን ጥያቄ ከወደደውና የሚስማማው ከመሰለው ይህንን የሚገልፀው ምን በማድረግ ነው?

ሀ. እሽ! በማለት፣   ለ. ምግብና ቡና በመጋበዝ፣

ሐ. ከሳምንት በኋላ ተመለስ በማለት፣ መ. ከአስራምስት ቀን በኋላ ተመለስ በማለት፣

3. ከሚከተሉት በሴቷ ልጅ አባት በኩል ስለጋብቻው የተስማሚነት ምክር የማይጠየቁት የትኞቹ ናቸው? ሀ. የሚስት እናትና አባት፣   ለ. እህቶቹና ወንድሞቹ፣

ሐ. ጓደኞቹና የሀገር ሽማግሌዎቹ፣   መ. የራሱ እናትና አባት፣

4. በፍጥምጥሙ እለት የልጁ አባት፣ የሀገር ሽማግሌዎች፣ ቃዲና ቤተሰብ ሆነው በሴት ልጅ አባት ቤት ደጃፍ በመቆም ሰላምታ ከተለዋወጡ በኋላ፣ ጥያቄያቸውን ምን በማለት ያቀርባሉ?

ሀ. “ አላህ የሰጣችሁን ልጃችሁን አላህ ለሰጠን ልጃችን ስጡልን ብለን መጥተናል”

ለ. “ አላህ የሰጣችሁን ልጃችሁን ለልጃችን ስጡልን ብለን መጥተናል”

ሐ. “ ልጃችሁን አላህ ለሰጠን ልጃችን ስጡልን ብለን መጥተናል”

መ. “ አላህ የሰጣችሁን ልጅን ልጃችንን ስጡልን”

5. የሰማኒያው ውል ምን ተብሎ ይጠራል? ሀ. ፊቂህ   ለ. ኔካ   ሐ. ዝየራ   መ. ጃዊ መመሪያ ሁለት፡- ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች (« የጉለሌው ሰካራም») በሚል ርዕስ የቀረበውን ምንባብ በጥምና በማዳመጥ ትክክለኛውን መልስ ምረጥ (ጭ)፡፡

1. የተበጀ ስራ ምንድን ነው? ሀ. አናጊ   ለ. ግንበኛ

ሀ. በጣም የተረጋጋ

ለ. ተስፋ ቢስ የሆነ

ሐ. መልካም አርያነት ያለው

መ. በማህበረሰቡ ዘንድ የተወደደ

አባሪ ለ፡- አዳምጦ ለመረዳት የቀረቡ ምንባቦች

ምንባብ አንድ፡- “የጋብቻ ምርጫ በአርጎባ”

በአርጎባ ባህል መሰረት ወንድና ሴት ልጆች እስግሚጋቡ ድረስ ከወላጆቻቸው ጋር አብረው ይቆያሉ፡፡ አንድ ልጅ ለአቅመ አዳም ሲደርስ አባቱ ለጋብቻ ተመጣጣኝ ነው ብሎ የሚገምተውን ሰው ጥሩነቷን ካረጋገጠ በኋላ፣ “ልጅህን ለልጄ እንድትሰጠኝ” ብሎ ብቻውን እቤቱ ድረስ ሄዶ ይጠይቀዋል፡፡ የሴት አባትም ጠያቂው አቻው ከሆነ “ከቤተሰቡ ጋር እመክራለሁ፤ ከስምንት ወይም ከአስራ አምስት ቀን በኋላ ተመለስ” ይለዋል፡፡ በእለቱም ጥያቄውን ከወደደውና የሚስማማው ከመሰለው ለእንግዳው ምግብ ቀርቦለትና ቡና ተፈልቶለት ይስተናገዳል፡፡ አቻው ካልሆነ ደግሞ “ልጄ ለጋብቻ አልደረሰችም” ወይም “ለሌላ ሰው ተሰጥታለች” በማለት ወዲያውኑ ይመልስለታል፡፡

በዚህ መሰረት የሴት ልጅ አባት፣ ከሚስቱ እናትና አባት፣ እህቶችና ወንድሞች እንዲሁም ከራሱ እናትና አባት፣ ከወንድሞቹና ከእህቶቹ ጋር ስለጋብቻ ጥያቄው ይመካከራል፡፡ ቤተሰቡ ለጋብቻው የሚስማሙ መሆን አለመሆኑን ያረጋግጣሉ፡፡ የወንድ ልጅ አባት በቀጠሮው ቀን “ምን መከርክ” ብሎ የሴት ልጅ አባትን ሲጠይቀው የማይስማማው ከሆነ፣ “ልጅቷ ለጋብቻው ገና አልደረሰችም” ወይም “ለሌላ ሰው ተሰጥታለች” ይለዋል፡፡ መስማማቱን ከገለጸለት ደግሞ፣ ሽማግሌዎችን ይመርጥና ሁለቱ ተነጋግረው የፊቂህ (ፍጥምጥም) ቀንን ይወስናሉ፡፡ በዚህ ቀን የልጁ አባት፣ የሀገር ሽማግሌዎች፣ ቃዲ፣ ቤተሰብ ወዘተ ሆነው የሴት ልጅ አባት ደጃፍ ይቆሙና “አሰላማሌኩም” ይላሉ፡፡ የሴት ወገንም በአጻፋው “ዋሌኩም ሰላም” ብለው ይመልሳሉ፡፡ በመቀጠልም የወንድ ወገን “አላህ የሰጣችሁን ልጃችሁን አላህ ለሰጠን ልጃችን ስጡልን ብለን መጥተናል” ብለው ይጠይቃሉ፡፡ የሴት ወገንም መልሶ «አላህ የሰጠንን ልጃችንን አላህ ለሰጣችሁ ልጃችሁ ሰጥተናል” ካሉ በኋላ ይዘያየራሉ፤ እጅ ለእጅ ይሰላማሉ፡፡ በስነ ስርዓቱ ላይ ኔካው (የሰማኒያ ውል) ይታሰራል፡፡ ከዚህ በኋላ የወንድ ልጅ አባት በልጅቷ ጸጉር ላይ የሚሰካ ወለባ፣ ቅቤ፣ በአንገት ላይ የሚንጠለጠል የተበሳ ብር፣ የወገቧ መታጠቂያ መቀነት (ጃዊ)፣ በአንገቷ ላይ የሚደረጉ አምስት ቀጫጭን ቀለቦች ያደርጋል፡፡ ይህ ለመታጨቷ ምልክት ነው፡፡ በአርጎባ ብሔረሰብ ባህል መሠረት የታጨችው ልጅ ለአቅመ ሔዋን ያልደረሰች ከሆነች እስከምትደርስ ከወላጆቿ ዘንድ ትቀመጣለች፡፡ በዚህ ጊዜ በኢድ ወቅት ለልጅቷ አንደኛው ሚዜ የሚሆነው ልብስ፣ ጫማና የተለያዩ ስጦታዎችን ወስዶ ይሰጣል፡፡ በአረፋ ወቅት ደግሞ የበግ ሙክት ለቤተሰቦቿ ይዞ ሄዶ ከሰጠ በኋላ እራሱ አርዶ ‘ይረብዝ’ና ወደ ቤቱ ይመለሳል፡፡

: እነዚህን ለኢድና ለአረፋ በአል ጊዜ ሚዜው ለስጦታ የሚወስዳቸውን ስጦታዎች የሚሸፍነው የልጅ ቤተሰብ ነው::

(ከአማርኛ የመምህሩ መምሪያ 10ኛ ክፍል፣ 2004፣ 11- 12 የተወሰደ)::

ምንባብ ሁለት: - “ የጉለሌው ሰካራም”

በጉለሌ የነበረው የታወቀ ዶሮ ነጋዴ ማነው ብለው ከገፈርሳ እስከ ደጃዝማች ይገዙ ሰፈር ለጠየቁ ሰዎች፤ ተበጀ ሰካራሙ ተበጀ ዶሮ ነጋዴው፤ ተበጀ ነው ብለው ይነግሯቸዋል:: የሕይወቱ ታሪክ ፍጹም ገድል ነው:: ጢም ያለው ሽማግሌ ሰው ነው:: ራሱን ጠጉር ውሀ ወይም መቀስ ነክቶት አያውቅም:: ማለዳ አይናገርም:: በጠርሙስ የከመረውን ከጠጣ በኋላ ሲራገም ወይም ሲሳደብ ሲፈክር ወይም ሲያቅራራ ድምጹ ከፈረንጅ ውሻ ድምጥ ይወፍራል:: ቢያውቀውም ባያውቀውም ላገኘው ሁሉ ማታ ሰላምታ ይሰጣል:: ቢያውቀውም ባያውቀውም ካገኘው ሁል ጋር ማታ ይስቃል:: ቢውቀውም ባያውቀውም የሰላምታው አይነት እንደ ወታደር ወይም እንደ ሲቪል ቢሆን ለእርሱ እንደተመቸው ነው:: ከሰላምታው ጋር ድምጥ ትሰማለችሁ:: ከአፉ ከሚወጣው ግን አንድ ቃል መለየት አትችሉም::

ቡን በተፈላ ጊዜ በጉለሌ በየምድጃው ሥር የሰካራም ተረት በየተጫወተ ሰው ሁሉ የተናገረ በተበጀ ላይ ነው:: መልኩን አይተውት ያላወቁት ባልቴቶች እንኳ ከፍንጃል ቡን ፉት እያሉ የሌላውን ሰካራም ተረት በተበጀ ላይ ያላክኩት ነበር:: ይህ እውነት ነበር:: በጠባዩ ከተባለለት የባሰ ሰካራም ይሁን ወይም የጉለሌ ባህር ዛፍ ውስጥ ወጥቶ እንደ አዲስ እንግዳ ሰው ሆኖ ለአዲስ አበባ ታይቷል::

ከዱሮ የእንጨት ጉሙሩክ አጠገብ ወደ ምሥራቅ ሲል ካለው ወንዝ ማዶ ድልድዩን ወደ ምሥራቅ ተሻግሮ መጀመሪያ የሚገኘው አነስተኛ ሳር ክዳን ቤት የተበጀ ቤት ማለት ያ ነው:: በቤቱ በዚያ በጉለሌ በሠፈሩ ኖረ:: እንጨቱን ተሸክሞ አፈሩን ቆፍሮ ቤቱን የሰራው እርሱ ነው:: ዋጋ ከፍሎ አስከድኖታል:: ተበጀን ኩራት ተሰማው:: ቆይቶ ደግሞ አይኖቹ እንባ አዘሉ:: በጉንጨም የእንባ ዘለላ ወረደው:: በግራ እጁ መዳፍ ከጉንጨ የተንከባለለውን እንባ ጨፈለቀው:: ዓይኖቹ እንባ ያፈሰሱ ለራሱ ጎጆ ስላለው ነው:: ሊነገር በማይችል ደስታ ልቡ ተለውስዋል:: ዝናም ያባረራቸውም ከቤቱ ጥግ ሊጠለሉ ይችላሉ:: ቤት የእግዚአብሔር ነውና ወዠብ እንዳያገኛቸው ከቤት ውስጥ ዝናቡ እስኪያባራ ይቆያሉ:: ተበጀን « ቤትህን ይባርክ » ሊሉት ነው:: እንግዲህ መንገደኛው ሁሉ « ይህ የማን ቤት ነው ? ብሎ ሲጠይቅ

የተበጀ ሊባል ነው » አለ። ቀጥሎ ደግሞ « ተበጀ የትኛው ነው ሲባል ዶሮ ነጋዴው ሊባል ነው » አለ።

« ዶሮ ነጋዴው የትኛው ነው » ሲባል ያ የጉለሌው ሰካራም ሊባል ነው። አወይ! እኔ ተበጀ፤ ተበላሽቻለሁ አለና ደነገጠ። ከዚህ በኋላ ስለቤቱ ክብር እንኳ መጠጥ መተው ይገባኛል አለ። መጠጥ ለመተው ያሰበበት የመጀመሪያ ጊዜው ይህ ነው። ሰካራምነት ጉዳት መሆኑ ተሰምቶት እንደሆነ ይናገር ስለ ቤት ክብር ማለቱ ግን ወደ ዳር ይቆይ። ስለ ቤት ክብር ምን ያውቃል? ዶሮ ነጋዴው ተበጀ ሰካራው ተበጀ አይደለምን?

ሰካራው ተበጀ የሰራውን የገዛ ቤቱን ከፍቶ ገበና ኩራዙን አስቀምጦ ክብራቱን ለመጫር ሲያወጣ በሐሳብ ተሰቅዞ እንደዚህ አሰበ። መምረጥ አለብኝ። ከዚህ ቤት ያለው መጠጥ ሁሉ አንድ ሳይቀር እየወጣ ይፍሰስ፤ ከዚህ በኋላ ክብራቱም ኩራዙም በቤት ይደር፤ በአዲሱም ቤት ብርሃን ይዙርበት። አለዚያም በአዲሱ ቤት መጠጥ ይዙርበት፤ ኩራዙም ክብራቱ ከቤት ይውጣና ይፍሰስ። ሊደረግ የሚገባ ከሁለቱ አንዱ ነው እንጂ፤ በሰካራው ተበጀ ቤት መጠጥና እሳት በአንድነት ይህች ውሸት አለና ሳቀ።

ከሁለቱ አንዱ ለማድረግ ሳይቆርጥ መብራቱን አቃጠለና ተቀመጠ። እንደገና ደግሞ እንደዚህ አሰበ። አያድርገውና ዛሬ ሰክሬ ይህ ቤት ቢቃጠልብኝ አመዱን አይቶ በሰካራው ተበጀ ላይ ለመሳቅ ድፍን ጉለሌ ነገ ከዚህ ነው የሚቆም! ጉለሌ ምን ባለኝ? ወሬ ከማቡካት በቀር ጉለሌ ምን ሥራ አለው? ለአዲስ አበባም የስድስት ወር መሳቂያ በሆንኩ ነበር። መንገድ አላፈዎችም ነገ በዚህ ሲያልፉ አመዱን አይተው ይህ የተቃጠለው ቤት የማን ነበር ሲሉ የተበጀ ሊባል ነው። በሰካራው ተበጀ ቤት መጠጥና እሳት ባንድነት ይህች ውሸት!

ወደ ውጭ እንደ እርም ወርውሮት የነበረውን የመጠጥ ጠርሙስ ሁሉ በጨለማው ዳብሶ አንድ በአንድ ለቃቀማቸው። አንዱን ግን ቀና አደረገና ከአፍንጫው አስጠግቶ አሸተተው። በጠርሙሱ ቅርፅ የመጠጡን አይነት አወቀው። ዊስኪ ነበርና ስለዚህ ነው ሰው እንዳይሰማ ቀስ ብሎ የሳቀ። የጠርሙሱን ግማሽ ከጠጣ በኋላ ግን በአፉ ቡሽ ቢወትፍበት ለሳቁ መጠን የለውም። « ጉለሌ ተኝቷልና ከዚህ ከባሕር ዛፍ ሥር ቁጭ ብዩ ብጠጣ የሚታዘበኝ የለም» አለና አሰበ። እውነቱን ነው። ጉለሌስ ተኝቶ ነበር ነገር ግን አሁን እርሱ ጠጥቶ የሰከረ እንደሆነ ጉለሌን ሊቀሰቅሰው ነው እርሱ ከጠጣ በጉለሌ ማን ይተኛል?

ጠርሙሱን ከከፈተው በኋላ ብርጭቆ ያስፈልገው እንደነበር ትዝ አለው። ሶስት የሚሆን ደኅና ጉንጭ ጠርሙሱን ከአፉ አስጠግቶ ጨለጠ። ከዚያ በኋላ የሚጠጣበት ብርጭቆ ሊያመጣ አስቦ በመቀጠል ደግሞ በሶስት ጉንጭ ምን ያህል ጠርሙሱን ቀና አድርጎ በጨረቃዋ ተመለከተ። «(ግማሹን ያህል ስርጉጀዋለሁ)» አለና በሳቅ ፈነዳ። « ለዚህችስ ብርጭቆ ማምጣት አያሻም» እያለ ጠርሙሱን አምቦጫቦጨው። በቀኝ ክንዱ መሬቱን ተረክዞ የቀረውን ጅው አድርጎ ወደ ውስጥ ወረወረው። ባዶውን ጠርሙስ ደግሞ በጁ እየጠነቀለ «አንተን ደግሞ ለአንድ ዶሮ ለውጩ ሞያ እይዛለሁ የዊስኪ ቅርፍቱም ዋጋ አለው አይጣልም» አለ።

«እንዲሁ ሲጠጣ ሌሊቱን አጋመሰው። ቀጥሎ ከእግሩ በታች የወደቀውን ጠርሙስ እየቆጠረ ይህን ሁሉ እንደጠጣሁት አላምንምና በጉለሌ አፈርሳታ ይደረግልኝ እነናቄ እነተሰማ አጎቴም ይጠጣሉ» አለ። የጠርሙሱ መጠጥ ሁሉ እስኪያልቅ ድረስ ከዚያ ከዛፉ ሥር ተቀምጦ ያን ጠንካራ ትምባሆውን ከአፉ አለየውም። በሳቅ ጊዜ ብቻ መልሶ ዝም እስኪል ድረስ መጠጡ ወይም ትምባሆው ከአፉ ያቋርጣል። የመጠጥና የትምባሆ ጊዜው ተበጀ ይህ ነው። ማለዳ በቀዝቃዛ ውሃ ታጠበ። ቋንጣም እንቁላልም ጠበሳና በዳቦ በላ። የጦም ቀን ነበር « ለአባ ተክለ አረጋይ አልናገርምና ነፍሴ ሆይ ግድ የለም አለ»። የነፍስ አባቱን ማለቱ ነው። ምናልባት በዓመት እንኳ አንድ ጊዜ ጠየቋቸው ወይም ጠይቀውት አያውቁም፤ እርሱንም አያደርሰውም፤ እርሳቸውም ከቤታቸው አይወጡም፤ አንዳንድ ጊዜ የዛሬውን እሑድ ዕረፍት አደርገዋለሁ ያለ እንደሆነ እግሩን ደኅና አድርጎ የሚታጠብበት ቀን ማለት ነው።

ደክሞት ነበርና ደኅና እንቅልፍ ተኝቶ ነበር። ዝናቡን ነጎድጓዱን ጎርፉን ውሃ ሙላቱን አልሰማም። አንዳች ነገር ሰማ። ዘፈን እና እልልታ የሰማ መሰለው። ትናንት ከጠጣው መጠጥ ኃይል መሰለውና ይህስ እብደት ነው እንጂ ስካር አይደለም አለና ተመልሶ ተኛ። እንደገና አዳመጠ። የእርዳታ ጥሪ ጩኸት ሰማ። ከአልጋው ዘልሎ ከወረደ በኋላ ቤቱን ለመዝጋት ጊዜ አላገኘም። በትልቁ ወንዝ ዙሪያ ቁመው ይጮሁ የነበሩ ሰዎች የውሃው ሙላት የሾገሌን ሰራተኛ እንደጠለፉት ነገሩት። ጎርፉ የወሰደው ሾገሌን ራሱን ቢሆን ወይም የሾገሌን ሰራተኛ ለተበጀ ማዕረግ ምኑም አይደለም። « ሰራተኛይቱን እናንተ በመጨረሻ ያያችኋት ወዴት ነው? » ብሎ ጠየቀና እየጠለቀ በዋና ይፈልግ ጀመር። ስለ ሰራተኛ ገረድ በትኩስ ውሃ ሙላት ለመግባት አንሰዋም ያለው ጉለሌ በዳር ተሰልፎ ቁሞ ተበጀን ይመለከት ነበር።

ብዙ ጠልቆ ከቆየ በኋላ ብቅአለና « አገኝኋት መሰለኝ » ብሎ በዳር ላሉት ጮሆ ተናገረ። ለሰው ሁሉ ደስታ ሰጠው። ከሁሉም ይልቅ እርሱን ደስ አለው። የጠለቀውና የዋኝው ረጅም ጊዜ ስለሆነ ደክሞት

ነበር።። ነገር ግን ሊያወጣት ይገባዋል።። ጠለቀና አገኛት።። በአሸካክሙ ላይ ጥበብ ያስፈልጋል።። አለዚያስ ውሃው ሙላት እንደገና ይነጥቀዋል።። እንደተሸከማት ውስጥ ለውስጥ ዋኝና ከዳር ብቅ አለ።። ከሸክሙ ክብደት ኃይል የተነሣ ወዲያው ወደቀ።። እርዳታ ተነባበሩለትና ጎትተው እርሱንም እርሷንም አወጧቸው።። ተበጀ ተንዘራግቶ በብረቱ ውጋት እያቃተተ የጉለሌ ሰው በሳቅ ሲፈነዳ ሰማ፤ ከራሱ በኩል ቀና አለና « ሴትዮዋ ድናለች? » ብሎ በርህራሄ ድምፅ ጠየቃቸው።። አንዱ ቀረበና «አሳማ ነው ያወጣሃው» አለው።። የሚያቃትተው ተበጀ ከወደራሱ ቀና አለና «አሳማ?» ብሎ ጠየቀው።። «ለመሆኑ ከእናንተ ውሃ ወሰደባችሁ ሰው ነበር ወይስ አሳማ ኑርዋል? » ብሎ ተበጀ ጠየቀና ያቃትት ጀመር።።

ጎረቤትህን እንደነፍስህ ውደድ ቢባልም ሰዎችን እን እኑላን ነበር እንጂ የእኑላን አሳማዎች አልነበረም።። እኑላ ጎረቤቱ አሳማ አርቢ ነው።። ውሃው ሙላት ነጥቆ ወስዶ የነበረ የእኑላን አሳማ ሳለ ያላዩትን ቢያወሩ ግድ የሌላቸው ሰዎች የሾገሌን ሰራተኛ ውሃ ወሰዳት ብለው አውርተው የተበጀ ነፍስ ለአንድ አሳማ ነፍስ ሊያስለውጡት ነበር።። መልካሙ የሰማዕትነት ሥራው ሁሉ ደግሞ እንዲሁ ርካሽ ሆኖ የሚቆጠር የሆነበት ዘወትር የሚሰክር ሆኖ ስለታወቀ ነው።። በሞራልም መሠረት አደረግሁት የሚለውን ሁሉ ሳያውቀው እንደሚያደርገው ይቆጥሩበታል።። «በጎ ሥራህን ሁሉ በትኩስ መቃብር ውስጥ አፈር አልብሰው አንተ ሰው ሁን ሚስት አግባ ልጆች ይኑሩህ» ይሉትና ይዘልፍት ነበር።። ድኃ ቢሆን ወይም ባለጠጋ ሰካራም ቢሆን ወይም ትጎርምተኛ ሁሉም የጉለሌ ልጆች ነን አባታችንም ጉለሌ ነው ብሎ ራሱን ሚያኮራ እርሱ ተበጀ ብቻ ነው (ከተመስገን ገብሬ፣ 1941፣ የጉለሌው ሰካራም ተቀንጭቦ የተወሰደ ለ10ኛ ክፍል በተማሪው መጻሕፍ ላይ ከገፅ 120- 1

አባሪ ሐ:- የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀም መለኪያ የጽሁፍ መጠይቅ

ጅማ ዩኒቨርሲቲ

ማህበራዊ ሳይንስና ሰብዓዊነት ኮሌጅ

የኢትዮጵያ ቋንቋ (ዎች)ና ስነ-ጽሁፍ አማርኛ ትምህርት ክፍል

የድህረ ምረቃ መርሐ-ግብር

በ110ኛ ክፍል ተማሪዎች የሚሞላ የጽሁፍ መጥቅ

ውድ ተማሪዎች:- የዚህ መጠይቅ ዋና አላማ “ በአማርኛ ቋንቋ ተማሪዎች የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀምና አዳምጦ የመረዳት ችሎታ ተዛምዶ” በሚል ጥናት በሚካሄደው መረጃ ለማግኘት ነው:: በዚህ መጠይቅ አማካኝነት የተሰበሰበው መረጃ ለሌላ አላማ አይውልም:: በመሆኑም መጠይቁን በምትሞሉበት ጊዜ ማንንም ሰው ሳታማክሩ በመመለስና ለምትሰጡት መልስ ታማኝ በመሆን ለጥናቱ ውጤት አስተማማኝነት የበኩላችሁን እንድታበረክቱ በአክብሮት እጠይቃለሁ::

ማሳሰቢያ

1. ስማችሁን መጻፍ አያስፈልግም::
2. መጠይቁን በግላችሁ ልትሞሉይገባል::
3. ለሁሉም ጥያቄዎች መልስ መስጠት ይጠበቅባችሁል::

ክፍል አንድ:- የግል ሁኔታ

1. ስም.....
2. ዕድሜ.....
3. የክፍል ደረጃ .....
4. የትምህርት ቤቱ ስም.....

ክፍል ሁለት:- የጽሁፍ መጠይቁ መመሪያ

ከዚህ በታች የማዳመጥ ብልህነት አጠቃቀምን የሚገልጹ ጥያቄዎች ቀርበዋል:: እያንዳንዱን ዓረፍተ ነገር በጥምና አንብቦሽ (ህ) ከተጠቀሱት የብልህነት አጠቃቀም (ሽ) አስመልክቶ ከቀረቡት አምስት አማራጮች

መካከል አንዱን ብቻ በመምረጥ ከምርጫው ፊት ለፊት ከሚገኘው ሳጥን ውስጥ የ(√) ምልክት በማድረግ መልሽ (ስ)፡፡ ለእያንዳንዱ ትክክል ወይም ስህተት መልስ የለውም፡፡

የመመዘኛዎቹ መግለጫ

5. ሁልጊዜ እጠቀማለሁ

4. አብዛኛውን ጊዜ እጠቀማለሁ

2. አብዛኛውን ጊዜ አልጠቀምም

3. አልፎ አልፎ እጠቀማለሁ

1. በጭራሽ አልጠቀምም

ተ. ቁ	ጥያቄዎች	አማራጮች				
		5	4	3	2	1
1	ማዳመጥ ከመጀመሪያ በፊት፣ ለማዳመጥ አቅዳለሁ።					
2	ሳዳምጥ በጭንቅላቴ ውስጥ እተረጉማለሁ ፡፡					
3	ከማዳመጥ በፊት በርዕሱን በማየት ስለሚደመጠው ነገር ትንበያ እሰጣለሁ።					
4	አዳምጦ መረዳት ላይ ችግር ሲያጋጥመኝ በጽሁፉ ላይ የበለጠ አተኩራለሁ።					
5	እያዳመጥኩ ስለ ርዕሰ ጉዳዩ ቀድሞ ከማውቀው ጋር እወዳደራለሁ፡፡					
6	በማዳምጥበት ጊዜ አወንታዊ አመለካከት እንዲኖረኝ እራሴን አበረታታለሁ።					
7	ለመረዳት እንዲያግዘኝ ልምዴን እና እውቀቴን እጠቀማለሁ።					
8	ጽሁፉን ለመረዳት ስለ ጽሁፍ አደረጃጀት ያለኝን ዕውቀት እጠቀማለሁ።					
9	ያልገባኝ ነገር ቢኖርም፣ ማዳመጤን አቀጥላለሁ፡፡					
10	ከማዳመጤ በፊት በርዕሱ ላይ በመመስረት ስለ ማዳመጥ ነገር ትንበያ እሰጣለሁ።					
11	ለእያንዳንዱ አዲስ ቃል ብዙ ትኩረት ሳላደርግ የተነገረውን አዳምጣለሁ።					
12	የሚቀጥለውን እንዳያመልጠኝ ያልገቡኝን ቃላት እዘለላለሁ።					
13	ካዳመጥኩ በኋላ ያዳመጥኩትን በአእምሮ ማጠቃለያ እሰጣለሁ።					
14	ትኩረቴን የሚረብሽ ነገር ቢገጥመኝም ወደ ነበርኩበት ለመመለስ እሞክራለሁ።					
15	ከመምህራና ከክፍል ጓደኞቼ ጋር ስለ አዳምጦ ለመረዳ የተሻለ መንገድ የቱ እንደሆነ እነጋገራለሁ፡፡					

16	የማዳመጥ ችግሮቹን ለይቼ ለመፍታት እሰራለሁ።					
17	ቅድመ ቅጥያዎች እና ድህረ ቅጥያዎች ለመረዳትዎ የቋንቋውን ስነ ልሳናዊ ፍንጮች እጠቀማለሁ።					
18	የማዳመጥ ችሎታዬን ለማሳደግ የቴሌቪዥን ፕሮግራሞችን ወይም ፊልሞችን እከታለሁ ወይም ሬዲዮን አዳምጣለሁ።					
19	ካዳመጥኩ በኋላ ችግሮቹን ለይቼ እንዴት መወጣት እንዳለብኝ አሰላስላለሁ።					
20	ካዳመጥኩ በኋላ ምን ያህል መረዳት እንደቻልኩ እገመግማለሁ።					

አባሪ መ፡- ከመገኛ ቋንቋው የተወሰደ የጽሁፍ መጠይቅ

No	Listening Strategy	Scale				
		5	4	3	2	1
1	Before I start to listen, I have a plan in my head for how I am going to listen.	5	4	3	2	1
2	I translate in my head as I listen	5	4	3	2	1
3	Before listening, I make predictions about the listening material based on the title.	5	4	3	2	1
4	Before I start to listen, I have a plan in my head for how I am going to listen.	5	4	3	2	1
5	As I listen, I compare what I understand with what I know about the topic	5	4	3	2	1
6	As I listen, I encourage myself through positive self-talk.	5	4	3	2	1
7	I use my experience and knowledge to help me understand.	5	4	3	2	1
8	I use my knowledge of the text organization to understand the text.	5	4	3	2	1
9	When there's something I don't understand, I pursue trying to compensate for it.	5	4	3	2	1
10	Before listening, I make predictions about the listening material based on the title.	5	4	3	2	1
11	I use my experience and knowledge to help me understand.	5	4	3	2	1
12	I skip over words that I do not understand so that I don't miss what is said next.	5	4	3	2	1
13	After listening, I make a mental summary of what I have listened to.	5	4	3	2	1
14	I try to get back on track when I lose concentration.	5	4	3	2	1
15	I talk to my teacher and classmates about how to be a better listener of English.	5	4	3	2	1
16	I identify my problems in listening and work on solving them.	5	4	3	2	1

17	I use linguistic clues to comprehend the scripts, such as prefixes and suffixes.	5	4	3	2	1
18	I watch TV shows or movies or listen to the radio in English to enhance my listening ability.	5	4	3	2	1
19	After listening, I reflect on my problems or difficulties and how to overcome them.	5	4	3	2	1
20	After listening, I evaluate how much I could understand.	5	4	3	2	1

አባሪ ሠ:- ከሶስት አራሚዎች የተገኘ የአዳምጦ መረዳት ውጤት ውጤት

ኮድ	አራሚ.1	አራሚ.2	አራሚ.3	አማካይ
1	54	54	54	54
2	30	30	30	30
3	49	49	49	49
4	54	54	54	54
5	50	50	50	50
6	40	40	40	40
7	42	42	42	42
8	48	48	48	48
9	78	78	78	78
10	56	56	56	56
11	47	47	47	47
12	54	54	54	54
13	56	56	56	56
14	52	52	52	52
15	58	58	58	58
16	40	40	40	40
17	56	56	56	56
18	30	30	30	30
19	48	48	48	48
20	56	56	56	56
21	32	32	32	32
22	32	32	32	32
23	52	52	52	52
24	46	46	46	46
25	42	42	42	42
26	33	33	33	33
27	42	42	42	42
28	46	46	46	46
29	80	80	80	80
30	64	64	64	64
31	62	62	62	62
32	68	68	68	68

33	39	39	39	39
34	56	56	56	56
35	54	54	54	54
36	62	62	62	62
37	56	56	56	56
38	68	68	68	68
39	56	56	56	56
40	46	46	46	46
41	42	42	42	42
42	54	54	54	54
43	80	80	80	80
44	56	56	56	56
45	40	40	40	40
46	80	80	80	80
47	50	50	50	50
48	30	30	30	30
49	70	70	70	70
50	52	52	52	52
51	62	62	62	62
52	60	60	60	60
53	55	55	55	55
54	56	56	56	56
55	54	54	54	54
56	46	46	46	46
57	40	40	40	40
58	70	70	70	70
59	80	80	80	80
60	54	54	54	54
61	70	70	70	70
62	50	50	50	50
63	40	40	40	40
64	65	65	65	65
65	54	54	54	54
66	48	48	48	48
67	30	30	30	30
68	64	64	64	64
69	50	50	50	50
70	58	58	58	58

71	66	66	66	66
72	34	34	34	34
73	64	64	64	64
74	54	54	54	54
75	55	55	55	55
76	58	58	58	58
77	70	70	70	70
78	54	54	54	54
79	54	54	54	54
80	61	61	61	61
81	48	48	48	48
82	53	53	53	53
83	58	58	58	58
84	64	64	64	64
85	55	55	55	55
86	31	31	31	31
87	56	56	56	56
88	73	73	73	73
89	52	52	52	52
90	66	66	66	66
91	56	56	56	56
92	67	67	67	67
93	35	35	35	35
94	64	64	64	64
95	46	46	46	46
96	54	54	54	54
97	35	35	35	35
98	54	54	54	54
99	62	62	62	62
100	70	70	70	70
101	62	62	62	62
102	60	60	60	60
103	70	70	70	70
104	54	54	54	54
105	45	45	45	45
106	60	60	60	60
107	50	50	50	50
108	60	60	60	60
109	46	46	46	46
110	33	33	33	33
111	64	64	64	64

112	74	74	74	74
113	43	43	43	43
114	32	32	32	32
115	40	40	40	40
116	42	42	42	42
117	64	64	64	64
118	30	30	30	30
119	60	60	60	60
120	70	70	70	70
121	72	72	72	72
122	50	50	50	50
123	62	62	62	62
124	80	80	80	80
125	65	65	65	65
126	48	48	48	48
127	71	71	71	71
128	60	60	60	60
129	56	56	56	56
130	42	42	42	42
131	50	53	50	50
132	60	60	60	60
133	52	52	52	52
134	54	54	54	54
135	54	54	54	54
136	60	60	60	60
137	68	68	68	68
138	56	56	56	56
139	62	62	62	62
140	46	46	46	46
141	52	52	52	52
142	50	50	50	50
143	52	52	52	52
144	48	48	48	48
145	52	52	52	52
146	46	46	46	46
147	60	60	60	60
148	54	54	54	54
149	60	60	60	60
150	54	54	54	54

አባሪ ረ፡- ከጽሁፍ መጠይቅ የተሰበሰበ መረጃ

ኮድ	የጥያቄ ቁጥር																				ድምር
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
1	3	4	2	5	3	2	1	5	1	5	2	5	5	4	3	2	3	2	4	1	62
2	4	1	1	4	2	3	2	5	3	2	3	3	3	4	1	3	2	3	3	3	55
3	4	5	3	3	4	4	4	1	5	4	3	4	3	1	3	3	2	4	5	5	70
4	3	5	4	4	4	2	3	4	4	3	4	3	4	3	5	5	1	1	2	5	69
5	4	4	3	5	5	4	2	3	3	2	5	3	5	2	4	5	5	5	4	4	77
6	3	3	2	4	2	1	4	5	4	2	2	1	4	5	3	3	4	5	3	5	65
7	4	3	4	4	4	4	4	5	2	2	4	2	3	5	4	3	5	5	2	5	74
8	3	1	2	3	3	2	3	4	5	4	3	4	4	5	4	4	3	4	1	5	67
9	4	4	1	5	5	1	2	4	5	2	4	5	2	4	5	4	4	2	5	4	72
10	2	4	2	4	3	4	5	3	1	5	4	4	3	5	4	3	5	5	4	4	74
11	3	4	2	4	2	4	3	4	5	3	5	5	4	2	1	5	4	2	5	2	69
12	4	2	3	4	3	3	3	3	5	4	1	4	5	2	4	4	3	5	4	5	71
13	5	3	4	2	1	3	4	4	2	5	4	2	3	2	1	3	2	3	2	4	59
14	2	5	1	3	3	4	5	3	1	5	3	2	3	2	3	2	1	2	3	3	56
15	4	1	2	2	5	4	2	4	2	3	3	5	4	5	5	2	4	4	4	2	67
16	3	3	1	2	3	2	3	5	5	5	4	4	5	4	1	5	3	1	5	1	65
17	4	2	3	5	5	4	1	4	4	4	5	4	5	3	4	5	1	4	4	2	73
18	2	4	4	3	4	4	2	2	4	5	2	1	3	3	5	4	5	2	3	3	65
19	3	1	5	5	5	2	3	2	5	3	4	2	4	3	4	5	2	4	3	4	69
20	4	5	1	3	1	4	2	5	3	4	4	2	3	4	4	4	2	1	4	5	65
21	4	4	2	3	4	4	1	1	4	3	4	2	1	3	5	3	2	2	5	2	59
22	3	1	3	4	5	5	4	4	1	2	1	5	2	4	1	4	2	3	2	2	58
23	4	1	4	4	3	4	5	3	4	3	4	4	3	3	2	1	2	1	2	4	61
24	5	2	2	2	5	1	3	3	4	5	5	1	1	4	2	3	3	2	4	3	60
25	5	2	4	4	4	2	5	4	2	3	4	2	4	2	3	4	3	4	5	3	69
26	4	4	3	3	4	2	3	3	2	5	5	5	3	5	5	1	1	1	5	3	67
27	5	4	3	3	3	2	4	4	5	4	4	4	4	4	4	2	1	2	4	2	68
28	3	2	4	5	5	3	5	5	3	1	5	3	5	2	2	5	2	4	3	2	69
29	4	5	5	4	2	4	4	4	5	2	4	4	4	2	2	5	3	5	3	4	75
30	2	4	3	3	1	4	2	4	2	3	5	3	4	3	5	4	5	4	2	3	66
31	3	4	4	2	4	1	3	5	5	4	3	4	3	3	2	5	2	4	3	5	69
32	4	5	4	2	3	4	5	4	5	2	4	4	2	5	2	5	2	4	2	3	71
33	3	2	4	4	3	4	5	3	3	4	5	5	1	4	5	2	2	5	2	4	70
34	4	4	5	4	1	4	1	5	4	5	5	4	2	1	4	3	1	2	5	5	69
35	4	5	5	4	4	2	2	1	4	4	4	3	1	2	5	4	2	5	4	4	69
36	1	3	4	4	5	2	3	4	4	5	5	5	3	3	4	5	3	4	3	3	73

37	4	3	4	5	4	4	1	5	5	3	5	2	4	3	4	4	3	4	2	1	70
38	5	4	4	3	5	5	4	3	4	5	4	4	2	5	5	1	1	4	2	5	75
39	4	4	5	2	2	3	2	4	3	4	4	2	2	2	2	3	4	1	1	4	58
40	4	1	3	3	3	1	4	3	4	1	3	2	2	3	2	2	4	4	2	4	55
41	3	3	2	3	2	5	4	1	4	4	3	2	1	3	5	2	5	3	5	3	63
42	5	2	4	3	4	1	3	4	3	4	5	4	3	5	5	4	3	4	5	2	73
43	3	2	4	5	5	4	5	5	4	5	4	4	3	4	1	5	5	5	4	4	81
44	2	3	4	4	4	4	3	4	3	4	5	2	2	4	1	3	2	3	3	1	61
45	4	3	5	4	5	4	1	3	5	5	3	4	4	4	1	5	3	4	3	4	74
46	4	5	5	4	5	3	2	4	4	4	3	4	3	3	3	5	3	3	4	5	76
47	4	4	4	5	5	4	4	5	3	2	3	3	5	1	5	5	2	2	2	4	72
48	3	4	5	4	4	4	1	4	4	3	4	1	1	5	4	2	1	5	4	2	65
49	4	4	5	5	4	5	2	5	3	3	2	1	3	5	3	3	4	5	3	5	74
50	3	4	3	3	5	2	5	4	5	2	5	4	2	5	3	5	2	4	3	1	70
51	4	4	5	5	3	3	3	3	2	2	4	5	2	5	4	4	5	3	2	2	70
52	4	4	4	1	4	4	3	5	5	2	5	4	3	5	5	2	4	5	2	3	74
53	3	3	4	4	3	5	3	4	5	2	3	3	4	3	4	2	5	3	2	4	69
54	1	5	4	4	3	3	4	4	5	2	5	2	5	5	4	3	4	2	1	5	71
55	3	3	4	3	5	3	4	2	2	1	5	1	4	1	3	5	5	4	1	3	62
56	4	4	2	3	5	5	2	3	1	3	5	4	3	2	3	2	5	1	4	2	63
57	4	5	3	4	5	4	4	3	3	5	4	4	4	3	5	2	4	2	3	2	73
58	5	2	5	4	3	2	3	3	5	3	3	4	5	4	3	5	4	3	4	3	73
59	4	5	1	2	5	5	5	5	4	5	3	1	4	5	4	1	5	3	5	3	75
60	3	4	2	5	4	5	4	4	3	4	1	4	2	4	1	5	4	2	4	4	69
61	3	4	2	3	4	5	2	4	5	5	5	4	4	4	4	3	5	2	3	4	75
62	4	5	4	4	4	4	5	4	4	4	3	1	3	3	4	4	4	3	2	2	71
63	4	3	2	3	4	4	5	5	4	3	2	4	3	5	5	1	3	1	3	4	68
64	4	3	5	4	5	5	4	5	4	4	4	1	2	4	3	4	4	2	3	1	71
65	4	4	3	3	2	5	5	3	4	3	4	4	3	4	2	4	3	4	3	2	69
66	2	3	5	4	4	1	4	5	2	5	5	3	2	3	2	3	5	3	4	4	69
67	3	5	3	4	5	2	5	4	2	4	4	3	3	2	3	2	4	1	3	2	64
68	4	4	2	5	4	2	2	5	5	5	5	2	1	2	5	5	3	4	3	3	71
69	5	5	4	2	3	1	4	4	3	3	1	3	4	4	4	5	4	5	3	3	70
70	3	5	4	5	4	3	5	5	5	4	3	2	4	2	3	4	5	2	3	5	76
71	4	5	5	3	3	4	1	4	5	3	3	3	5	1	2	3	4	4	3	4	69
72	4	4	5	2	5	4	3	3	2	4	3	2	3	4	1	4	3	4	3	1	64
73	3	2	4	5	4	3	2	4	5	5	1	3	4	5	1	2	4	5	3	4	69
74	5	4	4	3	3	4	4	1	5	4	3	5	5	1	4	3	2	5	3	3	71
75	5	5	4	3	3	4	5	4	1	4	5	4	4	2	5	2	5	3	3	3	74
76	1	3	5	3	3	4	4	5	4	3	5	1	4	1	4	3	4	2	3	4	66
77	4	5	5	4	3	2	4	3	4	5	5	2	4	1	5	4	3	5	4	3	75
78	3	4	4	2	3	2	4	5	4	2	5	1	4	5	4	5	3	4	4	4	72

79	4	3	4	5	5	4	4	5	2	4	1	5	5	1	4	4	4	5	2	3	74
80	2	4	4	3	5	5	5	3	4	2	2	4	5	4	1	3	4	4	3	4	71
81	3	4	5	4	4	3	3	2	3	4	2	3	5	3	3	2	4	3	5	4	69
82	4	2	3	4	5	4	5	3	4	4	2	5	3	2	2	4	4	4	4	5	73
83	5	3	5	3	4	5	5	2	4	4	2	4	1	3	2	4	4	3	3	2	68
84	2	4	4	4	4	3	3	3	3	3	1	5	3	1	5	4	3	4	3	4	66
85	3	4	4	3	5	2	5	4	4	4	4	4	4	2	3	3	3	5	5	4	75
86	2	5	4	5	2	4	4	2	3	3	2	3	3	4	1	3	2	1	4	1	58
87	4	3	5	4	4	4	4	2	5	2	4	2	3	4	2	5	4	4	3	6	74
88	4	5	3	4	4	3	1	3	4	5	5	2	4	3	5	1	5	3	5	5	74
89	4	2	5	3	5	4	4	1	2	5	4	4	5	4	4	2	1	5	2	4	70
90	1	4	5	4	5	4	1	5	4	4	3	4	4	5	3	3	4	5	3	3	74
91	4	3	5	4	4	5	5	4	3	4	4	3	1	4	2	1	2	5	5	3	71
92	4	4	4	5	4	3	2	1	5	5	4	3	4	3	4	4	3	4	3	3	72
93	4	4	5	4	4	3	3	2	2	2	2	4	2	5	5	3	4	1	3	4	66
94	4	5	4	4	5	4	1	4	5	4	1	4	3	4	4	2	5	3	3	4	73
95	2	2	4	4	4	4	2	5	5	1	4	3	4	4	3	4	4	2	3	1	65
96	1	4	4	4	3	3	3	5	4	5	2	4	5	1	4	3	3	4	3	2	67
97	4	3	2	4	4	5	3	4	5	5	2	2	4	3	2	2	5	3	3	1	66
98	2	4	4	3	4	2	4	4	1	2	2	1	3	4	3	5	4	2	3	5	62
99	4	5	5	5	5	4	4	2	3	1	5	2	1	4	5	2	5	4	2	2	70
100	4	4	5	5	3	2	5	2	5	3	4	5	5	3	3	5	1	2	3	5	74
101	4	5	4	5	5	4	3	4	1	5	4	4	5	2	2	4	4	3	3	3	74
102	3	5	3	4	4	4	3	2	4	2	1	5	2	2	1	5	5	3	3	4	65
103	3	4	4	5	4	5	5	2	5	1	2	2	2	5	4	4	4	2	4	5	72
104	4	3	2	4	3	4	5	3	2	2	4	3	1	5	4	3	4	2	3	3	64
105	4	5	5	3	4	2	5	4	4	3	3	5	3	5	5	4	4	2	3	2	75
106	5	3	5	4	5	4	5	1	2	1	4	3	5	2	3	4	5	3	3	3	70
107	4	5	3	5	2	5	2	3	4	5	3	4	3	4	5	4	4	3	2	4	74
108	5	4	4	4	1	3	3	3	2	4	3	3	4	3	2	4	3	2	4	2	63
109	3	3	4	3	4	5	5	1	2	3	2	3	2	2	3	1	3	3	4	2	58
110	4	4	3	3	4	2	3	3	5	1	4	2	1	5	5	2	4	4	1	1	61
111	4	5	1	3	3	3	4	4	3	2	5	4	4	4	4	5	3	4	2	1	68
112	4	4	3	5	5	1	5	4	5	3	4	1	4	2	2	2	4	4	2	1	65
113	5	2	2	4	4	5	4	3	5	4	1	2	5	1	2	4	4	3	2	1	63
114	4	4	3	1	4	4	3	4	2	5	3	1	5	4	2	5	2	3	1	1	61
115	3	4	3	2	2	2	3	4	5	4	3	2	5	5	1	5	3	4	2	5	67
116	4	1	5	1	3	4	2	1	5	5	4	3	5	3	3	4	2	3	4	3	65
117	3	4	4	4	3	4	5	1	3	4	4	4	4	5	5	2	3	5	2	4	73
118	4	1	2	4	1	4	4	4	4	3	5	3	5	4	2	3	2	4	4	3	66
119	5	4	4	4	5	1	4	4	1	4	5	2	4	1	4	4	3	3	5	4	71
120	3	2	1	3	2	5	5	3	4	5	5	4	4	2	4	4	4	4	4	4	72

121	3	4	4	3	5	4	4	2	2	4	4	1	5	2	4	4	3	5	4	5	72
122	2	3	4	4	4	3	4	4	4	4	4	4	3	2	3	3	4	4	3	3	69
123	4	4	4	4	4	2	5	3	1	3	4	5	2	1	2	3	3	3	4	5	66
124	4	5	5	5	2	5	2	2	5	4	5	5	4	1	2	4	5	4	5	4	78
125	5	1	2	3	5	2	4	3	4	5	2	5	5	3	2	1	4	3	4	4	67
126	3	4	3	2	3	4	4	4	2	4	5	3	5	4	3	4	3	4	3	3	70
127	3	4	3	3	4	5	4	3	4	2	4	5	5	4	1	4	5	5	4	5	77
128	4	5	4	4	3	4	5	4	3	4	3	4	5	3	1	2	4	3	3	4	72
129	4	5	3	4	4	4	4	4	5	5	3	4	3	2	2	3	5	4	4	5	77
130	4	4	4	4	4	3	5	4	1	4	4	5	4	2	1	5	4	3	2	4	71
131	4	1	4	5	3	4	5	4	3	5	5	4	2	4	1	5	5	5	4	5	78
132	5	4	5	4	3	5	2	4	4	5	4	5	4	4	1	2	4	5	4	3	77
133	4	5	1	4	2	4	4	5	3	4	4	4	3	2	2	2	4	4	3	3	67
134	3	4	4	5	4	2	5	4	4	5	5	5	4	2	4	5	4	3	5	1	78
135	5	4	4	1	4	3	3	4	5	4	4	5	4	5	2	4	4	3	4	3	75
136	5	2	2	3	3	4	5	5	5	5	1	4	3	5	4	1	5	1	3	5	71
137	3	4	4	3	3	2	3	5	2	4	2	5	4	3	4	4	4	5	5	4	73
138	5	4	2	4	3	3	4	3	5	3	4	4	5	5	1	4	3	4	3	4	73
139	4	5	2	2	4	3	5	4	2	5	4	3	3	1	3	3	4	3	5	3	68
140	5	3	3	5	2	3	3	3	1	2	4	4	3	2	4	2	5	4	5	4	67
141	4	4	5	2	4	2	4	5	3	4	2	5	4	4	1	2	4	5	4	2	70
142	4	4	1	4	3	4	5	3	4	5	3	4	4	4	2	2	2	2	4	4	68
143	3	2	4	2	5	2	3	3	3	5	3	4	3	4	3	3	5	4	4	1	66
144	5	3	3	5	1	4	5	4	5	3	2	5	2	4	1	3	4	2	3	3	67
145	3	5	3	3	3	2	3	2	4	4	5	5	5	3	3	4	3	3	5	5	73
146	4	4	5	5	3	4	4	3	3	4	2	4	4	2	2	5	5	5	5	2	75
147	3	4	5	4	2	3	4	3	4	4	4	4	5	5	4	2	4	4	4	5	77
148	4	3	2	2	4	4	4	3	2	3	3	3	3	5	2	3	5	5	5	4	69
149	3	2	4	3	2	2	5	5	5	5	4	4	4	5	2	4	3	4	5	5	76
150	4	4	3	3	4	1	3	4	5	4	4	4	2	5	3	4	4	2	4	4	71

አባሪ ስ፡- በSPSS Version 20 የተተነተኑ ስታስቲካዊ መረጃዎች

Listening Comprehension Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Listening Comprehension test-result	150	30.00	80.00	55.2667	11.79277
Valid N (listwise)	150				

Cognitive Strategy use Descriptive Statistics

Cognitive strategy	N	Mean		Std. Deviation
	Statistic	Statistic	Std. Error	Statistic
Listening Strategy	150	3.523	.29973	.4077
Valid N (listwise)	150			

Overaa Strategy Use Descriptive Statistics

Overall Strategy	N	Mean		Std. Deviation
	Statistic	Statistic	Std. Error	Statistic
Listening Strategy	150	3.46	.30168	.25
Valid N (listwise)	150			

Socio/Affective Strategy	N	Mean		Std. Deviation
	Statistic	Statistic	Std. Error	Statistic
Listening Strategy	150	3.23	.13891	.85
Valid N (listwise)	150			

Strategy		Listening comprehension	Listening Strategy
Overall strategy	Pearson Correlation	.523**	.523**
	Sig. (2-tailed)	.000	.000
	N	150	150
Metacognitive strategy	Pearson Correlation	.657**	.657**
	Sig. (2-tailed)	.000	.000
	N	150	150
Socio/affective strategy	Pearson Correlation	.25	.25
	Sig. (2-tailed)	.023	.023
	N	150	150
Cognitive Strategy	Pearson Correlation	.668**	.668**
	Sig. (2-tailed)	.000	.000
	N	150	150

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Group Statistics

	Group	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Overall strategy	Upper	78	31.72	2.46575	.27919
	Lower	72	29.28	3.82347	.45060

Test Reliability Statistics

	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items ^a	N of Items
Cronbach's Alpha ^a	.856	20

